

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

KATEDRA BIOTECHNICKÝCH ÚPRAV KRAJINY

ZANIKLÉ OBCE MOSTECKA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: RNDr. Ivana Trpáková, Ph.D.

Bakalant: Vladimíra Holečková

2019

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Vladimíra Holečková, DiS.

Územní technická a správní služba

Název práce

Zaniklé obce Mostecka

Název anglicky

The extinct village of Mostecko

Cíle práce

Literární rešerše zabývající se zaniklými obcemi na Mostecku. Zmapování vývoje zaniklých obcí a zhodnocení změn krajiny před zánikem, v průběhu likvidace a po jejich zániku.

Metodika

1. Vypracování literární rešerše k tématu a utřídění informací dle dostupných zdrojů
2. Seznámení s vybraným zájmovým územím
3. Historie krajiny zaniklých obcí Mostecka a samotného města Mostu
4. Současná krajina ve vybraném území
5. Zpracování a výběr mapových podkladů
6. Výsledky a závěr

Doporučený rozsah práce

30 – 40

Klíčová slova

těžební oblast, zaniklá místa, krajina, Mostecko

Doporučené zdroje informací

- CULEK, M. *Biogeografické členění České republiky : II. díl*. Praha: AOPK ČR, 2003. ISBN 80-86064-82-4.
ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, – TRPÁKOVÁ, I. *Krajina ve světle starých pramenů*. [Kostelec nad Černými lesy]: Lesnická práce, 2013. ISBN 978-80-7458-053-6.
GODRON, M. – FORMAN, R T T. *Krajinná ekologie*. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 1993. ISBN 80-200-0464-5.
LIPSKÝ, Z. *Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-545-0.
SKLENIČKA, P. *Základy krajinného plánování*. Praha: Naděžda Skleničková, 2003. ISBN 80-903206-1-9.
SÝKOROVÁ, J. *Zmizelé domovy: příspěvek k historii zlikvidovaných obcí v okrese Most*. Most: Okresní muzeum, 2002.

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – FŽP

Vedoucí práce

RNDr. Ivana Trpáková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra biotechnických úprav krajiny

Elektronicky schváleno dne 14. 3. 2018

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 14. 3. 2018

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 04. 04. 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Zaniklé obce Mostecka“ vypracovala samostatně, pod vedením RNDr. Ivany Trpákové, Ph.D. a uvedla jsem všechny literární prameny, publikace a webové zdroje, ze kterých jsem čerpala.

Dále prohlašuji, že tištěná verze se shoduje s verzí odevzdanou přes Univerzitní informační systém.

V Mostě dne

.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí bakalářské práce RNDr. Ivaně Trpákové, Ph.D. za odborné vedení práce, metodickou pomoc a náměty ke zpracování. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu při studiu.

Abstrakt

Bakalářská práce je zpracována jako literární rešerše a pojednává o osudu zaniklých obcí na Mostecku. Úvodní část seznamuje s pojmem krajina a dalšími souvisejícími pojmy. Další část práce popisuje vybrané zájmové území – krajinu Mostecka, včetně podnebí, pedologie, hydrologie, vegetace a nerostných surovin. Stěžejní část práce je věnována historickému vývoji ve vybraném území Mostecka od vzniku obcí, prvních písemných zpráv a počátku jejich osídlení až k jejich zániku. Proměnu krajiny na území okresu města Mostu bakalářská práce sleduje před zánikem obcí a po jejich zániku. Jako podklady pro sledování proměny krajiny okresu města Mostu byly použity statistické údaje Výzkumného centra změn využití ploch Česka a údaje Českého statistického úřadu. Tyto podklady doplňují mapy císařských otisků map stabilního katastru, černobílé letecké snímky a současné ortofotomapy vybraného území. Práce zároveň ukazuje, jak úspěšné byly na území provedené rekultivace a jak je nyní vybrané území využíváno, včetně zkušeností s rekultivacemi ze zahraničí.

Klíčová slova

město Most, historie, katastr nemovitostí, kostel Nanebevzetí Panny Marie

Abstract

The bachelor thesis is written as a literary research and deals the fate of the extinct municipalities in the Most region. The introductory part acquaints term landscape and other related terms. Another part describes the selected area of interest – the landscape, of Most region including climate, soil science, hydrology, vegetation and mineral resources. The main part of my bachelor thesis is dedicated to historical development in selected area of the Most region, from the beginning of the municipalities, the first written reports and the beginning of their settlement to their extinction. As a documents for monitoring of the landscape changes of Most region statistical data of LUCC Czechia and Czech Statistical Office (CZSO) were used. These documents are complemented by maps of Imperial maps of the Stable Cadastere, black and white aerial photographs and current orthophotomap of selected territory. This thesis also shows how successful the recultivations were in the landscape and how is currently the selected area used now, including the foreign recultivation experiences.

Keywords

town of Most, history, cadastre of real estate, church of the Assumption of the Virgin Mary

Obsah

1	Úvod	1
2	Cíl práce	2
3	Pojem a pojetí krajiny	3
3.1	Struktury a složky krajiny.....	3
3.2	Kategorie krajiny	3
3.2.1	Přírodní (přirozená) krajina	4
3.2.2	Kulturní krajina	4
3.3	Charakteristiky land use/ land cover.....	4
3.4	Krajina a člověk.....	5
3.4.1	Vývoj vztahu krajiny a člověka	5
3.4.2	Krajina a současnost.....	5
4	Rekultivace	6
4.1	Lesnické rekultivace	7
4.2	Hydrické rekultivace.....	8
4.3	Zemědělské rekultivace	9
4.4	Ostatní rekultivace	10
5	Podklady pro sledování vývoje krajiny	10
5.1	Mapové podklady	10
5.2	Katastrální podklady – evidence.....	12
5.2.1	1. až 4. Berní rula (Rustikální katastr, Tereziánský katastr).....	12
5.2.2	Josefský katastr.....	12
5.2.3	Tereziánsko – josefský katastr.....	13
5.2.4	Stabilní katastr	13
5.2.5	Pozemkový katastr.....	13
5.2.6	Jednotná evidence půdy a evidence nemovitostí	14
5.2.7	Současný katastr nemovitostí České republiky	14
6	Charakteristika vybraného území	14
6.1	Demografická charakteristika Mostecka.....	14
6.2	Krajina Mostecka.....	15
6.3	Podnebí	15
6.4	Biogeografická specifikace.....	16
6.5	Vodstvo.....	16

6.6	Půda.....	17
6.7	Živá příroda.....	17
6.7.1	Flóra.....	17
6.7.2	Fauna.....	18
6.8	Nerostné suroviny.....	21
7	Zaniklé obce	21
7.1	Albrechtice a osada Jezeří.....	21
7.2	Bylany.....	23
7.3	Čepirohy.....	23
7.4	Dolní Jířetín	24
7.5	Dolní Litvínov.....	25
7.6	Dřínov.....	26
7.7	Ervěnice.....	26
7.8	Fláje.....	27
7.9	Holešice	28
7.10	Hořany	29
7.11	Kamenná Voda	30
7.12	Komořany	30
7.13	Konobrzhe.....	31
7.14	Kopisty.....	32
7.15	Libkovice.....	33
7.16	Lipětín.....	34
7.17	Most.....	35
7.17.1	Přesun děkanského Kostela Nanebevzetí Panny Marie.....	38
7.18	Pařidla.....	41
7.19	Rudolice nad Bílinou	41
7.20	Růžodol.....	42
7.21	Skyřice.....	42
7.22	Slatinice	43
7.23	Souš.....	44

7.24	Stránce	45
7.25	Střimice.....	45
7.26	Třebušice.....	46
7.27	Velebudice	47
7.28	Vršany.....	48
7.29	Záluží.....	48
7.30	Židovice.....	49
8	Důlní výsypky.....	50
9	Současný stav	51
9.1	Lesy.....	51
9.2	Parky a lesoparky.....	52
9.3	Vodní nádrž Benedikt.....	53
9.4	Vodní nádrž Matylda	53
9.5	Jezero Most.....	54
9.6	Ostatní jezera	55
9.7	Vinice.....	56
9.8	Autodrom Most.....	57
9.9	Hipodrom a golfové hřiště.....	58
9.10	Letiště.....	59
10	Zhodnocení vývoje krajiny okresu Mostu.....	59
11	Diskuze.....	69
12	Závěr	72
	Seznam použité literatury	75
	Seznam obrázků.....	81
	Seznam tabulek.....	83
	Přílohy.....	83

Současný geografický obraz daného území, krajiny, oblasti, státu i světadilu nelze zcela pochopit, vysvětlit, a dokonce ani prognózovat bez poznání jeho vývoje v minulosti. To, co kolem sebe vidíme, je výsledkem dlouhodobého vzájemného působení přírodní a společenské sféry.

Leoš Jeleček

1 Úvod

Tématem mé bakalářské práce je osud zaniklých obcí na Mostecku. O osudu některých obcí jsem slyšela z vyprávění rodinných pamětníků, kteří pocházeli z obcí, které byly zlikvidovány, a proto mě začalo dané téma více zajímat. Rozhodla jsem zpracovat ucelený přehled o dané problematice. Zároveň jsem se chtěla dozvědět další informace ohledně likvidací, a to i z jiných pramenů, např. literárních.

Bakalářská práce má několik částí. V první části jsou stručně vysvětleny základní pojmy, které se krajiny týkají a souvisejí s ní. Součástí této části je i stručný přehled vývoje mapových a katastrálních podkladů, které souvisejí se sledováním vývoje krajiny. V další části bakalářské práce je popsáno vybrané zájmové území z pohledu polohy, vegetace, klimatu a nerostného bohatství. Stěžejní část práce je zaměřena na město Most a jeho okolní obce, které již v současné době neexistují. Některé obce sice stále existují, alespoň podle názvu, ale přesto patří do kategorie zaniklé obce. Je to z důvodu, že v původním umístění byla obec zlikvidována a vybudována na jiném místě, což se stalo právě městu Most a několika obcím v blízkosti, které se po likvidaci staly součástí nového města Mostu. Jsou to např. Velebudice, Čepirohy, Souš nebo Rudolice. V této části mé bakalářské práce nemohu zapomenout na přesun Děkanského kostela Nanebevzetí panny Marie, který byl součástí Starého Mostu. Kostel byl zachráněn přesunem a nepodleh tak těžbě uhlí, což v té době byla velmi unikátní a nákladná operace, která se vydařila a kostel zůstal nadále krásnou a historickou dominantou Mostecka. Pokusila jsem posbírat veškeré dostupné informace k zaniklým obcím a zrekapitulovat jejich historický vývoj, obyvatelstvo, včetně důvodu jejich zániku. Nejčastějším důvodem zániku je rozvoj těžby v této oblasti. Po ukončení těžební činnosti je nutné krajině navrátit alespoň částečně původní tvář, a proto část práce je také věnována současnému stavu krajiny v místech, kde se zaniklé obce nacházely, a která prošla nebo stále prochází nákladnými rekultivacemi. Jednou z posledních kapitol mé bakalářské práce je také

zhodnocení vývoje krajiny na vybraném území okresu Most. Bakalářská práce je doplněna obrázky, tabulkami a mapovými podklady.

2 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je na základě literárních, statistických a mapových pramenů zmapování vývoje území zaniklých obcí na Mostecku, včetně jejich likvidace a důvodů této likvidace, přesunu samotného města Mostu a unikátního transferu historické dominanty Starého Mostu – Děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie. Dalším cílem je zhodnocení změny krajiny okresu města Most dle jejího využití v době před zánikem obcí a po zániku obcí s ohledem na jeho historii. Výsledkem bude ucelený přehled o vývoji, kterým území obcí prošlo a mapy vybraného území okresu města Most před a po zániku obcí.

3 Pojem a pojetí krajiny

Definici pojmu krajina nelze jednoznačně vymezit a její pojetí se mohou různit (Lipský, 1999). V odborné literatuře jsem objevila velké množství různých definic tohoto pojmu, od velmi jednoduchých až po velmi odborné. Dle mého názoru je krajina, zjednodušeně řečeno vše, co nás obklopuje. Jsou to lesy, louky, pole, silnice, zástavba, vodní plochy a toky a ostatní plochy. Všechny tyto části společně s vegetací se nepravidelně střídají a tvoří nějaký celek – krajinu. Pro každého znamená krajina něco jiného.

Zákon č. 114/1992 Sb., zákon o ochraně přírody a krajiny, odborně krajinu vymezuje jako „*část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořenou souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačních prvků*“. Forman et Godron (1993) definují krajinu také jako území o řádové rozloze čtverečních kilometrů složené z ekosystémů, které se navzájem ovlivňují. U obou vybraných definic krajiny se objevuje pojem ekosystém. Ekosystém je vlastně soubor společenství rostlin, živočichů, mikroorganismů a neživého prostředí, které působí jako funkční celek (Novotná et al., 2001).

3.1 Struktury a složky krajiny

Jak už nám definice pojmu krajina napověděla, můžeme krajinu rozdělit na krajinné složky – ekosystémy. Tyto složky mohou být přírodní nebo antropogenní – vytvořené člověkem (Lipský, 1999). Krajinné složky, které mají dominantní zastoupení a jsou, co se výměry týká nejrozsáhlejší, jsou tzv. matrice. Na způsobu rozmístění krajinných složek je založena krajinná struktura (Forman et Godron, 1993). Při pohledu z letadla vidíme krajinu jako mozaiku. Sídla, lesy a pole se projevují jako plošné útvary. Řeky, silnice, ploty jako linie. Plošky i linie se od sebe liší velikostí, tvarem, vlastní hranicí, typem a různou strukturou (Kovář, 2012).

3.2 Kategorie krajiny

Krajinu dle vlivu člověka dělíme na krajinu přírodní (přirozenou) a krajinu kulturní. Přírodní krajina je krajina bez jakéhokoliv vlivu člověka. V podstatě dnes neexistuje ekosystém, který by nebyl člověkem ovlivněn (Sklenička, 2003).

3.2.1 Přírodní (přírozená) krajina

Tento typ krajiny přetrvává do neolitu, kdy se začala vytvářet lidská společnost, která se věnuje zemědělství. S tímto nedotčeným typem krajiny se lze nyní setkat jen ve velmi těžce dostupných místech (Sklenička, 2003).

3.2.2 Kulturní krajina

Kulturní krajina je člověkem ovlivněna. Z hlediska intenzity ovlivnění můžeme kulturní krajinu členit na kultivovanou, narušenou a devastovanou krajinu. Členění kulturní krajiny může být i dle jejího využití, např. lesní, průmyslová, zemědělská, rekreační, urbanizovaná nebo těžební a další. Ovlivnění krajiny může být v kladném i záporném smyslu (Sklenička, 2003).

3.3 Charakteristiky land use/ land cover

Land use v překladu znamená využití půdy a vyjadřuje transformaci přírodní krajiny v krajinu vytvořenou člověkem (Rhind et Hudson, 1980). Pro land use jsou důležité mapovací jednotky. Za základní jsou považovány – lesy, nelesní stromová a křovinná vegetace, trvalé travní porosty, vodní plochy, orné půdy a trvalé zemědělské kultury (Miklós et Izakovičová, 1997).

Druhý pojem land cover bývá často s pojmem land use zaměňován. Land cover je krajinný pokryv. Jedná se o fyzický pokryv a patří sem lidská díla a veškerá vegetace. Land cover se v průběhu času mění vlivem přírodních faktorů i vlivem lidské činnosti (Jansen et Gregorio, 2000).

Statistickými údaji o využití a pokryvu půdy v České republice v průběhu historického vývoje se zabývá databáze vzniklá v letech 1995 – 2001 z projektu Výzkumného centra změn využití ploch Česka - LUCC Czechia (Land Use / Land Cover Changes) z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Databáze vznikla pro 4 časové horizonty (1845, 1948, 1990 a 2000) a dokumentuje na celém území Česka vývoj 8 základních kategorií ploch: orná půda, trvalé kultury, louky, pastviny, dále lesní, zastavěné, vodní a ostatní plochy. Tyto základní kategorie lze sloučit do třech sumárních kategorií – zemědělský půdní fond (orná půda, trvalé kultury, louky, pastviny), lesní plochy a jiné plochy (zastavěné, vodní a ostatní plochy). Databáze umožňuje hodnotit vzájemné působení přírody a společnosti v určitém území, a tím analyzovat odlišnosti ve vývoji regionů. Dalším cílem výzkumu bylo specifikovat hybné síly, které v jednotlivých obdobích ovlivňovaly změny

využívání ploch. Nejvýznamnějším důvodem změn využívání ploch je modernizace společnosti s měnícími se požadavky na krajinu. Mezi území s většími změnami v jednotlivých kategoriích ploch a změn celkové struktury jsou právě těžební oblasti Podkrušnohoří a Ostravska, zejména po r. 1948 (Bičík, 2004).

3.4 Krajina a člověk

Člověk žije v krajině a naplňuje v ní díky její rozmanitosti své důležité potřeby, a tím ji mění, ničí nebo naopak vylepšuje. Krajina prostupuje do mnoha různých lidských činností a oborů jako je zemědělství, lesnictví, myslivost, geografie, urbanismus, plánování a umění (Forman et Godron, 1993). Krajinu si nelze bez člověka představit. Vzhledem k stále rostoucímu počtu obyvatel na Zemi roste i potřeba zemědělské a průmyslové výroby, přírodní zdroje jsou drasticky vyčerpávány, a to vše působí na krajinu negativně (Hadač, 1982).

3.4.1 Vývoj vztahu krajiny a člověka

Zpočátku byl člověk sběračem a lovcem. Postupem času začal vyrábět jednoduché nástroje a zbraně a začal používat oheň. Sběračství a lov nahradilo zemědělství a začaly vznikat první civilizace. Člověk časem přišel na to, jak hnojením zvyšovat úrodnost půdy. Začal rozvíjet obchod s produkty a výrobky. Zdrojem energie, která pohybovala stroji, byla zpočátku síla lidí a zvířat. Postupně se začala využívat energie z fosilních paliv, bez které dnes již není možné existovat (Hadač, 1982).

3.4.2 Krajina a současnost

Nerozumné hospodaření s krajinou se nejvíce projevilo v době průmyslové revoluce. Člověk krajinu přizpůsoboval stále více k obrazu svému (Kender, 2000). K nejčastějším negativním antropogenním geologickým dopadům na krajinu patří fyzikálně mechanické procesy (eroze a sesuvy půdy, zástavba, skládky, důlní těžba a výsypky). K chemickým procesům patří např. úniky škodlivin, různé havarijní stavy nebo znečištění ze zemědělství (Blažková, 2002).

Také zatížení krajiny na Mostecku se působením těžebních a energeticko-industriálních činností postupem času zvyšovalo. Podkrušnohorská pánevní krajina byla vědomě obětována zvyšující se potřebě těžby hnědého uhlí. Severočeská hnědouhelná pánev se zařadila mezi největší a těžebně nejvýznamnější hnědouhelné

pánve v České republice. Koncem dvacátého století docházelo ke snižování těžby a zvyšování podílu opuštěných devastovaných ploch (Vráblíková et Vráblík, 2010).

Při povrchové těžbě vznikaly v krajině dva rozdílné útvary – poměrně vysoké a rozsáhlé útvary vznikající sypáním nadložního materiálu (vnitřní a vnější výsypky) a hluboké jámy po vyuhlených lomech. Dalšími problémy byly degradace půdy, odstranění bioty, narušení hydrologie podzemních a povrchových vod a také problémy ovzduší. Krajinu bylo nutné začít rekultivovat (Vráblíková et al., 2009).

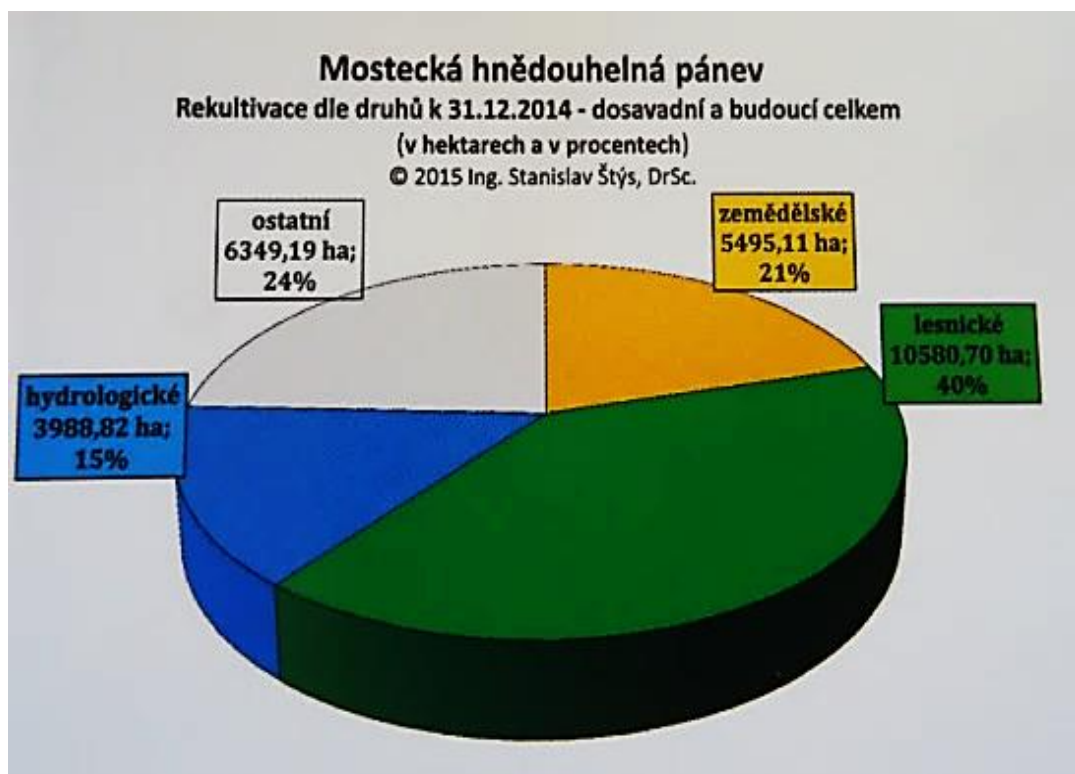
Obr. 1: Lom Vršany v roce 1990 a během rekultivace v roce 2010 (Štýs) (URL 1).

4 Rekultivace

Rekultivace jsou řízené procesy, kterými se upravuje silně poškozené území do pro společnost žádoucího stavu. Jedná se o složitý a drahý proces, který zasahuje do mnoha oborů, jako jsou např. geologie, hydrologie, botanika, pedologie, klimatologie, zoologie, hornictví, zemědělství, lesnictví, vodohospodářství, ekonomika atd. Rekultivace je proces dlouhodobý a dopředu naplánovaný. V průběhu průzkumu, projektování i v průběhu těžby je nutné organizovat všechny procesy tak, aby po ukončení těžby mohla vzniknout krajina s požadovanými vlastnostmi (Štýs, 2012). Rekultivace musí probíhat na každém hektaru plochy. Všechny rekultivované plochy musí následně tvořit funkční a strukturální komplex a zároveň musí splňovat ekonomické, sociální a přírodní podmínky v oblasti (Štýs et Helešicová, 1992).

Kdo všechno tyto činnosti financuje? Problematikou se zabývá zákon č. 44/1988, o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), v platném znění od 1. 1. 2018. Zákon v desáté části (§ 36 - § 37 a) ukládá povinnost k náhradě

důlních škod společnostem a organizacím, které jsou za ně odpovědné a povinnost vytvářet si k tomuto účelu finanční rezervy.

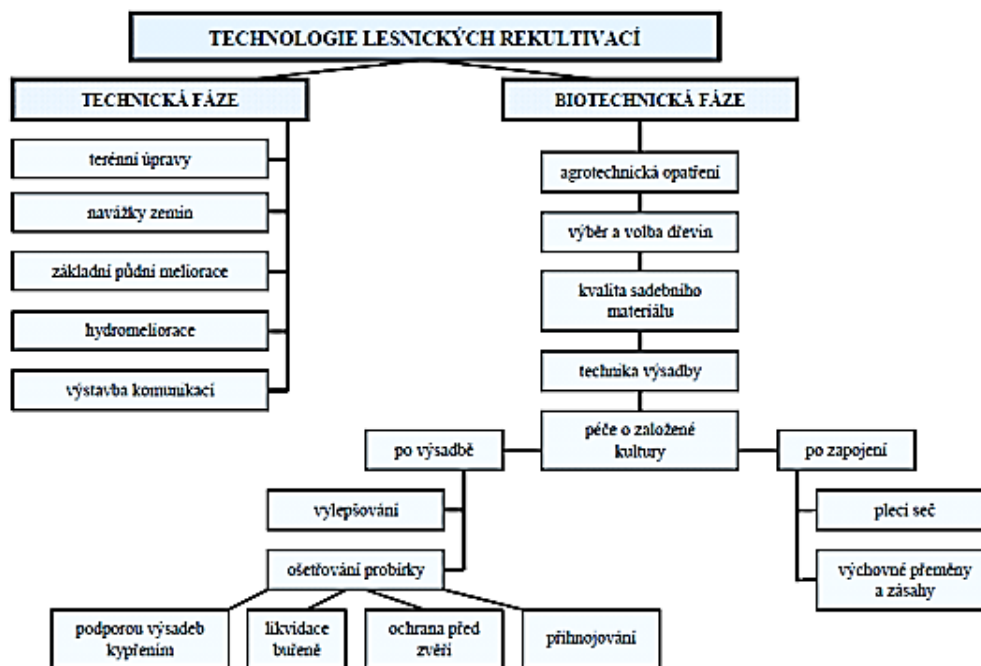

Obr. 2: Rekultivace dle druhů k 31.12 2014 – Mostecká hnědouhelná pánev (Štýs, 2015).

4.1 Lesnické rekultivace

Les je rozmanitý, fungující a důležitý ekosystém, který čistí atmosféru a je velkou zásobárnou vody. Člověk ho využívá mimo jiné jako místo pro odpočinek. V lesích žije množství ohrožených, i zatím neohrožených druhů živočichů a rostlin. Lesy ochraňují krajinu před zpusnutím, tvoří obraz krajiny a jsou nutné pro zachování života na Zemi. Les považujeme za dědictví našich předků, které bychom měli zachránit pro následující generace (Reichholf, 1999).

Lesnické rekultivace reprezentují biologický postup obnovy krajiny. Na výsypky se vysazuje lesní porost, nebo se sejí semena lesních dřevin. Velmi důležité je složení výsypkového substrátu, ekologické požadavky vysazovaných druhů a mikroklimatické podmínky (Bažant, 2010). Rovněž Štýs (2012) uvádí, že k zajištění kvalitní rekultivace je mimo jiné potřeba tvarově upravený, odvodněný a stabilizovaný výsypkový povrch, vhodné půdní podmínky, výběr dřevin a zajištění kvalitních sazenic. Po výsadbě následuje i dlouholetá péče o mladé stromky.

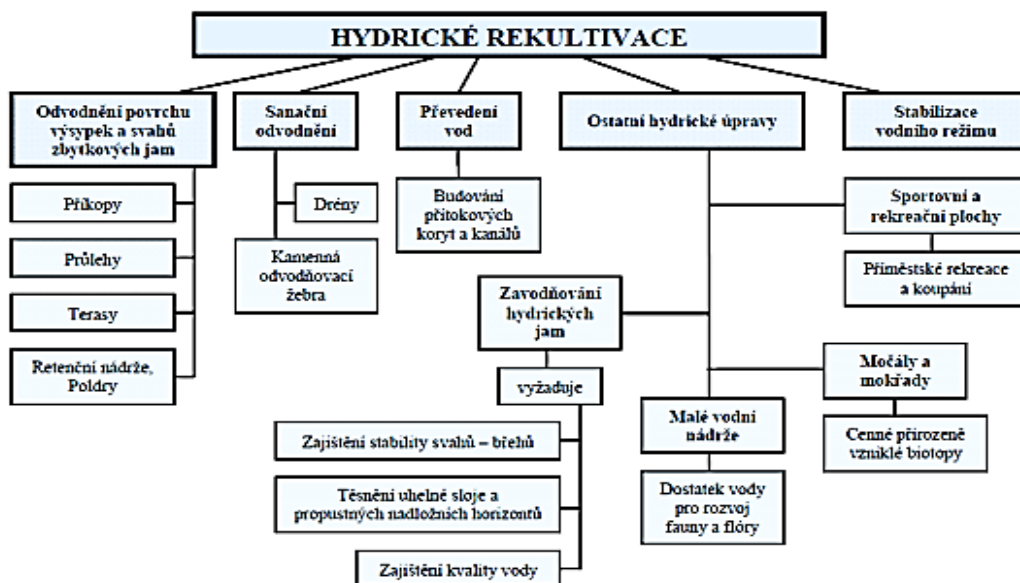

Obr. 3: Technologie lesnických rekultivací (Kryl et al., 2002).

4.2 Hydrické rekultivace

Voda je pro život člověka a pro celou přírodu důležitá a nenahraditelná. Zásoby této tekutiny nejsou nevyčerpatelné a neustále se snižují, a proto je důležité je udržovat, chránit a rozšiřovat. Aby nedocházelo k zaplavení důlních prostor vodou, byla z těchto míst voda nejdříve odčerpávána a těžební krajina byla velmi vysušena. Vodní plochy vznikají v místech poklesu půdy a v místech povrchových lomů, kde zůstávaly v krajině velké terénní deprese (Štýs, 2012).

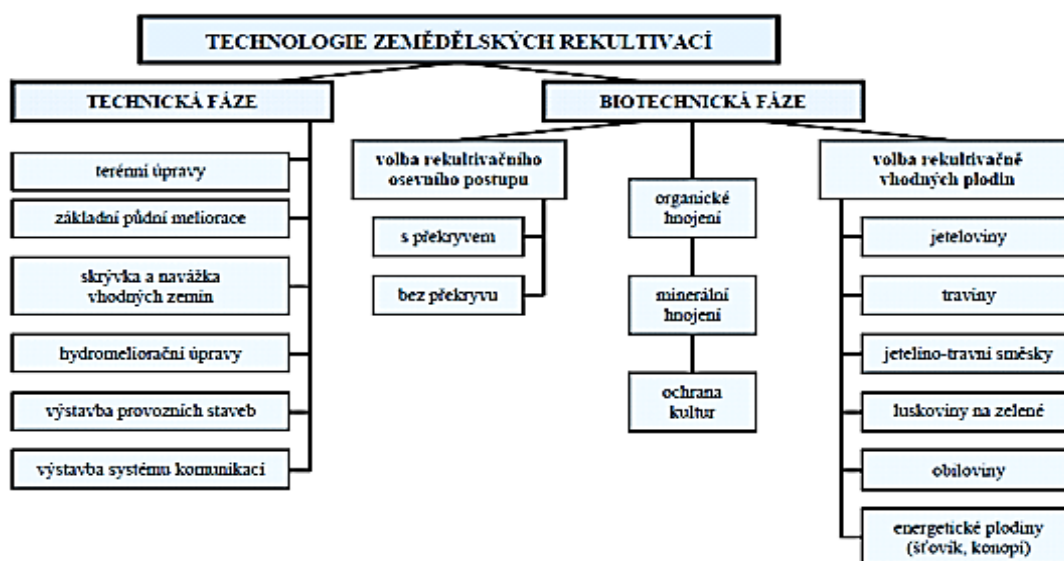
Hydrické neboli také vodohospodářské rekultivace zahrnují technické a biologické činnosti, při kterých je modifikován vodní režim výsypek a vytěžených jam lomů. Vzniklé nádrže mohou nejčastěji sloužit k rekreačním a sportovním účelům nebo k vodohospodářským či chovným záměrům (Vráblíková et al., 2009).

Obr. 4: Technologie hydriekých rekultivací (Vráblíková et Vráblík, 2010).

4.3 Zemědělské rekultivace

Zemědělské rekultivace zahrnují opatření, jejichž cílem je využití vytěženého území k pěstování zemědělských kultur. Tento postup se uplatňuje, pokud území navazuje na zemědělsky využívanou plochu, nebo pokud je terén rovný, popřípadě má mírný sklon. Mezi zemědělské rekultivace patří nejčastěji výsadba ovocných sadů, či vinic, dále také zřizování luk, pastvin, či zahrad. Rekultivace lze provést přímo na půdách uložených na povrchu výsypek, nebo nepřímo zavezením povrchu výsypky novou vrstvou (Vráblíková et al., 2009).

Obr. 5: Technologie zemědělských rekultivací (Kryl et al., 2002).

4.4 Ostatní rekultivace

Kromě lesnických, zemědělských a hydrických se uskutečňují také další způsoby rekultivací převážně na územích, která nemají hospodářské využití, ale slouží k jiným záměrům, jako je zvýšení biodiverzity krajiny, sportovní a rekreační činnost (Vráblíková et al., 2009).

5 Podklady pro sledování vývoje krajiny

V průběhu historie vytvářel člověk záznamy o struktuře, pokryvu, využívání – kultivaci i devastaci krajiny. Tyto záznamy vznikaly k daňovým, hospodářským, ale i estetickým, historickým, vědeckým účelům či účelům dokazujícím tvořivost člověka. Záznamy existují v písemných a obrazových formách. Jsou to převážně staré mapy, historické obrazy a fotografie, různá literární díla, staré a historické dokumenty (Trpáková, 2013).

5.1 Mapové podklady

Z období 17. – 18. století existují mapové podklady, ze kterých již lze vyčíst historii krajinného vývoje. Prvním velkoplošným podkladem pro naše území je **Müllerova mapa Čech z roku 1720**. Její měřítko bylo 1: 132 000 (někteří autoři uvádějí měřítko 1: 137 500) (Semotanová, 2001). Lipský (1999) uvádí rok vydání 1723. Vzhledem k tomu, že Jan Kryštof Müller zemřel roku 1721 je toto vročení chybné. Čistokresba mapy byla odevzdána na počátku roku 1720 stavovskému výboru; byla sestavena z map jednotlivých krajů a rozvržena do 25 sekcí. Součástí byl i přehledný list tzv. „compendium“. Rytina přehledného listu měla být hotova do 6 týdnů a rytiny ostatních 25 sekcí do tří let (Bělecká, 2015). Znázornění vodních ploch a toků, zeleně a pohoří je schématické, pomocí obrázků. Na mapě jsou vidět různé druhy sídel – města, obce, hrady, lázně, hostince, usedlosti, kostely, kláštery, a také prostory těžby nerostných surovin a komunikace (Semotánová, 2001 ex Kuchař, 1959).

Dalšími mapovými soubory Čech jsou mapy I., II. a III. vojenského mapování a mapy stabilního a reambulovaného katastru.

Podkladem pro **I. vojenské mapování** (Josefské) byla Müllerova mapa zvětšená do měřítka 1: 28 800. Toto mapování i přes polohové odchylky patří mezi významné mapování, díky detailnímu písemnému operátu. I. vojenské mapování

proběhlo v letech 1764 – 1768 a 1780 – 1783 a zachycuje území Čech, Moravy a Slezska před začátkem průmyslové revoluce (Brůna et Křováková, 2005). Rukopisné kolorované sekce I. vojenského mapování vyznačovaly komunikace hnědou barvou a lesy šedou barvou. Plochy pastvin byly vyznačeny žlutozelené, orné půdy bíle, vodní plochy modře, vinice světle hnědě, zděné stavby červeně a dřevěné stavby černě (Semotánová, 2001 ex Kuchař, 1962).

II. vojenské mapování (Františkovo) proběhlo v letech 1819 – 1858 (měřítko 1: 28 800). Formálně a obsahově je podobné I. vojenskému mapování. Je přesnější a zachycuje počátek průmyslové revoluce a rozvoj intenzivního zemědělství (Brůna et Křováková, 2005). Podkladem k II. vojenskému mapování byl zjednodušený obsah map stabilního katastru (Semotánová, 2001 ex Boguszak et Císař, 1961).

II. vojenskému mapování předcházela vojenská triangulace a **stabilní katastr** (1824 – 1843, měřítko 1: 2 880) (Brůna et Křováková, 2005). Každá katastrální obec měla mít samostatnou mapu (v měřítku 1: 2 880), která zobrazovala zástavbu, komunikace, zdaněné pozemky (pole, louky, vinice, lesy a pastviny) a nezdaněné pozemky (cesty a silnice, řeky a průplavy a hřbitovy) včetně parcelních čísel. Některé části území byly provedeny též v měřítku 1: 1 440, 1: 720. Nejprve vznikaly polní náčrty a následně na měřických stolech tzv. originální mapy stabilního katastru, do kterých se postupně zaznamenávaly změny ve výměře pozemků dle indikačních skic. Tzv. indikační skici sloužily k zaznamenání vlastnictví, jmen držitelů, domovních čísel a k dalším terénním pracím. Kopie původní originální mapy, tzv. povinné císařské otisky zachycují stav krajiny a obcí v době vzniku mapy (Semotánová, 2001 ex Kraus, 1981). Mapy stabilního katastru znázorňovaly lesy šedou barvou, pole světle žlutou, cesty hnědě, vodu modře, pastviny, louky a zahrady měly barvu zelenou, kamenné stavby karmínovou a dřevěné stavby žlutou (Semotánová, 2001 ex Mašek, 1948). Po reambulaci stabilního katastru byl do map doplněn skutečný stav a všechny změny od posledního měření (Semotánová, 2001 ex Boguszak et Císař, 1961).

III. vojenské mapování z konce 19. století doplňuje obě předchozí vojenská mapování (Brůna et Křováková, 2005). Ke vzniku vedly nedostatky předchozích mapování a základem jsou topografické mapy v měřítku 1:25 000 se zobrazením reliéfu kótami, šrafami a vrstevnicemi. Po zániku Rakouska-Uherska provedl

československý stát doplnění změn, počestění názvů a lesy znázornil zelenou barvou (Semotánová, 2001 ex Boguszak et Císař, 1961).

Dle Brůny a Křovákové (2005) z velkého počtu historických map jsou pro účely sledování vývoje krajiny nejvhodnější tzv. povinné císařské otisky, které zachycují stav krajiny v době mapování. Dalším materiálem pro sledování krajiny jsou černobílé letecké snímky. Od 30. let 20. století je republika pravidelně snímkována, nejnověji v současné době z družic (Lipský, 1999). Z leteckých snímků vznikají srozumitelné a různě využitelné tzv. ortofotomapy. Ukázky jednotlivých map obsahují přílohy 1 až 8.

5.2 Katastrální podklady – evidence

Již ve 13. století existovaly různé pozemkové soupisy, které také poskytovaly cenné informace o daném území. Mezi důležité podklady o vývoji krajiny patří zemské pozemkové katastrální podklady – 1. až 4. berní rula (Rustikální katastr a Tereziánský katastr rustikální a dominikální), Josefský katastr, Tereziánsko-josefský katastr, stabilní katastr a pozemkový katastr. Všechny katastry jsou jednotné a zpracované pro celé území a sledují vývoj a stav využití půdy v různém časovém období (Sklenička, 2003).

5.2.1 1. až 4. Berní rula (Rustikální katastr, Tereziánský katastr)

Berní ruly sledují stav pozemků na území celých Čech v období od poloviny 17. století do poloviny 18. století. Soupisy 1. a 2. berní ruly (rustikální katastr) evidovaly selské statky a pozemky (rustikální), neevidovaly zemědělskou vrchnostenskou (dominikální) a lesní půdu. Ve 3. a 4. berní rule (tereziánský katastr) se již evidovala kromě selské i půda panská. Ze soupisů se dala vyčíst rozloha polí, pastvin, luk, chmelnic, vinic, lesů a lad (Sklenička, 2003).

5.2.2 Josefský katastr

Dle patentu Josefa II. v roce 1785 měly být sepsány a zaměřeny všechny pozemky v zemi. Výměru si změřili vlastníci v terénu a byla určena délkou a šířkou pozemku. Pro každou katastrální obec se vyhotovil seznam popisující polohu a název pozemkové tratě, topografické číslo pozemku, výměru pozemku a jména majitelů. Měření bylo ukončeno v roce 1789 (Pešl, 1998). Katastr vymezil za základ vyměřování daní plochu katastrální obce, dnes tzv. katastrální území. Přestože

nerespektoval geodetické zásady měření, patřil k prvnímu významnému katastrálnímu mapování (Bumba, 2007).

5.2.3 Tereziánsko – josefský katastr

Po smrti Josefa II. jeho bratr Leopold II. na nátlak šlechty částečně zrušil Josefský katastr. V srpnu 1793 zavedl kombinaci předchozích katastrů založenou na principech Tereziánského katastru a s použitím výměry Josefského katastru (Bumba, 2007).

5.2.4 Stabilní katastr

Měření v Čechách probíhalo v letech 1826 – 1843 a katastr začal platit v roce 1860. Byly vytvořeny již zmíněné originální mapy a tzv. povinné císařské otisky (Bumba, 2007). Stabilní katastr je nejznámější a nejdéle působící katastr. Jeho přesnost a právní modifikace je inspirací do dnešní doby (Bumba, 2004). Katastr obsahuje 3 soubory: mapový operát, písemný operát a vceňovací operát. (Brůna et Křováková, 2005). Stabilní katastr obsahuje údaje z přesného měření všech pozemků, včetně lesů, cest, zahrad, zástavby, neúrodných ploch a vodních ploch a klasifikuje všechny formy využití půdy. Tato klasifikace je srovnatelná se současnou (Lipský, 1999).

Vzhledem k tomu, že se neprováděly aktualizace údajů, muselo dojít k opravě a doplnění skutečného stavu – reambulaci, ta se prováděla 10 let a začala platit od roku 1881. Reambulací nedosáhl katastr kvality stabilního katastru (Pešl, 1998).

Aby byla zajištěna pravidelná a nepřetržitá údržba katastru, byl vydán dne 23. května 1883 zákon č. 83/1883 ř. z. (říšského zákoníku). Tento zákon upravuje vedení katastru a je spojován se vznikem systému periodické údržby katastru. Zákon platil s jedinou novelou (císařské nařízení 117/1914 ř. z.) do 31. 12. 1927 (Nedvídek, 2005).

5.2.5 Pozemkový katastr

Během 1. světové války byl katastr neudržovaný a nejednotný. V Čechách a na Moravě platily zákony rakouské, v Horním Slezsku zákony pruské a Slovensko a Podkarpatská Rus se řídily zákony uherskými (Pešl, 1998). Od 1. 1. 1928 se stal platným nový jednotný právní předpis – zákon č. 177/1927 Sb. z. a n. (Sbírka zákonů a nařízení) o pozemkovém katastru a jeho vedení, který definoval pozemkový katastr jako geometrické zobrazení, soupis a popis veškerých pozemků v Československé

republice. Dále definoval pojmy parcela a pozemek a vedení katastru svěřil katastrálním měřičským úřadům. Po 2. světové válce nebyl dostačující, vzhledem ke změnám vlastnictví (Bumba, 2007).

5.2.6 Jednotná evidence půdy a evidence nemovitostí

Pozemkový katastr přestal být aktualizován v roce 1956. Tehdejší socialistické zřízení zajímalo, kdo půdu obhospodařuje, a proto byla zřízena jednotná evidence půdy (JEP). Základem JEP bylo evidování užívání půdy, bez vlastnických práv. V letech 1964 – 1988 začalo zakládání evidence nemovitostí, při kterém se začalo se zjišťováním a zapisováním aktuálních vlastnických práv (ČÚZK, 2017).

5.2.7 Současný katastr nemovitostí České republiky

Neúplná evidence nemovitostí přestala v roce 1989 vyhovovat. Nová právní úprava v této oblasti byla účinná od 1. 1. 1993 a zavedla institut smluvního nabývání věcných práv k nemovitostem, což bylo provedeno vkladem do katastru nemovitostí. Postupem času začal být katastr nemovitostí digitalizován. Od roku 2001 je veden v informačním systému katastru nemovitostí a je veřejně přístupný (ČÚZK, 2017).

6 Charakteristika vybraného území

6.1 Demografická charakteristika Mostecka

Region Mostecko je s rozlohou 467 km² a počtem obyvatel 122 000 nejlidnatější a nejmenší region Ústeckého kraje. Na západě sousedí s Chomutovskem, na severu se Saskem, na východě s Teplickem a na jihu s Lounskem (Beneš et al., 2004).

Největším městem oblasti je statutární město Most, dříve královské město. Město Most leží odhadem 80 km severozápadně od hlavního města Prahy při hlavním dopravním tahu na německé Drážďany. V současné době se člení na 8 místních částí: Komořany, Souš, Starý Most, Rudolice, Vtelno, Čepirohy, Velebudice a Most. Samotné město Most má kolem 65 000 obyvatel.

Geografická mapa Ústeckého kraje
Geographical map of the Ústecký Region

Obr. 6: Geografická mapa Ústeckého kraje – měřítko 1: 1 000 000 (URL 2).

6.2 Krajina Mostecka

Krajina této oblasti vyniká velkou pestrostí a rozmanitostí. Nejvyšším místem je Loučná (956 m n. m.) a nejnižší místo je v údolí říčky Bíliny (200 m n. m.). Nejvíce osídlenou částí Mostecka je centrální část, která je součástí podkrušnohorských pánví (Mostecké pánve). Nejméně osídlenou částí jsou na severu Krušné hory. Jižní část tvoří zemědělská krajina, která přechází do Žatecké pánve a na jihovýchodě začínají krásné výběžky krajiny Českého středohoří (Beneš et al., 2004).

6.3 Podnebí

Podnebí na Mostecku je proměnlivé, ve vyšších polohách jsou nižší teploty a intenzita slunečního záření se zvyšuje. Na horách více kolísají denní a noční teploty než v nížinách. V Mostecké pánvi se často tvoří inverzní stavy, kdy se studený vzduch v nížině drží a mraky, které jsou nízko položené, nepropouštějí sluneční záření. Mostecko lze rozdělit na dvě klimaticky odlišné oblasti: Krušnohorskou a

pánevní. Krušné hory mají mírně chladné a vlhké klima. Pánevní oblast se vyznačuje sušším a teplejším podnebím (Beneš et al., 2004). Skoro celé území zájmové oblasti patří do teplé oblasti T2 (Quitt, 1971). Průměrné teploty se pohybují od 7,6 °C do 8,6 °C. Průměrné srážky se pohybují v rozmezí 410 mm až 500 mm (Culek et al., 1996).

6.4 Biogeografická specifikace

Mostecká hnědouhelná pánev včetně výsypek patří z biogeografického hlediska do hercynské provincie – Mosteckého bioregionu. Tento bioregion má celkovou plochu 1 301 km² a převažuje zde 2. vegetační stupeň – bukodubový. V tomto bioregionu původně byly rozsáhlé pánve s mokřady, dnes nahrazené antropogenní změnou reliéfu a tím i změnou bioty (Culek et al., 1996).

6.5 Vodstvo

Severní část regionu je spíše deštivá s prameništi mnoha vodních toků. Střední a jižní část je na vodu chudá. K nejznámějším nádržím vzniklým v oblasti v důsledku rozvoje osídlování, hospodářství a vzrůstající spotřeby vody v poválečném období patří především Fláje, Jezeří nebo Janov. Ve střední části Mostecka jsou známé nádrže Kyjice, Zaječice a Lužická nádrž. Rybníky na Mostecku mají převážně menší rozlohu a k nejznámějším patří rybník Rudolický, Dřevařský a Jiřetínský. Na severu Krušných hor je známý Hamerský rybník a v jižní části Odolický, Nemilkovský, Lužický a Zaječický rybník (Beneš et al., 2004). K nádržím, které vznikly na Mostecku po ukončení těžby, patří nádrže Benedikt, Vrbenský, Matylda a úplně nejnověji vzniklé jezero Most. A další nádrže budou v následujících letech na území celé mostecké pánve ještě vznikat.

Nejdelším a nejvodnatějším tokem oblasti je řeka Bílina pramenící na Chomutovsku na svahu hory Sv. Anna. Její délka je 81 km (Bárta et al., 1973). Díky těžbě byly toky na Mostecku upravovány, regulovány a měněn jejich směr. Řece Bílině byl směr toku změněn na více místech. Dalšími toky oblasti Mostecka jsou levostranné a pravostranné přítoky Bíliny. Levostranné jsou např. potok Kundratický, Albrechtický, Jiřetínský, Bílý, Radčický a Lomský a pravostranné přítoky jsou např. Hutní, Srpina a Liběšický (Beneš et al., 2004).

6.6 Půda

V jižní části Mosteckého regionu (zemědělské oblasti) je nejúrodnější půda – černozem. Hnědá půda je charakteristická pro pánevní oblast a podhůří Krušných hor a podél toků je typická půda nivní. V nejvlhčích oblastech Krušnohoří se může vyskytovat půda rašelinná. Po odtěžení půdy při povrchové těžbě je substrát po úpravě povrchu a překryvu ornici opět využíván a na zrekultivovaných územích tak vzniká půda nazývaná antropogenní. Po povrchové i hlubinné těžbě uhlí je na Mostecku půda velmi degradovaná a devastovaná (Beneš et al., 2004).

6.7 Živá příroda

Těžba na Mostecku zasáhla do života flóry a fauny. Složení flóry a fauny se po zahájení těžby výrazně změnilo. Na velkolomech, kde probíhá těžební činnost, neroste prakticky žádná vegetace. Na výsypkách začíná s pomocí primární sukcese počáteční náznak vzniku první vegetace (Bejček et Šťastný, 1999).

6.7.1 Flóra

Mostecko je z pohledu rozložení flóry v krajině různorodé a vegetačně pásmovité. V údolních polohách Krušných hor jsou nejčastějšími dřevinami jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) a olše lepkavá (*Alnus glutinosa*) a z bylin blatouch bahenní (*Caltha palustris*), pryskyřník kosmatý (*Ranunculus lanuginosus*), netykavka (*Impatiens sp.*) a devětsil (*Petasites sp.*). Ve vyšších polohách pánevní oblasti se vyskytují duby (*Quercus sp.*), habry (*Carpinus sp.*), jasaný (*Fraxinus sp.*), javory (*Acer sp.*), jilmy (*Ulmus sp.*), lípy (*Tilia sp.*) a podrosty např. hlohu (*Crataegus sp.*), vrby jívy (*Salix caprea*), zimolezu (*Lonicera sp.*), lísky obecné (*Corylus avellana*) a ptačího zobu (*Ligustrum vulgare*). Mostecká část je nejbohatší část Českého Středohoří, co se týče květeny. Vedle typického dubu šípáku (*Quercus pubescens*) zde najdeme také jeřáb muk (*Sorbus aria*) a břek (*Sorbus torminalis*), javor babyku (*Acer campestre*), lípy (*Tilia sp.*), hrušeň obecnou (*Pyrus communis*), jilm (*Ulmus sp.*) a javor jasanolistý (*Acer negundo*). V podrostu to jsou převážně hlohy (*Crataegus sp.*), trnky (*Prunus spinosa*), dřín (*Cornus mas*), skalník (*Cotoneastr sp.*), brslen bradavičnatý (*Euonymus verrucosus*), ptačí zob (*Ligustrum vulgare*) a několik druhů růží (*Rosa sp.*). V Krušných horách se vyskytují rašeliniště a rašelinné smrčiny. Smrk ztepilý (*Picea abies*) zde doplňuje bříza pýřitá (*Betula pubescens*) a z bylin borůvka (*Vaccinium sp.*), třtina chloupkatá (*Calamagrostis*

brachytricha), šťavel kyselý (*Oxalis acetosella*), vrbovka úzkolistá (*Epilobium angustifolium*) a hojné rašeliníky (*Sphagnum sp.*) (Beneš et al., 2004).

V roce 2002 byla dle Ramsarské úmluvy Krušnohorská rašeliniště vyhlášena jako 12. český mokřad s mezinárodním významem. Vyhlášení má pomoci ke zvýšení ochrany místních ohrožených druhů flóry a fauny a zároveň ochrany rašeliniště plnicího funkci velkého přírodního zásobníku vody (Veverková, 2008).

Svoji vegetaci mají také devastovaná území Mostecká a vzniklé výsyvky (Beneš et al. 2004). Zprvu se zde objevují jednoleté plevelné druhy – starček lepkavý (*Senecio viscosus*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia*) nebo lebeda lesklá (*Atriplex sagittata*). Z vytrvalých druhů se objevuje podběl obecný (*Tussilago farfara*) a vesnovka obecná (*Cardaria draba*). Velmi rychle se uchytlí také třtina křovištní (*Calamagrostis epigejos*), ke které se přidává heřmánkovec přímořský nevonný (*Matricaria maritima*), bodlák obecný (*Carduus acanthoides*) a pcháč rolní (*Cirsium arvense*). V mělkých stojatých vodách se nachází orobince (*Typha sp.*), rákos obecný (*Phragmites australis*), sítina článkovaná (*Juncus articulatus*) a chrastice rákosovitá (*Phalaris arundinacea*). Z dřevin dominují bez černý (*Sambucus nigra*), bříza bělokorá (*Betula pendula*) a ostružiníky (*Rubus sp.*). Na zamokřených místech rostou topoly (*Populus sp.*) a vrby (*Salix sp.*), hlavně jívy (*Salix caprea*) (Zelený, 1999).

6.7.2 Fauna

Výskyt živočichů v oblasti Mostecká je závislý na proměnlivých faktorech – klimatu, reliéfu a vegetačním pokryvu. Postupnou rekultivací se zde rozšiřují území osídlená velkým množstvím živočišných druhů. Většina těchto druhů je v České republice chráněna, protože je silně ohrožena jejich existence (Beneš et al., 2004).

K důležité součásti suchozemského ekosystému patří fauna půdního systému. K zástupcům zoedafonu na výsypkách patří roztoči podřádu zákožkvců – druh *Tyrophagus putrescentiae*. S přibýváním druhů rostlin a stromů se rozšiřuje i pestrost zoedafonu. Dalšími typickými zástupci jsou druhy rodů *Nothrus*, *Eremaeus*, *Metabelba* a *Damaeus* (Bejček et Šťastný, 2000).

Z vodních bezobratlých živočichů se nejčastěji v pásmu volné vody nebo mezi pobřežní vegetací vyskytují perloočky rodu *Daphnia* – hrotnatka štíhlá (*Daphnia galeata*) a nosatička (*Bosmina longirostris*). Litorální pásmo osidluje včšenka obecná

(*Simocephalus vetulus*) a v příbřežním pásmu žije hladinovka obecná (*Scapholeberis mucronata*). K planktonním organismům patří nejčastěji viřníci (*Rotatoria*). Součástí zooplanktonu ve vodních nádržích jsou klanonozí korýši – buchanka obecná (*Cyclops strenuus*) a vznášivka ztepilá (*Eudiaptomus gracilis*). K hmyzu žijícímu v okolí každé nádrže patří vážka ploská (*Libellula depressa*), motýlice obecná (*Calopteryx virgo*), šidélko páskované (*Coagrion puella*) a šídlo královské (*Anax imperator*). Na vodní hladině žijí vodní ploštice – bruslařky (*Gerridae sp.*), vodoměrky (*Hydrometra stagnorum*), znakoplavky (*Notonecta glauca*) nebo zástupci čeledi klešťankovitých (*Corixidae sp.*) a člunkovitých (*Pleidae sp.*). Mezi nejznámější a největší brouky ve vodě patří potápník vroubený (*Dytiscus marginalis*). Typickými představiteli stojatých vod jsou brouci plavčíci (*Haliplidae sp.*), jepice (*Ephemeroptera sp.*), střechatky (*Megaloptera sp.*), chrostíci (*Trichoptera sp.*) a dvoukřídlí (*Diptera sp.*). Bentos zastupují měkkýši (*Mollusca*) a máloštětinatci (*Oligochaeta*) (Bejček et Šťastný, 2000).

Bejček et Šťastný (2000) uvádí, že v oblasti jsou typickými obojživelníky – čolek obecný (*Triturus vulgaris*), ropucha obecná (*Bufo bufo*), ropucha zelená (*Bufo viridis*) a skokan skřehotavý (*Rana ridibunda*) a z plazů – ještěrka obecná (*Lacerta agilis*) nebo užovka obojková (*Natrix natrix*).

Na výsypkách jsou z ptáků po ukončení těžby prvními obyvateli rehek domácí (*Phoenicurus ochruros*) a konipas bílý (*Motacilla alba*). Z potápek severovýchodně od Libkovic na zarostlých rybnících žije potápka malá (*Tachybaptus ruficollis*). Na zatopených důlních propadlinách v oblasti mezi obcemi Mariánské Radčice a Konobřezemi žije čírka obecná (*Anas crecca*). K dalším zástupcům vrubozobých ptáků patří kachna divoká (*Anas platyrhynchos*). Z dravců byla na Mosteckých výsypkách zpozorována hnízda motáka pilicha (*Circus cyaneus*) a poštolky obecné (*Falco tinnunculus*). Při lovu byli viděni i krahujec obecný (*Accipiter nisus*), káně lesní (*Buteo buteo*) a káně rousná (*Buteo lagopus*). Ze zástupců hrabavých se zde vyskytuje koroptev polní (*Perdix perdix*), křepelka polní (*Coturnix coturnix*) a bažant obecný (*Phasianus colchicus*). Z dlouhokřídilých zástupců žije v oblasti výsypek nebo výsypkových jezer kulík říční (*Charadrius dubius*) a čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*). Z kukaček v oblasti žije kukačka obecná (*Cuculus canorus*). Ze zástupců pěvců žijících na posttěžebních prostorech je známý konipas luční (*Motacilla flava*), konipas bílý (*Motacilla alba*), bramborníček černohlavý (*Saxicola*

torquata), bělořit šedý (*Oenanthe oenanthe*), kos černý (*Turdus merula*), rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*), pěnice vlašská (*Sylvia nisoria*), sýkora koňadra (*Parus major*), straka obecná (*Pica pica*), vrabec obecný (*Passer domesticus*) nebo vrabec polní (*Passer montanus*) (Bejček et Šťastný, 2000). Linduška úhorní (*Anthus campestris*) patří do skupiny silně ubývajících druhů ptáků, a to i v ostatních evropských zemích. Je zařazena mezi kriticky ohrožené druhy. Zajímavé je, že tento pěvec je také obyvatelem výsypek na Mostecku (Trucker et Heat, 1994). Z dalších ptáků vyskytujících se na Mostecku uvádí Bejček et Šťastný (1999) ještě havrana polního (*Corvus frugilegus*), vránu obecnou (*Corvus corone*), špačka obecného (*Sturnus vulgaris*) nebo stehlíka obecného (*Carduelis carduelis*).

Obr. 7: Linduška úhorní (*Anthus campestris*) (Tunka, 2014) (URL 3).

Z drobných zemních savců je prvním obyvatelem výsypek myšice křovinná (*Apodemus sylvaticus*). Ve vyšším travním porostu výsypek žije hraboš polní (*Microtus arvalis*) a rejsek obecný (*Sorex araneus*). Po zahájení lesnické rekultivace je hraboš polní vystřídán lesními druhy hlodavců – norníkem rudým (*Clethrionomys glareolus*) a myšicí lesní (*Apodemus flavicollis*) (Bejček et Šťastný, 1999).

Z šelem je v oblasti početná lasice hranostaj (*Mustella erminea*) nebo liška obecná (*Vulpes vulpes*). V blízkosti lidských sídel žijí v početném množství potkan (*Rattus norvegicus*), krysa (*Rattus rattus*) a myš domácí (*Mus musculus*). Ze zajíců je nejběžnější zajíc polní (*Lepus europaeus*). Ze sudokopytníků pronikají na výsypky v oblasti prase divoké (*Sus scrofa*), daněk evropský (*Dama dama*), srnec obecný (*Capreolus capreolus*) a občas i muflon (*Ovis musimon*) (Bejček et Šťastný, 2000).

6.8 Nerostné suroviny

Z rud se v historii v Krušných horách těžil cín, měď, železo a stříbro. Nejvýznamnější suroviny těžené v této oblasti jsou paliva – černé, a hlavně hnědé uhlí. Na Mostecku jsou k dispozici i stavební hmoty – písek, štěrkopísek, spraše, kamenivo a jíly a polodrahokamy – české granáty, acháty, jaspisy a ametysty (Beneš et al., 2004).

7 Zaniklé obce

Oblast pod Krušnými horami byla již od pravěku hustě osídlena díky dobrým klimatickým podmínkám, úrodné půdě a bohatým zdrojům nerostných surovin (Kostihová, 2004).

První zmínka o dobývání uhlí s oblasti Severočeské uhelné pánve je z počátku 15. stolní. V Městské knize duchcovské je první zpráva o prodeji důlních měř v této oblasti z roku 1403. Na Mostecku je první zmínka o těžbě z roku 1613, kdy získal právo na těžbu u Havraně a Hrobu občan Jan Weidlich (Valášek et Chytka, 2009 ex Měchýř et Matějček, 1987). Uhlí bylo původně využíváno k výrobě kamence a dalších chemikálií. S tím souvisí také rozvoj chemického průmyslu na Mostecku, který rovněž ovlivnil vývoj v této oblasti. Oblast byla převážně zemědělská až do 19. století. Dominantou Mostecká v minulosti bylo největší jezero Čech – Komořanské jezero, které bylo od roku 1831 odvodňováno a počátkem 90. let 19. století bylo úplně odtěženo z důvodu rozvoje těžby uhlí. 20. století znamenalo pro řadu obcí této oblasti díky těžbě konec existence. První kroky k likvidaci obcí, počaly už po 2. světové válce, kdy program budování socialismu požadoval rozvoj těžebního a chemického průmyslu. Díky velkým zásobám kvalitního hnědého uhlí krajina Mostecká začala měnit svoji tvář. Přírozená krajina se postupem času měnila na povrchové lomy a půda a horniny končily na výsypkách. Na Mostecku zmizelo celkem 31 obcí (Kostihová, 2004). Naproti tomu Valášek et Chytka (2009) zmiňují na Mostecku 38 obcí, které byly zničeny zcela nebo narušeny důlní činností. K obcím, kterých se také dotkla částečně těžba, patří dále: Horní Jiřetín, Černice, Louka, Mariánské Radčice, Loučná, Lom, Hamr a Braňany.

7.1 Albrechtice a osada Jezeří

Obec Albrechtice ležela odhadem 9 km severozápadně od Mostu na úpatí Krušných hor. Sousedila na severovýchodě s obcí Černice a na severozápadě

s osadou Jezeří, která administrativně k Albrechticím náležela. Na jih od Jezeří se nacházela obec Dřínov (Sýkorová, 2002).

Počátek osídlení Albrechtic sahá do doby bronzové (asi 1800 let před. n. l.). Z nalezišť je zřejmé, že tu byla trvalá lidská sídla. Obec vznikla původně u břehu Komořanského jezera. Nejstarší písemné zmínky jsou z roku 1352. Název pochází od jména zakladatele obce Alberta ze Žeberka. Společně s Albrechticemi patřily do jednoho ekonomického i správního celku osady Jezeří a Černice a zároveň tvořily i jedno panství, které vlastnili páni ze Žeberka, Smolíkové ze Slavic a Lobkovicové. Na konci feudalismu patřily obce ke kraji žateckému. Obec patřila nejdříve do okresu Most, pak do okresu Chomutov a od roku 1960 se vrátila zpět k okresu Most. Původními obyvateli byli Slované, postupně přicházeli obyvatelé Německé národnosti, kterých nakonec žila v obci většina. Obec zasáhly, stejně jako ostatní zaniklé obce historické události – 30. letá válka, období moru, 1. světová válka, Velká mostecká stávková akce a okupace. V období počátku okupace se na zámku usídlil štáb SS. Obyvatelé obce byli povolováni k vojenské službě, což způsobilo úbytek pracovníků, kteří byli nahrazováni zajatci. Některé pumy, které při náletech byly směřovány na chemické závody, dopadly také na Albrechtice. Po válce byly po odsunu Němců domy zkonfiskovány a postupně dávány novým příchozím obyvatelům do správy a vlastnictví. Albrechtice byly převážně zemědělskou obcí až do roku 1965, kdy začal rozmach výstavby lomů, dolů a výsypek v okolí. Mezi známé doły na tomto území patřily důl Barbora, Ouido, Glückauf a Liell. A právě hornictví a těžba byly nakonec příčinou likvidace osady Jezeří i Albrechtic (Kocourek, 1980).

Sýkorová (2002) uvádí, že vlivem těžby uhlí došlo k sesuvům půdy a v polovině 50. let 20. století k vysídlení osady Jezeří. Díky kampani různých nevládních organizací byl zachráněn zámek Jezeří, který tak neměl stejný osud jako obce v jeho okolí. Likvidace obce Albrechtice probíhala v letech 1981 – 1983. Důvodem byla postupující těžba velkolomu Československé armády, koncernového podniku Doly Vladimíra Iljiče Lenina (k. p. DVIL).

V roce 1850 bydlelo v obci Albrechtice 497 obyvatel a v osadě Jezeří 262. Počet žijících osob v následujících letech v obci Albrechtice mírně stoupal. Nejvyšší počet osob zde žil v roce 1930. V obci Albrechtice tehdy žilo 873 obyvatel. V osadě Jezeří počet osob v průběhu let stoupal i klesal, například v roce 1920 to bylo 210

obyvatel, poté v roce 1930 zde žilo pouze 195 obyvatel. V roce 1970 v Albrechticích žilo 587 a v osadě Jezeří 8 obyvatel (Davídek et Jamborová, 1978).

7.2 Bylany

Obec ležela odhadem 7 km od Mostu směrem na jihozápad. Sousedními obcemi Bylan byly severovýchodně ležící Čepirohy a Velebudice. Na jihu ležela obec Havraň. Severozápadním sousedem Bylan byly Vršany. Název byl odvozen ze staročeského „Bylené“, což znamenalo pojmenování obyvatel, kteří obývali místo, kde rostlo mnoho rostlin. První osídlení v místě obce bylo patrné z existence sídliště pocházejícího z doby římské a jednotlivých archeologických nálezů z pozdní doby kamenné. První písemné zprávy pocházejí z 13. století. V té době byla obec v državě kláštera Osek. Další vlastnická práva nejsou doložena, pouze je známo, že v roce 1311 se obec připojila opět k oseckému klášteru. V roce 1620 patřila obec krátce Bohuslavu z Michalovic. Za účast na stavovském povstání byl majetek Bohuslava z Michalovic zkonfiskován a vrácen zpět oseckému klášteru. V majetku kláštera byla obec do roku 1848. Obyvatelé Bylan se věnovali zemědělství, pěstovali žito, pšenici a v okolí obce i víno, a dále chovali dobytek. Postupem času vinice nahradily malé chmelnice. Obec byla známá existencí hořké vody a výstavbou laboratoře na výrobu hořké soli. V roce 1820 obchodník A. Ulbrich postavil v obci lázeňský dům a začal stáčet a prodávat místní léčivou vodu. I přes rozvoj lázeňství byla obec Bylany stále obcí zemědělskou. Počet obyvatel stále mírně stoupal, žili zde převážně občané německé národnosti. Od roku 1945 se počet obyvatel stále snižoval. Likvidace obce a nedaleko ležící Státní přírodní rezervace „Slanisko“ souvisela se stavbou Pozemních staveb. Likvidace obce proběhla v roce 1978 (Sýkorová, 2002).

Statistické údaje uvádějí počet obyvatel celkem 320 k roku 1850. V dalších letech střídavě stoupal a klesal. V roce 1910 v obci žilo 511 osob. O 4 obyvatele více, tj. 515 žilo v obci v roce 1930, a to byl maximální počet. V navazujících letech počet klesl na 68, což byl stav k roku 1970 (Davídek et Jamborová, 1978).

7.3 Čepirohy

Obec se nacházela na jihozápad od Mostu ve vzdálenosti asi 3,5 km u silnice na Žatec. Na západě sousedila se Slatinicemi, na východě s Velebudicemi a jihovýchodně od Čepiroh ležely Bylany. Název byl odvozen od kroje, který nosili obyvatelé anebo od pokrývky hlavy s rohy nebo peřím. Archeologické nálezy z okolí

obce pochází z období eneolitu, cca 4000 – 3700 př. n. l. Zatím nejstarší písemná zmínka o obci je z roku 1331, jednalo se o listinu krále Jana Lucemburského. Z listiny je zřejmé, že obec existovala již ve 13. století. Vlastníků měla obec několik. V 15. století patřila k mosteckému hradu. Dalšími vlastníky v následujícím století byl Klement z Čepiroh a Rudolic a vlastníkem části obce byl i Jan z Veitmile, tehdy také pán mosteckého hradu. V 16. století patřila obec bratrům Freitokovým z Čepiroh. Ve stejném období byla část obce, která patřila rodu Veitmilů, ve vlastnictví města Mostu. Postupem času přešla celá obec do držení města Mostu a od poloviny 17. století se o obci píše, jako o součásti panství Kopisty. Také pro Čepirohy bylo typické zemědělství, každé stavení mělo vinici. Podle počtu obyvatel nebyla obec příliš velká. S těžbou uhlí se v okolí obce začalo v 1. polovině 19. století. Nejznámější doly byly důl Bayern a Čepirohy – později známý jako důl Hrabák. Díky dolování se na čas také zvýšil počet obyvatel v obci. K likvidaci části obce došlo v letech 1968 – 1972 a zbývající část Čepiroh byla připojena k Mostu v roce 1976 (Sýkorová, 2002).

V roce 1850 žilo v obci celkem 121 občanů. Počet se stále zvyšoval a maximální počet obyvatel byl 677 v roce 1930. Následná léta počet postupně klesal, přesto v roce 1970 zde dle statistického sčítání žilo ještě 306 osob (Davídek et Jamborová, 1978).

7.4 Dolní Jiřetín

Obec se nacházela 5 km severozápadně od Mostu a sousedními obcemi byly Albrechtice a Záluží. Součástí obce byla osada Čtrnáct Dvorců, která obec oddělovala od Horního Jiřetína. Dle archeologických nálezů byla obec osídlena již ve střední době kamenné. První písemné zmínky o obci Jiřetín jsou z roku 1263. Prvním majitelem obce byl Protiva z rodu pánů z Rýzmburku. Obec vystřídala od 13. do 16. století několik majitelů a názvů. Dle písemných pramenů došlo v roce 1409 k rozdělení obce na Dolní a Horní Jiřetín. Proces oddělení byl dokončen v roce 1459. Majitelé byli v té době Koldicové. V roce 1492 byl Dolní Jiřetín označován jako městečko. Mezi významné vlastníky patřili dále Lobkovicové a Valdštejnové. Obec potkalo během existence několik katastrof – požár v roce 1621, třicetiletá válka a epidemie moru v roce 1680. Rozvoj obce začal opět až v 18. století. Obyvatelé se věnovali převážně zahradnictví a zelinářství. Poslední čtvrtina 19. století přinesla významný rozmach obce a zvýšení počtu obyvatel díky výstavbě dolů Centrum I,

Quido I - III, Humboldt I - II a Kolumbus. Konec přisunu obyvatel přinesla 2. světová válka. Likvidace obce Dolní Jiřetín proběhla v letech 1980 – 1983. Důvodem byla těžba na koncernovém podniku Doly Vítězného Února Záluží (k. p. DVÚZ) a stanovení hygienických ochranných pásem – koncernového podniku Chemické závody – Petrochemie (k. p. CHEZA) (Sýkorová, 2002).

V Dolním Jiřetíně žilo v roce 1850 celkem 761 obyvatel, z toho přímo v Dolním Jiřetíně 556 osob a v osadě Čtrnáct Dvorů 205 obyvatel. V roce 1880 to bylo celkem 958 osob (Dolní Jiřetín 685 a Čtrnáct Dvorců 273). Za dalších 10 let byl celkový počet obyvatel již 2 836 (Dolní Jiřetín 2 361 a Čtrnáct Dvorců 475). Nejvyšší počet obyvatel žil v obci v roce 1900, a to celkem 3 947 (Dolní Jiřetín 3 471 a Čtrnáct Dvorců 476). O 50 let později zde bydlelo 3 037 osob (Dolní Jiřetín měl 2 710 a osada Čtrnáct Dvorců 327 osob). V roce 1970 klesl počet již jen na celkem 1 881 - Dolní Jiřetín měl 1 661 obyvatel a osada Čtrnáct Dvorců 220 (Davídek et Jamborová, 1978).

7.5 Dolní Litvínov

Obec se rozkládala severozápadně od Mostu. Obec ležela podél Bílého potoka ve vzdálenosti asi 1 km jižně od města Litvínov. Dolní Litvínov sousedil s jižněji položenou obcí Lipětín. Jihozápadním sousedem bylo Záluží a východním Louka. Název obce pocházel z německého jména Liutwin – Litvín. Aby název byl odlišen od města Litvínov, který se do roku 1949 jmenoval Horní Litvínov, jmenovala se obec Dolní Litvínov. Obec, tvořil původně samostatný statek, který v roce 1398 vlastnili Petr a Hanuš Grossové a patřil k manství Hradu Osek. Do roku 1459 se obec nerozlišovala přízviskem od Horního Litvínova. Právě v roce 1459 jsou první zmínky o obci s označením Dolní Litvínov. K majitelům obce patřili v následujících letech např. rod Šénů ze Šénu nebo Mikuláš Hýzrle z Chodů. Nedlouho po roce 1580 ji Lobkovicové připojili ke statku Dolní Jiřetín. V roce 1608 byl Dolní Litvínov společně s Horním začleněn k panství Duchcov. V letech 1642 až 1848 vlastnili obec Valdštejnové. Jako u ostatních obcí se i zde obyvatelé věnovali zemědělství. Dalším zdrojem uplatnění pro zdejší obyvatele byl rozvíjející se textilní průmysl v sousedním Horním Litvínově. Doly, které se nacházely v okolí obce, byly důl Tegetthoff u Záluží nebo Pluto v Louce. V roce 1947 se obec Dolní Litvínov přičlenila k Hornímu Litvínovu a od 1949 se stala městskou částí Litvínov II. Obec

Dolní Litvínov společně s Růžodolem zanikla v letech 1957 – 1959. Důvodem zániku byla těžba (Sýkorová, 2002).

V roce 1869 žilo v obci 340 obyvatel. V dalších letech se jejich počet stále zvyšoval, v roce 1890 žilo v obci 678 osob a o 10 let později již dvojnásobek, a to celkem 1339 osob. 1 495 obyvatel žilo v obci v roce 1921. Nejvíce obyvatel měla obec v roce 1950, celkem 1 888 (ČSÚ, 2018).

7.6 Dřínov

Obec ležela západním směrem od Mostu. Jihozápadním směrem od Dřínova byly Kundratice. Severně ležely Albrechtice a východně Komořany. Jihovýchodním sousedem byly Ervěnice. Obec nepatřila původně do okresu Most, ale patřila k Chomutovu. Vše se změnilo v roce 1960. Odkud pochází název obce, není zcela jasné. Stopy osídlení Dřínova jsou patrné již z mezolitu. V písemných pramenech se obec Dřínov objevuje až k roku 1542. Vzhledem k poloze obce v blízkosti Komořanského jezera, však lze předpokládat, že obec existovala dříve. V roce 1543 obec prodali původní vlastníci Smolíkovi ze Slavic Šebestiánovi z Veitmile. Poté byli vlastníci Diviš z Michalovic a po něm jeho příbuzný Bohuslav mladší z Michalovic. Bohuslavovi z Michalovic byla obec zkonfiskována za účast ve stavovském povstání. V roce 1622 byla obec prodána Vilémovi mladšímu Popelovi z Lobkovic a v rámci lobkovického panství byla do roku 1848. Na katastru obce vznikl v roce 1893 důl Grohman. S rozvojem dolů začal v obci vzrůstat počet obyvatel. Počet obyvatel byl v obci nejvyšší v roce 1930. Postupující těžba na k. p. DVIL byla příčinou zániku obce, který přišel v roce 1976 (Sýkorová, 2002).

Počet obyvatel byl v obci k roku 1850 celkem 216. Během následujících 50 let se stav zvyšoval a v roce 1900 uvádějí statistiky počet 994. V dalších letech počet stále stoupal, v roce 1921 byl uváděn 1 580 a v roce 1930 dokonce 1 811 žijících osob. Poté počet začal klesat a v roce 1970 zde žilo 956 občanů (Davídek et Jamborová, 1978).

7.7 Ervěnice

Tato obec ležela u řeky Bíliny na pokraji mosteckého okresu západním směrem. Ervěnice do roku 1960 spadaly do okresu Chomutov. Severozápadně od obce se rozkládal Dřínov, jižně byly Holešice a východně Třebošice. Původní název obce zněl Ruenice, což znamená příkop. Až později se objevuje jméno Erwenicz. Dle

nálezů, které se dochovaly, je doložené první osídlení v mladší době kamenné. První písemný pramen se zmínkou o Ervěnicích pochází z roku 1238. Obec byla rozdělena na 2 tvrze, které měli různé majitele. V roce 1519 byly tyto části spojeny a majitelem byl Šebestian z Veitmile. V roce 1571 byl majitelem Bohuslav starší z Michalovic a po konfiskaci majetku Michalovců v roce 1622 byla obec připojena Vilémem Popelem z Lobkovic k panství Nové Sedlo nad Bílinou – Jezeří. Tento stav platil až do roku 1848. Písemné prameny zmiňují ve 14. století Ervěnice jako městečko. Od roku 1568 měly svůj městský znak a pečeť. Většina obyvatel se živila rybolovem na Komořanském jezeře a ostatní byli převážně zemědělci. V katastru Ervěnic vznikla šachta Elly, hlubinný důl i lom Hedvika. V blízkosti Hedviky byla ve 20. letech postavena elektrárna, která zásobuje elektřinou i Prahu. Osud obce se nachýlil a tato obec jako jedna z prvních padla jako oběť postupující těžbě uhlí v jejím okolí. Ervěnice zanikly v letech 1959 – 1960 (Sýkorová, 2002).

V roce 1850 žilo v Ervěnicích 812 obyvatel. V následujících letech se postupně zvyšoval, až na počet 2 962 v roce 1900. Po dalších 10 letech v roce 1910 měla obec 3 579 občanů. Nejvyšší počet žil v obci v roce 1930, a to celkem 5 121 občanů. Poté stav obyvatel poklesl v roce 1950 na 3 372 a v roce 1970 již jen 116, což je zajímavé, vzhledem k datu likvidace obce (Davídek et Jamborová, 1978).

7.8 Fláje

Tato obec nejdříve náležela do okresu Duchcov a poté Litvínov. Fláje ležely v Krušných horách na jihovýchod od Českého Jiřetína. Obec ležela nad horním tokem potoka Fleyh podle něhož pravděpodobně byla i pojmenována. První písemná zmínka o obci je z roku 1346. Kdo byl prvním vlastníkem – zakladatelem obce nelze z historických pramenů zjistit. Vzhledem k vazbě k hradu Osek se usuzuje, že by to mohli být páni z Rýzmburka. Tito pánové v roce 1398 prodali manství včetně hradu Osek a města Duchcov míšenskému markraběti Vilémovi. Od roku 1459 patřil tento majetek včetně obce Fláje české koruně. Mezi významné vlastníky obce patřil také rod Lobkoviců, v jehož vlastnictví byl majetek až do roku 1651. Po rodu Lobkoviců přešlo vlastnictví až do roku 1848 do rukou rodu Valdštejnů. V okolí obce se nacházela spousta lesů, a proto se tamější obyvatelé věnovali převážně těžbě dřeva. V terénu se dá ještě místy dohledat plavební kanál, který vybudovali Lobkovicové pro snadnější dopravu dřeva do Saska (Sýkorová, 2002).

V roce 1951 započala stavba vodního díla Fláje. Z tohoto důvodu musela stejnojmenná obec ustoupit výstavbě a byla zaplavena. Vodní dílo je unikátní, jedná se o pilířovou stavbu, která je v České republice jediná. Vodní dílo bylo uvedeno do provozu v roce 1960 a slouží k akumulaci vody pro zásobování pitnou vodou okolní oblasti a také k ochraně před povodněmi a energetickým účelům. Toto dílo je zařazeno mezi kulturní památky České republiky (Čtvrtníček, 2011). Sýkorová (2002) uvádí průběh zániku obce v letech 1958 – 1960, rovněž v souvislosti se vznikem vodní nádrže, která dostala stejný název jako zaniklá obec – Fláje.

Počet obyvatel obce byl v roce 1850 celkem 603. V následujících letech se počet střídavě snižoval a zvyšoval, ale nikdy nedosáhl počtu obyvatel z r. 1850. Například v roce 1900 zde žilo pouze 490 občanů. O deset let později uvádějí statistiky počet 508 obyvatel. V roce 1930 zde žilo 487 a o 20 let později pouze 192 osob. Stav obyvatel k roku 1961 byl 36 a k roku 1971 - 39 obyvatel (Davídek et Jamborová, 1978).

7.9 Holešice

Obec se rozkládala na jihozápad od Mostu mezi Hořany na východě, Malým Březnem na jihu a Ervěnicemi na severu. Název obce je slovanského původu. Osídlena byla již v raném středověku, což je patrné s archeologických nálezů. První písemné zmínky se datují do poloviny 14. století. V 15. – 16. století náležela obec k mosteckému hradu. Rudolf II je nejdříve prodal městu Most. Most je již roku 1604 prodal Kašparu staršímu Belvicovi z Nostvic. Od roku 1631 patřily k Jezeří a jeho panství. Od roku 1689 do 1848 byl majitelem Ferdinand Vilém z Lobkovic. Holešice byly převážně zemědělská obec, pěstovalo se tu žito, pšenice a obyvatelé chovali běžná hospodářská zvířata. Počet obyvatel zde žijících ovlivnila třicetiletá válka a velký požár. Na katastru obce se začalo těžit v roce 1865 na dole Robert. Na konci 90. let 19. století zde existovaly dvě stejnojmenné šachty. V roce 1946 byla šachta Robert II přejmenována na Důl Jan Šverma. Obě šachty způsobily zvýšení počtu obyvatel a měly vliv na jeho sociální složení. Nevyhnutelná likvidace přišla kvůli těžbě v k. p. DVIL. K likvidaci došlo v letech 1978 – 1979 (Sýkorová, 2002).

V roce 1850 žilo v obci 251 obyvatel. V dalších letech počet osob postupně stoupal, během 60 let se počet zvýšil na 940 osob. Nejvíce žilo v obci 1 104 obyvatel

v roce 1930. Následně v roce 1970 klesl počet obyvatel Holešic na 605 (Davídek et Jamborová, 1978).

7.10 Hořany

Obec se rozkládala na návrší jihozápadně od kopce Resl. Jihozápadně od Hořan ležely Vršany, jižně Slatinice, severně Třebušice a na západě byly sousedy Holešice. Název obce souvisel s její polohou – sídliště, které se rozkládá na hoře. Osídlení obce se také datuje do mladší doby kamenné. První písemná zpráva o obci je z roku 1396. Tehdy byla obec v poddanství mosteckého hradu. V 90. letech 16. století byla podřízenost zrušena a obec se stala majetkem Jindřicha z Písnice. V dalších letech obec získávali prodejem, konfiskací, dědictvím různí majitelé většinou pocházející ze vzdálenějších míst. Ve středověku byly Hořany malé zemědělské sídliště. Typické pro jejich polohu byly vinice a chmelnice. Od druhé poloviny 19. století se i v této obci začaly projevovat změny související s těžbou uhlí. Po 1. světové válce se v obci nežilo lehce. Vládla zde špatná situace v zásobování potravin, lidé trpěli podvýživou. V říjnu 1918 po zhroutilí Rakouska Uherska zůstávala půda a doly stále v rukou velkostatkářů, šlechty a měšťanstva. I zde se obyvatelé nevyhnuli nezaměstnanosti, která stále vzrůstala a vyvrcholením nepokojů byla Velká mostecká stávka. Také v Hořanech, žili kromě Čechů občané německé národnosti, což působilo národnostní problémy. Z období 2. světové války se nezachovaly žádné zprávy a prameny o životě obce. Občané prožívali okupaci, válku, nálety a čekali na osvobození. Následné období po osvobození přineslo odsun Němců. Zůstali zde jen antifašisté a důlní a průmysloví odborníci. V okolí Hořan byly povrchové lomy – důl Robert, velkolom Jan Šverma, Ležáky a lom Vrbenský, zaměstnávající horníky z Hořan. Lomy začaly ohrožovat existenci obce (Kraus, 1981). Obec ustoupila z důvodu těžby uhlí k. p. Doly Ležáky a byla zlikvidována v letech 1980 – 1981 (Sýkorová, 2002).

V roce 1850 v Hořanech bydlelo 309 osob. Do roku 1890 se jejich počet zvýšil na 605. V roce 1910 zde podle sčítání žilo 813 a v roce 1921 893 občanů. Nejvyšší počet obyvatel měla obec v roce 1930, bylo to celkem 1015 osob. Do roku 1970 počet obyvatel poklesl na 502 (Davídek et Jamborová, 1978).

7.11 Kamenná Voda

Tato obec ležela odhadem 7 km od Mostu směrem na jihovýchod nad údolím říčky Srpiny. Severním sousedem byly Židovice, jižním Polerady a severovýchodním obec Stránce. Název nejspíš souvisel s bazaltovými kameny, které byly uprostřed vsi, a vyvěralo z nich údajně 11 pramenů. Osídlení obce podle nálezů bylo již kolem pozdní doby kamenné – eneolitu (3000 – 2700 př. n. l.). Poprvé se v písemných pramenech objevuje zmínka o obci z let 1450 – 1453. V té době patřila k majetku královského města Louny. Obec existovala určitě mnohem dříve, protože je známo, že patřila benediktinskému klášteru v Postoloprtech a ten byl husity zničen v roce 1420. Louny obec v roce 1454 postoupily královské komoře. Poté v 15. století od 2. poloviny náležela obec k panství mosteckého hradu a v roce 1595 patřila i s hradem městu Most. V následujícím období se majitelé a držitelé několikrát vyměnili a posledním majitelem až do feudální reformy v roce 1848 byl Josef Schreiter von Schwarzenfeld. Obec nebyla co do počtu obyvatel velická. Obec také patří do seznamu zaniklých obcí s důvodem zániku postupující důlní Velebudické výsypky. Zánik je datován do 1. poloviny 70. let (Sýkorová, 2002).

Ve statistickém lexikonu z roku 1978 byl v roce 1850 uváděn počet obyvatel celkem 164. Poté v roce 1880 byl stav obyvatel 229. Poté mírně poklesl. V roce 1910 zde žilo 249 a v roce 1921 252 obyvatel, což by maximální počet. Následně počet stále klesal a v roce 1970 zde evidovali pouze 67 obyvatel (Davídek et Jamborová, 1978).

7.12 Komořany

Komořany se nacházely na západ od Mostu ve vzdálenosti asi 4 km. Obec ležela u Komořanského jezera. Sousedními obcemi byly Souš na východě, Ervěnice na jihozápadě a Dolní Jiřetín na severu. Název získaly Komořany podle faktu, že pozemky obce patřily královské komoře (Sýkorová, 2002). Přesné datum vzniku nelze přesně určit, ale první písemné zmínky pocházejí z roku 1250. Obec patřila do panství mosteckého hradu a oseckého kláštera. Vzhledem k lokalitě měla obec právo rybolovu na Komořanském jezeře. V roce 1595 císař Rudolf II prodal mostecký hrad včetně panství městu Most. Město Most a okolí, včetně Komořan bylo zničeno třicetiletou válkou. Morová epidemie obec nezasáhla. Město Most prodalo obec v roce 1689 hraběti z Lobkovic. V polovině 17. století začalo být hlavním zdrojem živobytí zemědělství a rybářství bylo již jen jako vedlejší. Po odvodnění a vysušení

Komořanského jezera se oblast proměnila v pole, louky a zahrady. V roce 1870 se otevřely možnosti k rozvoji těžby hnědého uhlí díky zprovozněné železnici spojující Teplice – Most – Chomutov. V katastru obce byl v roce 1875 otevřen důl Jupiter, v roce 1883 vznikl povrchový důl Germania a roku 1885 hlubinný důl Germania (později Fortuna). Těžba měla negativní vliv na krajinu a počet obyvatel. 1. světová válka způsobila nedostatek pracovní síly, a proto zde byl zřízen zajatecký tábor pro ruské zajatce. Po prohlášení samostatnosti Československa (1918) byla hlavním problémem bytová krize a národnostní situace. Vzhledem k zastavení těžby na některých dolech, se v 30. letech 20. století zvyšovala nezaměstnanost v obci a vše vyvrcholilo Velkou mosteckou stávkou v roce 1932. Další hrozbou byl nástup fašismu, kdy se vyhrcovaly vztahy Čechů a Němců. Spojenecké nálety za 2. světové války zasáhly také Komořany. Vzhledem k rychlé obnově činnosti podniků po válce, přicházela do Komořan nová pracovní síla, zejména ze Slovenska. Potřeba uhlí stoupala a Komořany zásobovaly uhlím celou republiku. Na katastru obce byly otevřeny nové závody – úpravna uhlí Komořany a elektrárna Ervěnice. Dalšími doly v této oblasti byly důl Čs. armády, Obránců míru, Ústřední dílny Komořany (ÚDK) a důl Z. Nejedlý. V roce 1962 byly některé doly spojeny a vznikly Doly V. I. Lenina Komořany (DVIL). V roce 1971 se z ÚDK staly Krušnohorské strojírný Komořany (KSK) a v roce 1972 začal fungovat cihlářský závod Fortuna. V roce 1983 přijala rada Okresního národního výboru usnesení o likvidaci obce. Tato problematika se dořešila s konečnou platností v roce 1986, kdy bylo schváleno vysídlení a likvidace zbylé části Komořan. Důvody zániku obce byly jednak stále se zhoršující stav životního prostředí a také stavba komunikace, která navazovala na Ervěnický koridor a vedla přímo centrem obce (Višek et Netík, 1987). Sýkorová (2002) uvádí, že obec zanikla mezi roky 1986 – 1987 a její katastr byl přičleněn k Mostu.

V roce 1850 měla obec 450 obyvatel. O 40 let později v roce 1890 zde žilo 1 512 osob. V roce 1930 to bylo již 2 920 obyvatel. Počet obyvatel obce byl nejvyšší v roce 1950, a to 3093 osob. Poté již počet obyvatel klesal a v roce 1970 v obci žilo pouze 1226 obyvatel (Davídek et Jamborová, 1978).

7.13 Konobrzě

Obec se nacházela 3 km na sever od Mostu. Sousedy této obce byly na západě Kopisty s osadou Pláň a na jihu obec Pařidla. Název je těžko odvoditelný, pravděpodobně znamenal „ves lidí pohánějících koně“ nebo „místo kde byly stáje

pro koně“. Dle nálezů keramiky lze usoudit, že první osídlení obce bylo od pozdní doby kamenné. První zmínka o Konobřži je z roku 1394. Od tohoto roku patřily Konobřže různým majitelům. Od poloviny 18. století až do roku 1848 byla obec v majetku města Mostu a součástí jeho panství Kopisty. Obec musela být zlikvidována kvůli postupu těžby na dolu Ležáky v letech 1976 – 1979 (Sýkorová, 2002).

Konobřže nebyla velká obec co do počtu obyvatel. Statistické údaje uvádějí v roce 1850 celkem 113 žijících obyvatel v obci a po 50 letech uvádějí již 430 osob. Zajímavé je, že o 10 let později v roce 1910 žilo v obci již 1 028 osob. V roce 1930 byl nejvyšší počet obyvatel celkem 1 347. Po roce 1930 začal počet obyvatel klesat a v roce 1970 uvádí statistické údaje v obci Konobřže 425 obyvatel (Davídek et Jamborová, 1978).

7.14 Kopisty

Obec se nacházela severně od Mostu při Bílém potoce. Sousedními obcemi byly Pařidla a Konobřže na východě a Růžodol na severu. Název obce označoval „Ves Kopistů“ neboli Kopistovi rodiny. Také může být odvozen od slova kopisti, což je nástroj používaný k mísení těsta. Dle archeologických nálezů bylo okolí obce osídleno už v mladší době kamenné. Historické počátky obce jsou sporné, poprvé se název obce objevil k roku 1057 v příloze dochovaných listinných padělků (1218) o založení litoměřické kapituly. Nejdůležitější listinou je pro obec Kopisty listina z roku 1227, ve které daroval Kojata z rodu Hrabšiců obec zderazskému klášteru (Sýkorová, 2002). Jančárek (1979) také uvádí, že první písemná zpráva o obci je z počátku 13. století. Dle majetkových vztahů byly Kopisty v té době rozděleny na několik částí. Část patřila na Mostecku významnému panskému rodu Hrabšiců a část patřila místní kopistské tvrzi, která měla manský poměr k mosteckému královskému hradu. V období husitského hnutí zde byla umístěna vojenská posádka a malá část patřila k mosteckému hradu. Dle kusých zpráv byly Kopisty rozděleny na 3 části až do konce 16. století. Z berní ruly plyne, že před rokem 1620 bylo v obci 62 hospodářství a po 30. leté válce jen 41 hospodařících a 21 pustých hospodářství. Kopisty jsou od počátku 17. století známy svými rybníky. Obec zásobovala kapry trh ve svém okolí. Obyvatelé Kopist se věnovali zemědělství s převahou rostlinné výroby. Ve druhé polovině 19. století se začala zemědělská krajina obce měnit na hornickou. V blízkosti Kopist vznikl v roce 1881 důl Julius III a v roce 1891 byl

vyhlouben důl Julius IV. Tento důl byl zrušen v roce 1911 a následně zde vznikla cihelna. Dalšími doly byly mezi Kopisty a Růžodolem soukromý důl Habsburg (později Minerva) vzniklý v roce 1887 a těsně u Kopist vzniklý důl Julius II. Vlivem přechodu ze zemědělství na průmysl se měnila i skladba a počet obyvatel. Neustálá poptávka po pracovní síle přinutila majitele šachet stavět nové bytové kolonie. V Kopistech, stejně jako i v jiných obcích Mostecká žilo mnoho Němců (32 % v roce 1908). Před 1. světovou válkou patřily k obci Kopisty části Konobrž, Pláň, Pařidla a Růžodol. V roce 1911 byly Kopisty jmenovány městem a v roce 1925 byla ke Kopistům připojena osada Pláň. Konobře, Pařidla a Růžodol zůstaly samostatné. V období Mostecké stávký došlo k velkému propouštění horníků z dolu Humboldt II. Po mnichovských událostech oblast obsazovala německá vojska. České obyvatelstvo bylo poněmčováno, nasazováno na nekvalifikované práce a život zde byl těžký. Nálety na Chemické závody velmi často odnesly i Kopisty. Po válce nastal odsun německého obyvatelstva a do pohraničí začali proudit na výzvu vlády noví obyvatelé. V roce 1977 již neexistovala většina stávajících domů. Sýkorová (2002) uvádí, že k likvidaci Kopist mělo dojít v letech 1974 – 1979 a důvodem byla postupující těžba na Dole Ležáky.

Dle statistického sčítání obyvatel v roce 1850 žilo v obci Kopisty včetně osady Pláň 418 obyvatel a v roce 1880 902 osob. Během 10 let počet vzrostl až na 2 004 obyvatel. A během dalších 10 let až na 4 214 obyvatel. Počet obyvatel stále stoupal a nejvyšší počet byl v roce 1930, a to celkem 5 455. V roce 1950 zde žilo 3 879 osob a v roce 1970 pouze 1 654 (Davídek et Jamborová, 1978).

7.15 Libkovice

Obec se nacházela u severovýchodního okraje okresu Most a zpočátku patřila k okresu Teplice. Obcí protékal Lomský potok. Obec sousedila na jihovýchodě s obcí Jenišův Újezd, na jihozápadě s Mariánskými Radčicemi a na severovýchodě s obcí Lom. Název pocházel z osobního jména a znamenal „ves lidí Libkových“ (Sýkorová, 2002). První písemné zmínky pocházely z roku 1186, z listiny českého knížete Bedřicha, která potvrzovala vlastnictví obce řádu křížovníků svatomáříských. Dle archeologických nálezů byla osídlena však mnohem dříve. Osud Libkovic byl od začátku 13. století spojen s nedalekým oseckým klášteřem. 30. letou válkou nebyly Libkovice přímo postiženy, v obci nebyly žádné zničené stavby a budovy. Zkázu přinesla až 7. letá válka a mor, který se objevil koncem první poloviny 18. století.

Také obec Libkovice byla v druhé polovině 19. století zemědělskou obcí s převahou německého obyvatelstva. Ovšem díky nalezištím uhlí již koncem 19. století tvořili podstatnou část obyvatel horníci. Léta 1914 – 1918 přinesla strádání pro obyvatele oblasti, což vyústilo ve stávky na řadě severočeských dolů. Po 1. světové válce se území začalo měnit a získávat průmyslový charakter. V blízkosti Libkovic kromě dolů Venuše, Alexander, Jan II nebo Ko-hi-noor, stála cihelna a keramické závody Epiag, Libkovické keramické závody, menší pekárna Federace a sklárna Lidrusk. I zde se projevilo postupné propouštění a krize vyústila ve Velké mostecké stávce. Mnichovským diktátem začalo období 6 let, kdy byly Libkovice odtrženy spolu s dalšími obcemi od vnitrozemí. V obci během 2. světové války existoval zajatecký tábor. Libkovice nebyly ušetřeny leteckým náletům. Sovětská armáda vstoupila do obce 8. května 1945 a poslední Němci odešli z obce v roce 1946. Většina obyvatel Libkovic byla i po válce zaměstnána v dolech a keramických závodech. Chybějící zaměstnanci po odsunu Němců doplnili noví příchozí osídlenci. V tomto období byla objevena nová ložiska uhlí v katastru obce, což zpečetilo její osud. Začaly vznikat plány na likvidaci obce (Fejtová, 1986). Sýkorová (2002) zmiňuje Libkovice jako poslední obec, která ustoupila těžbě uhlí, zlikvidována byla až v roce 1990 – 1993 a příčinou byla postupující těžba na státním podniku Doly Hlubina.

V roce 1850 žilo v obci 308 obyvatel. Podle vývoje počtu obyvatel se stav od roku 1850 stále zvyšoval. Následně o 50 let později v roce 1900 to již bylo 1 794 osob. Nejvyšší počet obyvatel byl v obci v roce 1930. Bylo to celkem 2 314 osob. Poté již počet obyvatel klesal. V roce 1961 bylo v obci 1 385 osob a v roce 1970 jen 1 181 obyvatel. V roce 1991 žilo v obci ještě 257 obyvatel a v roce 2001 ještě 3 obyvatelé (Davídek et Jamborová, 1978).

7.16 Lipětín

Obec Lipětín se rozprostírala podél Bílého potoka severozápadním směrem od Mostu. Od Litvínova byla vzdálena asi 2 km jižním směrem. Na severu sousedila s Dolním Litvínovem a jihu s Růžodolem. Název byl vytvořený z osobního jména Lipata a značil „Lipatův dvůr“. Nejstarší zmínka o této obci je z roku 1227. Tato zmínka se nachází v darovací listině Hrabšice Kojaty a obec je v ní darována zderazskému klášteru. Ve 14. – 15. století nejsou osudy Lipětína zdokumentovány a známy. Lze se pouze domnívat, že obec patřila stále klášteru. V roce 1456 je doloženo, že město Most koupilo od zderazského kláštera statky z okolí města a je

možné, že mezi nimi byla právě i obec Lipětín. V 1. polovině 16. století vlastnil obec rod ze Schönau. V roce 1585 je prokázané vlastnictví obce k mosteckému hradu. Ve stejném roce Rudolf II. převedl práva vlastnictví Ladislavu Popelovi z Lobkovic. V roce 1594 Rudolf II. tato práva odebral zpět a následně obec prodal městu Most. Město obec prodalo Janovi Václavovi z Lobkovic v roce 1598. V následujícím období byl Lipětín připojen k panství Duchcov – Horní Litvínov. Tento stav zůstal až do roku 1848. V roce 1931 došlo ke spojení obce s Dolním Litvínovem a následně roku 1947 byla obec připojena k Hornímu Litvínovu. Vzhledem k likvidaci Dolního Litvínova byl společně s ním v letech 1957 – 1959 zlikvidován také Lipětín. Důvodem byla těžební činnost (Sýkorová, 2002).

Počet obyvatel žijících v obci Lipětín v roce 1869 čítal celkem 242. V dalších letech počet stoupal. V roce 1890 zde žilo již 503 občanů. Během dalších let se počet zdvojnásobil na celkem 1 189 osob. Nejvyšší počet zde žijících osob se uvádí při statistickém sčítání v roce 1921 – celkem 1 266 a v roce 1930 - 1 207 (ČSÚ, 2018).

7.17 Most

Královské město Most vzniklo původně v blízkosti Komořanského jezera. Tato oblast se vyznačovala velkým množstvím bažin. Město leželo mezi úpatím Zámeckého vrchu (Hněvín) a řekou Bílinou. Svě jméno Most získal pravděpodobně podle mostu, který vedl přes řeku Bílinu a Komořanské jezero. První osídlení oblasti je prokázáno od mladší doby kamenné (Sýkorová, 2002). První písemná zpráva o Mostě se objevila v Kosmově kronice a popisuje události kolem roku 1040, kdy došlo k boji knížete Břetislava s císařem Jindřichem III. u Pons Gnevin (Most Hněvův). Na konci 12. století vlastnil oblast kolem Komořanského jezera rod Hrabišiců. Hrabišic Kojata testamentem z roku 1227 odkázal osadu i tvrz pod vrchem Hněvín zderazskému klášteru, kterému byl Most odebrán králem Václavem I. v roce 1238 z důvodu umístění na důležité obchodní cestě mezi Českým královstvím a Saskem. Most byl osadou s rozvinutým obchodem a řemeslnou výrobou, z níž se průběhem času začalo formovat město (Fröhlichová et Mannlová-Raková, 1982).

V roce 1248 se Most stává královským městem s velkým hospodářským významem. Kolem 60. let 13. století zde vznikla mincovna, ve které se do roku 1300 razily mince. Roku 1273 získává město právo mílové, právo na dlužníky a právo

nuceného skladu kupeckého zboží a v roce 1361 právo na zřízení vlastní tržnice. Král Karel IV. Mostu udělil viniční právo. Vinice se nalézaly na svazích Špičáku, Ressleru a Lajsníku (Petržilka, 2014).

V období husitských válek bylo město obléháno husitskými vojsky, dobyto nikdy nebylo. Po ukončení husitských válek Most hospodářsky i ekonomicky prosperoval a rozvíjel se. Roku 1515 zasáhl celé město včetně gotického kostela Nanebevzetí Panny Marie velký požár. Obnova byla zahájena v roce 1517. Po roce 1547 se město Most dostalo do těžké finanční situace, kterou poté prohloubily půjčky králi, mor, neúroda a další požáry. Město se zadlužovalo a s důsledky se potýkalo dalších sto let (Fröhlichová et Mannlová-Raková, 1982).

Koncem 16. století prodal Rudolf II. městu Most hrad Hněvín a další obce a statky, čímž získalo zpět moc a bohatství. V průběhu třicetileté války bylo město v držení císařských, saských a švédských vojsk. Hrad Hněvín a město byly dobyty Švédy v roce 1646. Po válce začíná Most významově upadat. V roce 1651 získali mostečané svolení od Ferdinanda III. ke zbourání hradu Hněvín, neboť jej považovali za zdroj všech útrap (Sýkorová, 2002).

Od 30. let 19. století se v Českých zemích včetně Mostecké oblasti začal rozvíjet průmysl. Na území od Ústí nad Labem po Kadaň bylo prokázáno uložení uhlí. Zpočátku zde byly malé doly s nízkými výnosy. Teprve výstavba železničních cest, měla vliv na dosavadní způsob dobývání. Současně s železnicí byly budovány velké hlubinné doly. První vlak Mostem projel 8. 10. 1870. V té době bylo v bližším okolí cca 50 malých dolů (Fröhlichová et Mannlová-Raková, 1982). S objevením ložisek uhlí nastal růst města i počtu obyvatel. V okolí města vznikly lomy Jan (1870), Kaisergrube (1880), Julius I (1875), Julius II (1878), Eugen a Richard, pozdější Ležáky (1900). Kromě lomů zde také vznikly i další průmyslové podniky – cukrovary a lihovar. V roce 1871 vznikla první uhelná společnost – Mostecká společnost pro dobývání uhlí a město se stalo významným střediskem těžby v Severočeském hnědouhelném revíru (Krejčí, 2008). Prvním dolem vzniklé „Mostecké“ společnosti byl důl Anna v Souši. Na konci století společnosti patřilo 24 nejnárodnějších dolů (Fröhlichová et Mannlová-Raková, 1982).

Rozvoj města narušila krátce první světová válka, která způsobila stále větší strádání dělníků. Horníci si lepší podmínky chtěli zajistit občasnými stávkami. Koncem roku 1929 byl kapitalismus v hluboké a nejvleklejší krizi. Těžba klesala,

narůstala nezaměstnanost a strádání horníků. Vše vyústilo v roce 1932 Velkou Mosteckou stávkou. Stávkující po ústupcích těžařů stávku nakonec sami ukončili a vrátili se do práce. Stávka byla považována za největší a nejvýznamnější politický boj v Evropě v období hospodářské krize (Fröhlichová et Mannlová-Raková, 1982).

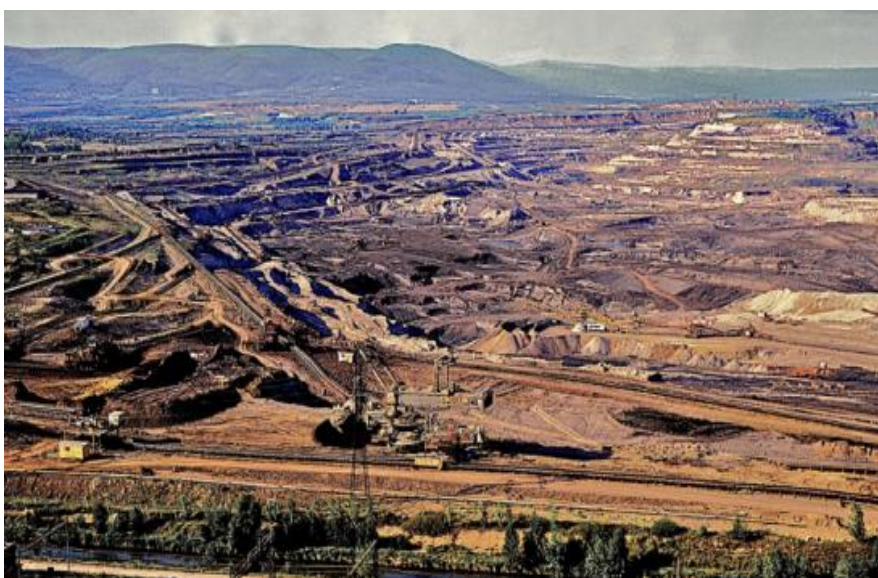
V září 1938 započala výstavba chemických závodů v Záluží, které měly zpracovávat vytěžené hnědé uhlí. Během druhé světové války bylo město hodně poničeno nálety, jejichž cílem bylo zničit rafinerii v Záluží. Po válce byla velmi rychle těžba uhlí obnovena. Požadavky na těžbu se stále zvyšovaly a musela se změnit technologie těžby. Povrchová těžba stále více nahrazovala těžbu hlubinnou. Rozsáhlé povrchové lomy výrazně přeměnily krajinu mostecké pánve (Krejčí, 2008).

S rozvojem lomů narůstal počet pracovních sil a s tím i bytová potřeba zaměstnanců. V roce 1945 bylo zřejmé, že bude nutná změna krajiny a dosavadních sídlišť starého Mostu. Nová výstavba začala být řízena do míst mimo uhelné sloje. S výstavbou se začalo v oblasti Stalingradské čtvrti daleko od starého města. A tak právě zde začalo vznikat město nové, a to tehdy ještě nikdo nepočítal s likvidací starého (Fröhlichová et Mannlová-Raková, 1982). Dne 3. října 1962 byl vydán souhlas k zahájení přípravných likvidačních prací starého Mostu. Důlní činnost měla být zahájena nejpozději v roce 1967 a do konce roku 1975 mělo být město vyklizeno a obyvatelé přestěhováni. Konečnou tečku za starým Mostem přineslo usnesení vlády z 26. března 1964, které souhlas k likvidaci potvrdilo (Krejčí, 2008).

Obr. 8: Most z roku 1960 fotografovaný z hradu Hněvín (Štýs, 2018) (URL 4).

Likvidace starého Mostu byla rozvržena do 3 etap. První etapa byla zahájena v roce 1965 vytěžením uhlí pod severním a severovýchodním úpatím Hněvína, kde se počítalo s umístěním koridoru pro automobilovou, tramvajovou a železniční dopravu a inženýrských sítí. S likvidací samotného města se začalo od jižní části města. V roce 1975 se přesunul děkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie. Dále likvidace probíhala v oblasti 2. a 3. náměstí a následně obou železničních nádraží. V roce 1979 byla zlikvidována nádražní čtvrť a 1. náměstí. Celá likvidace byla dokončena v roce 1982. Kromě čtvrti zvané Zahražany a torza špitálu sv. Ducha s přesunutým děkanským kostelem bylo celé historické město zbouráno (Kuča, 2000).

Obr. 9: Most z roku 1982 fotografovaný z hradu Hněvín (Štýs, 2018) (URL 5).

Současně s rozhodnutím o likvidaci bylo nutné změnit územní plán, který musel vyřešit městskou koncepci nového města, včetně centra, komunikací, rozšíření městského obvodu. V té době bylo s konečnou platností vytyčeno, že nové město bude určeno pro 65 000 obyvatel (Fröhlichová et Mannlová-Raková, 1982).

V roce 1850 mělo město Most 4 082 obyvatel a o 30 let později již 10 408. Počet obyvatel stále vzrůstal. V roce 1900 zde žilo již 22 017 osob, v roce 1961 43 621 osob a v roce 1970 se počet obyvatel zvýšil na 54 000 osob (Davídek et Jamborová, 1978).

7.17.1 Přesun děkanského Kostela Nanebevzetí Panny Marie

Úspěšný přesun děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie se zapsal do dějin svou ojedinělostí a technologickou náročností. Přesun byl zapsán do zlaté

Guinnessovy knihy rekordů tisíciletí. Kostel se podařilo zachránit pro budoucí generace a může tak dále plnit své funkce.

Kostel stál původně ve starém Mostě na 2. náměstí. Původně raně gotická trojlodní bazilika byla nejspíše založena v polovině 13. století. V roce 1515 stavbu postihl velký požár. Z původní budovy zbyla jen východní krypta a vnitřní obvodové zdivo západní věže. Základní kámen nové stavby kostela byl položen v srpnu 1517. Výstavbou kostela vznikl architektonický poklad pozdní gotiky. V roce 1549 byla dokončena hrubá stavba, bohužel v roce 1578 kostel opět vyhořel a do roku 1602 byl opět opravován. V roce 1597 došlo k jeho vysvěcení (Mannlová - Raková, 1969).

Když bylo v roce 1964 jasné, že bude staré město Most zlikvidováno, muselo se také rozhodnout, co udělat s historickým klenotem, který byl součástí města. Po rozhodnutí o zachování kostela bylo třeba vypracovat možnosti jeho záchrany. K záchraně se nabízelo více variant. Jako nejvhodnější byla nakonec vybrána varianta přesunu kostela vcelku do blízkosti kostela sv. Ducha a barokního špitálu. Tato možnost byla schválena vládou v roce 1971 (Krejčí, 2008).

Obr. 10: Přesun děkanského Kostela Nanebevzetí Panny Marie (Štýs et al., 2014).

Přesunu předcházela přesná příprava, která trvala 5 let. Musel být proveden průzkum zaměřený na okolí kostela, trasu přesunu a cílové místo. Při tomto průzkumu bylo zjištěno několik problémů. Všechny se podařilo vyřešit a kostel se mohl vydat na svou cestu do nového umístění. Vlastní přesun byl zahájen 30. září

1975 a do cíle kostel dorazil po ujetí 841,1 metrů dne 27. října 1975 (Klápště et Novák, 1992).

Údaje o objektu	
Délka objektu	60 m
Šířka objektu	29,7 m
Výška objektu	31,5 m
Váha objektu	10000 tun
Váha ocelové konstrukce	1500 tun

Tab. 1: Údaje o objektu Kostela (Klápště et Novák, 1992).

Údaje o přesunu	
Délka dráhy	841,1 m
Sklon dráhy	12,3 ‰
Doba přesunu	646 hod
Průměrná rychlost přesunu	2,16 cm/min

Tab. 2: Údaje o přesunu Kostela (Klápště et Novák, 1992).

Kostel je nejstarší dochovanou památkou v Mostě a je řazen od roku 2010 mezi významné památky v Čechách, protože takto nedotčených staveb je velmi málo. Po provedení rekultivačních prací v okolí, byl kostel po přesunu otevřen veřejnosti v roce 1988. K opětovnému vysvěcení došlo v roce 1993. Kostel je nyní hojně využíván k pořádání svatebních obřadů a různých akcí města (Štýs, 2012).

Obr. 11: Děkanský Kostel Nanebevzetí Panny Marie v současnosti (Haušild, 2018) (URL 6).

7.18 Pařidla

Obec se rozkládala 2 km na sever od Mostu. Severním sousedem byla obec Konobřže a na západě Kopisty a osada Pláň. Název je také těžko odvoditelný, pravděpodobně označoval místa, kde se něco paří nebo pálí. Osídlení v obci se datuje do mladší doby kamenné. První písemná zmínka je v listině krále Jana Lucemburského z roku 1341. Listina prokazuje vlastnictví části Pařidel oseckému klášteru. Vzhledem k nedostatku pramenů vlastnických vztahů nelze s určitostí zjistit vývoj vlastnictví obce v období 14. – 16. století. Od poloviny 17. století patřila obec k Židovicím a vlastníkem byl klášter v Zahražanech u Mostu. Od roku 1659 byla od Židovic oddělena a tvořila samostatný statek. Likvidace proběhla v letech 1967 – 1969, důvod byl jednoznačný – postup těžby uhlí (Sýkorová, 2002).

V roce 1850 měla Pařidla 177 obyvatel. Počet stoupal velmi mírně, v roce 1900 zde žilo celkem 399 osob. Maximální počet obyvatel měla obec v roce 1921 - celkem 488 obyvatel. Poté počet obyvatel v obci stále klesal. V roce 1961 zde bydlelo ještě 168 osob. V roce 1970 už statistiky neuvádějí žádný počet, vzhledem k proběhlé likvidaci (Davídek et Jamborová, 1978).

7.19 Rudolice nad Bílinou

Jak už název napovídá, obec se nacházela u řeky Bíliny v těsné blízkosti města Mostu směrem na jihovýchod. Východním směrem od obce se nacházely Obrnice, severním směrem za kopcem Špičák ležely Střimice. Název pocházel z osobního jména Rudol nebo Rudel. Podle záznamů z nejstarší literatury mohlo být území obydleno už v mladší době kamenné. První zmínka v písemných pramenech se objevila k roku 1298. Sídlní tradice však sahá až k roku 1200, podle nalezených keramických zlomků. Pravděpodobně však lokalita měla jiný název, který zanikl. V letech 1298 – 1349 patřila větší část obce k majetku kláštera v Oseku. I v 1. polovině 16. století jsou vlastníky vedle kláštera i drobní majitelé. Tato situace panovala na území Rudolic do feudální reformy v roce 1848. K připojení Rudolic nad Bílinou jako části Mostu došlo v roce 1947. V případě této obce došlo k likvidaci větší části ve 2. polovině 60. let. Důvodem nebyla tentokrát důlní činnost, ale výstavba koridoru a mosteckého autobusového a železničního nádraží (Sýkorová, 2002).

V roce 1850 žilo v obci celkem 139 občanů. Poté se jejich počet střídavě snižoval a zvyšoval. Při sčítání v roce 1921 měla obec 389 obyvatel. Tento počet se během 9 let zvýšil na 1 279. V následném období počet klesl až na 304 v roce 1970 (Davídek et Jamborová, 1978).

7.20 Růžodol

Obec se nacházela v blízkosti Bílého potoka ve vzdálenosti 4 km severním směrem od Mostu. Na západě sousedila obec se Zálužím a na východě s Mariánským Radčicemi. Severním směrem těsně sousedila s Lipětínem a Dolním Litvínovem, jižně se nacházely Kopisty. Český název vznikl překladem německého pojmenování Rosenthal. Vstup obce na historickou scénu je datován až k roku 1333, jako součást panství hradu Kostomlaty. Další osudy obce ve 14. – 15. století nejsou zatím z historických pramenů dostupné. Jisté je, že do roku 1563 vlastnili obec Krynesové z Červeného Dvora. V tomto roce Krynesové prodali obec společně s dvorem Stoppelhof městu Most. V roce 1595 získalo město i mostecký hrad a vytvořilo rozsáhlou majetkovou oblast s centrem v Kopistech. Tento stav platil až do roku 1848. V polovině 17. století byl počet obyvatel malý, žilo zde asi 45 obyvatel a tento stav se nijak výrazně neměnil po následujících sto let. Podél břehů Bílého potoka mezi obcí Růžodol a Kopisty byla řada rybníků, např. Červený, Bílý, Prostřední nebo Streichteicht. Počet obyvatel kolem roku 1846 stoupl na 106. S postupným budováním dolů v okolí výrazně stoupal i počet obyvatel. K nejznámější dolům v této oblasti patřily důl Habsburg, Minerva nebo Viktoria. V roce 1848 se stal Růžodol katastrální obcí, která spadala pod Kopisty. Toto platilo až do roku 1949, kdy byl připojen k Dolnímu Litvínovu. Postupná likvidace začala v letech 1956 – 1959 kvůli těžbě uhlí (Sýkorová, 2002).

Podle sčítání obyvatel měla obec v roce 1869 celkem 111 a v roce 1890 211 obyvatel. Tento počet během 10 let výrazně stoupl a v roce 1900 zde žilo již 923 občanů. Nejvyšší počet obyvatel měla obec v roce 1921 – 1 272 a poté ještě v roce 1950 – 1 267. V dalších letech již statistiky neuvádějí žádné počty (Růžková et Škrabal, 2006).

7.21 Skyřice

Obec ležela 4 km od Mostu směrem na jih. Na jih od Skyřic byla obec Kamenná voda. Západním sousedem byly Velebudice a severovýchodním sousedem

bylo Vtelno. Název obce původně zněl Skršice a pravděpodobně znamenal ves lidí Skršových. Osídlení v okolí obce dokládají archeologické nálezy, které pocházejí z mladší doby kamenné. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1381, kdy jistá vdova po mosteckém občanovi Henlinovi Busskovi prodala Skyřice mosteckému měšťanovi Jakobovi Pleydnerovi. V následujícím období 15. století není známo, kdo obec vlastnil. Do vlastnictví města Mostu se obec dostala v roce 1543, kdy městu prodal Skyřice mostecký patricij Melchion Stecher. Po prodeji město přičlenilo obec k panství Kopisty a jeho částí zůstaly Skyřice až do roku 1848. Ves v roce 1659 postihl požár, který zničil 4 statky a v roce 1665 zničil další požár 3 statky a 2 chalupy. Obec byla převážně zemědělská. Život obyvatel ovlivnil vznik šachty Prokop (později Marianna) v roce 1901. V 1. polovině 70. let byla obec zlikvidována z důvodu výstavby průmyslového areálu nového Mostu. Od roku 1976 se katastr obce stal součástí města Mostu (Sýkorová, 2002).

Podle sčítání obyvatel v roce 1850 měla obec celkem 126 obyvatel. Počet obyvatel v průběhu dalších let minimálně rostl až na 335 osob v roce 1921. Byl to druhý nejvyšší počet v historii obce od roku 1850. Nejvyšší stav obyvatel měla obec o 29 let později v roce 1950 – celkem 399. Poté při sčítání v roce 1970 byl počet obyvatel celkem 210 (Davídek et Jamborová, 1978).

7.22 Slatinice

Slatinice ležely při Lučním potoce, což byl horní přítok říčky Srpiny. Vzdálenost této obce od Mostu byla asi 5 km směrem na jihozápad. Na východ od obce se rozkládaly Čepirohy, na severu Hořany a jižně Vršany. Původ názvu poukazuje na slatinná místa, která existovala v okolí Lučního potoka. Nejstarší osídlení na území obce bylo dle nálezů pohřebiště doloženo z doby bronzové (2000 – 1500 před n. l.). Tato obec patřila k jedné z nejstarších obcí oblasti Mostu, co do stáří existujících písemných pramenů. První zmínka pochází z roku 1227 a jedná se testament Hrabšice Kojaty. Touto závětí odkazuje Kojata mimo jiné i Slatinice Dětrichovi. Do roku 1456 patřila obec zderazskému klášteru v Praze. V tomto roce ji klášter prodal Janu Hochhauserovi z Hochhausu. V letech 1511 – 1783 vlastnilo Slatinice bratrstvo Nejsvětějšího Těla Kristova v Mostě. V letech 1811 – 1848 byla obec majetkem pánů z Otlilienfeldu. I zde důlní činnost způsobila likvidaci obce, ke které došlo v letech 1965 – 1968 (Sýkorová, 2002). Obec byla přesypána výsypkou (tzv. Slatinickou) z lomu Šmeral (později Slatinice) (Anonymus, 2018).

V roce 1869 žilo o v obci 230 obyvatel. Počet obyvatel se postupem času mírně zvyšoval, v roce 1921 měla obec 293 obyvatel a nejvyšší počet osob celkem 306 zde žil v roce 1930. V dalších letech počet klesal, v roce 1950 zde žilo 248 a v roce 1961 174 občanů (ČSÚ, 2018).

7.23 Souš

Tato obec ležela 1,5 km západním směrem od Mostu. Na jihozápadě sousedila s obcí Třebušice, severovýchodně s Kopisty a na západě s obcí Komořany. Obec Souš v minulosti ležela při břehu Komořanského jezera. Název obce souvisel s umístěním obce na „suchém místě“ - místo chráněné před střídavým stavem hladiny jezera. Právě břehy jezera v okolí Souše byly hustě osídleny už v období pravěku. Nálezy dokládají první lovce a sběrače už v období mezolitu – střední doby kamenné. Písemné prameny o existenci obce pocházejí z roku 1312, tehdy byla obec ve vlastnictví mosteckého občana Jana Werberka. Ve 14. století patřila obec drobné šlechtě. Ve 2. polovině 15. století zde měl sídlo vladycký rod z Duban. V roce 1505 patřila obec Mostu, který ji v roce 1507 společně s Třebušicemi prodal Janovi z Veitmile, který vlastnil i mostecký hrad. Souš společně s hradem byla v roce 1595 prodána císařem Rudolfem II. městu Mostu. Do roku 1848 byla obec součástí majetku města, jako součást panství Kopisty. V polovině 18. století obyvatelé kromě polí obhospodařovali také vinice a chmelnice. Na tuto obec měl co do počtu obyvatel velký vliv rozvoj těžby uhlí v okolí. Od roku 1868 zde byly postupně otevřeny šachty Anna, Karolina, Beust (později nazývána Matylda) a státní důl Julius V. V roce 1918 zde byl otevřen povrchový důl Matylda. Potřeba pracovní síly přispěla ke zvýšení počtu obyvatel v Souši. Větší část obce začala být postupně likvidována během 60. let, zbývající menší část se v roce 1971 připojila k Mostu (Sýkorová, 2002).

V roce 1850 bylo v obci 229 žijících obyvatel. Po 30 letech se počet velmi výrazně zvýšil na 1 804 osob. Stav se nadále zvyšoval, v roce 1890 zde žilo 2 665 občanů. O dalších 10 let to bylo již 3 803, po dalších 10 letech zde žilo už 4 082. V roce 1921 se ještě zvýšil na 4 326. Maximální počet obyvatel měla Souš v roce 1930 – 4751. Poté počet začal klesat a v roce 1970 zde žilo celkem 368 obyvatel (Davídek et Jamborová, 1978).

7.24 Stránce

Obec se nacházela 6 km od Mostu směrem na jihovýchod nad údolím říčky Srpiny. Na východě od této obce ležely Zaječice. Jihozápadním sousedem obce Stránce byly Židovice a jižněji Kamenná Voda. Název byl zdrobnělina podstatného jména stráně – sídliště "na mírné stráni". Na území obce bylo nalezeno pohřebiště, které pochází z mladší doby železné. Písemné prameny dokládají existenci obce až k roku 1595. Tato písemná zpráva připomíná obec v souvislosti s prodejem mosteckého hradu městu Most. V roce 1597 město Most prodalo obec Petrovi a Václavovi z Geysingu. V roce 1654 náležely Stránce panství Postoloprty a v roce 1662 se obec stala samostatným statkem. Majitelkou byla paní Benigna Janquinová. Následnými majiteli obce byli od roku 1773 F. X. Glaser z Glaserbergu a od roku 1811 do roku 1848 svobodní páni z Ottlilienfeldu. V roce 1773 nechal tehdejší majitel vystavět na jižním okraji zámek, který byl po roce 1948 využíván jako sídlo Jednotného zemědělského družstva. Postupující Velebudická výsypka byla příčinou zániku obce na začátku 70. let (Sýkorová, 2002).

V roce 1850 zde žilo 99 občanů, z čehož vyplývá, že obec nepatřila k největším. Poté počet mírně stoupal, až k roku 1880 (106 obyvatel). Následně v roce 1890 zde bydlelo pouze 98 obyvatel a v roce 1900 pouze 85. O 10 let později statistiky uvádějí nevyšší počet – 164 bydlících osob. V dalších letech se počet pomalu snižoval. Ještě v roce 1961 při sčítání zde žilo 77 obyvatel a poté v roce 1970 již pouze 22 obyvatel (Davídek et Jamborová, 1978).

7.25 Střimice

Obec se rozléhala severovýchodně od města Mostu. Původ názvu obce je nejasný. Jednou z možností je, že název byl odvozen od jména „Střemut“. První osídlení se datuje od pozdní doby kamenné. První listinná zmínka je z roku 1278, kdy měšťan Arnold Episcopus daroval klášteru v Oseku roční příjem ze svého dvora ve Střimicích. A právě Cisterciácký klášter v Oseku získal během následujících let obec Střimice do svého vlastnictví. Ve vlastnictví kláštera v Oseku byla obec od počátku 14. století až do roku 1848. Původně se obyvatelé věnovali zemědělství, kromě polí zde byly i vinice a chmelnice. V roce 1833 zde stál důl Mariahilf, který však ve 2. polovině 19. století zanikl. Další důl, který zde byl otevřen, byl důl „Josef“ v roce 1873. Tento důl i další doly v okolí byly pro zdejší obyvatelstvo možností pracovního uplatnění, což pomohlo k rozvoji obce. V období 2. světové

války byly v blízkosti obce pracovní tábory, které po roce 1945 nahradilo internační středisko pro odsun německých obyvatel. Zajímavostí je, že obec byla v roce 1947 přičleněna k městu Most. Obec zanikla jako jedna z prvních v 50. letech a příčinou zániku byl rozmach povrchových dolů v okolí a přesypáním stejnojmennou výsypkou (Sýkorová, 2002).

V roce 1869 v obci žilo 179 obyvatel a v roce 1900 již 501. Nejvyšší počet občanů žil ve Střimicích v roce 1930, a to celkem 661. V roce 1950 byl stav počtu obyvatel ještě 525. Poté již v roce 1961 statistiky počet obyvatel neuvádějí (Růžková et Škrabal, 2006).

7.26 Třebušice

Třebušice byla obec nacházející se západně od Mostu u severozápadního svahu kopce Ressler. Na severu sousedila s Komořany, na jihu s Hořany, na západě se rozkládaly Ervěnice a na severovýchodě Souš (Sýkorová, 2002).

Prvotní osídlení vzniklo již v době prehistorické. Název je odvozen od označení sídliště „lidí Třebuchových“. První písemná zmínka je u roku 1391. Obec patřila ve 14. – 16. století k panství mosteckého hradu. Most ji na konci 16. století předal spolu s Novým Sedlem a Komořany Janu Popelu z Lobkovic. Zpět ji Most získal v roce 1713 a přičlenil ji k obci Kopisty. Tato situace byla až do konce feudalismu v roce 1848. Škody a snížení počtu obyvatel způsobené 30. letou válkou v Třebušicích nebyly velké. Obec byla převážně zemědělská, pěstovala se tu pšenice, žito, chmel a víno. Průmysl se zde začal rozvíjet v průběhu 19. století. Nejstarší informace o dolování jsou z roku 1811. Ke známým dolům u Třebušic patřily doly Leopold, Anna, Fixtern, Sulzer a nejstarší hlubinný důl Maria Opferung. V té době doly patřily soukromým majitelům. Sloučením několika dolů vznikl důl Saxonia I, Saxonia II a Washington. Třebušice se staly středem důlní činnosti, a to mělo negativní vliv na část zemědělské půdy. Zemědělci se z obce odstěhovali a přišly nové hornické rodiny odjinud. V roce 1848 vznikly politické obce a Třebušice byly připojeny k Souši společně s Komořany. Zvyšující se počet obyvatel zavedl v roce 1895 příčinu k osamostatnění obce. I v Třebušicích žila část obyvatel německé národnosti. Válečné roky 1914 – 1918 probíhaly i zde velmi těžce, muži odcházeli na vojnu a hodně se jich nevrátilo. Vznik Československé republiky nezměnil vlastnictví továren, půdy a dolů, ty patřily stále soukromým vlastníkům.

Nespokojenost horníků se rozšířila i na třebušické šachty a vše vyvrcholilo účastí na Velké mostecké stávkě. V roce 1938 bylo po mnichovském diktátu odtrženo tisíce obyvatel od své vlasti a nebylo jim umožňováno se přesídlit do vnitrozemí. Obyvatelé Třebušic tak během války museli trpět ponižování a útlak. V době 2. světové války se novými obyvateli obce stali sovětští, angličtí, francouzští a ukrajinští zajatci, kteří byli uvězněni ve zdejších zajateckých táborech. Nastalý vývoj v obci po 2. světové válce je totožný s ostatními obcemi oblasti. Je to odsun německého obyvatelstva a dosídlení. Zemědělská půda stále zmenšovala svoji velikost, a to hlavně z důvodu činnosti Komořanské elektrárny a dolů Šverma a Vrbenský. Krátce po roce 1948 bylo jasné, že důlní těžba se blíží k obci a pravděpodobně ji pohltí. Život v obci končí v roce 1979 (Kocourek et Jančárek, 1980). Naproti tomu Sýkorová (2002) datuje zánik obce do let 1978 - 1980 a důvod pro likvidaci uvádí postup těžby a výstavbu etylenovodu v Petrochemickém podniku CHEZA.

Vývoj počtu obyvatel v této obci měl od roku 1850 až do roku 1930 stoupající tendenci. V roce 1850 zde žilo celkem 244 obyvatel, v roce 1900 již 1 361. Nejvyšší počet zde byl v roce 1930 – celkem 1 652. Poté již počet stále klesal, v roce 1970 v obci bydlelo 768 občanů (Davídek et Jamborová, 1978).

7.27 Velebudice

Tato obec se nacházela 4 km od Mostu jižním směrem. Západním sousedem byly Čepirohy a východním Skyřice. Na jihu a jihozápadě od Velebudic se rozkládaly Lišnice a Bylany. Název je vykládán z osobního jména a znamenal „ves lidí Velebudových“. Ojedinelé nálezy kamenných sekeromlatů dokládají počátek osídlení v pozdní době kamenné. Nejstarší písemná zmínka o obci je v listině z roku 1227. V této listině Kojata z rodu Hrabušiců daroval obec svému družiníkovi Miloslavovi. Vývoj obce v dalších cca 100 letech není znám. Kolem roku 1350 patřila obec k mosteckému hradu a v roce 1507 byl majitelem Jan z Veitmile – vlastník mosteckého hradu. Před rokem 1519 získal obec Bartoloměj Křen z Velebudic. V roce 1568 byli vlastníci obce potomci Bartoloměje, kteří současně vlastnili i blízkou ves Koporeč. Od počátku 70. let 16. století patřila obec městu Most jako součást panství Kopisty. Tato vlastnická práva platila až do roku 1848. Velebudice, stejně jako i většina ostatních obcí, byla zemědělskou obcí.

Ve 2. polovině 19. století byl na území obce otevřen důl Viktor, který později zanikl a neměl význam pro rozvoj a osud obce. V roce 1960 byla provedena reorganizace území a Velebudice se staly součástí obce Skyřice. K likvidaci obce došlo v 70. letech díky výstavbě průmyslové zóny na jihu nového Mostu. Území obce bylo začleněno k území Mostu (Sýkorová, 2002).

V obci žilo v roce 1850 celkem 65 občanů. V dalším období počet stoupal až k počtu 215 obyvatel. Tento maximální počet obyvatel měla obec v roce 1921 a 1930. V roce 1961 uvádějí statistiky počet 118 osob a v roce 1970 již 0 obyvatel (Davídek et Jamborová, 1978).

7.28 Vršany

Tato obec se nacházela 6,5 km od města Mostu směrem na jihozápad. Severovýchodními sousedy byly Čepirohy, jihovýchodními Bylany a na severu se rozkládaly Slatinice. Obec svůj název získala z označení „ves vršanů“, což byli lidé, kteří žili mezi vrchy. Počáteční osídlení je dokázané z archeologických nálezů z časného eneolitu – počátku pozdní doby kamenné. V písemných pramenech se poprvé obec objevuje k roku 1350, v té době náležela k mosteckému hradu. Tento stav vlastnictví byl i během 15. – 16. století. Společně s hradem byla obec v roce 1595 prodána městu Most. Také tato obec byla spolu s dalšími přiřazena ke statku Kopisty, ke kterému patřila do roku 1848. V prvním desetiletí 20. století patřila obec k místní obci Slatinice. Zánik a likvidace obce proběhly v roce 1978. Důvod byl uhelný lom Vršany, který náležel ke koncernovému podniku Doly Ležáky Most (Sýkorová, 2002).

V roce 1850 žilo v obci 76 obyvatel. Vršany nebyly nikdy velkou obcí, počet obyvatel byl zde nejvyšší v roce 1900, a to celkem 201 obyvatel a poté 182 v roce 1921. V pozdějším období počet stále klesal, v roce 1970 zde bydlelo pouze 86 osob (Davídek et Jamborová, 1978).

7.29 Záluží

Obec Záluží se nacházela 6 km na severozápad od Mostu, sousedními obcemi byly Kopisty, Dolní Jiřetín a Růžodol. Název obec získala podle své polohy „za luhem nebo louží“ (Sýkorová, 2002).

První písemná zmínka je datována do roku 1333, kdy prodal Boreš z Oseka obec Záluží do Kostomlatského panství. Vlastnictví obce se v průběhu historie několikrát měnilo prodejem, anebo konfiskací. V průběhu let obec pustla. Životní úroveň a počet obyvatel se začaly zvedat s dobýváním uhlí na území Mostecké pánve v 60. letech 19. století a postavením sklárny v roce 1870. Nejznámějšími doly v okolí obce byly Herkules, Kolumbus, Humboldt, Centrum a tzv. Antonka. V období let 1918 – 1932 probíhal život obyvatel v etapách uhelné prosperity, poklesu těžby, hospodářské krizi a sociálních nepokojů, což vyvrcholilo Velkou mosteckou stávkou v roce 1932. V roce 1938 na základě Mnichovské dohody začalo být pohraničí okupováno Němci a Češi začali hromadně prchat do vnitrozemí. V roce 1939 (po zabrání území Němci) byla zahájena výstavba nového závodu na výrobu pohonných hmot. V roce 1941 byla obec připojena k Hornímu Litvínovu. Během bombových náletů za 2. světové války byly zničeny a poškozeny dvě třetiny budov. Demografií obce otřásl také odsun Němců v letech 1945 – 1947. Na žádost vlády a politických stran se do oblasti začali stěhovat brigádníci z celé ČR, včetně Slováků. Nastala otázka, co s obcí dál, zlikvidovat nebo opravit? Začalo se tedy s postupným odklizením sutě, dřeva a železa ze zničených domů a opravami domů, které tolik zničené nebyly, přesto se nepodařilo docílit předválečné úrovně obce. Díky likvidaci hornických kolonií docházelo neustále k odchodu obyvatel a v březnu 1970 bylo oznámeno, že vláda odsouhlasila výstavbu Petrochemie a obec Záluží bude zlikvidována. Poslední rodina se z obce odstěhovala v roce 1974 (Hrabák, 2009). Naproti tomu Sýkorová (2002) uvádí, že k likvidaci postupně docházelo již v letech 1956 – 1960. Největší část likvidace proběhla v letech 1974 – 1975.

V roce 1850 žilo v obci 415 obyvatel. Počet obyvatel během let stoupal a v roce 1890 zde žilo celkem 1 487 obyvatel. Během dalších 10 let se počet zdvojnásobil a žilo zde celkem 3 093 osob. Nejvyšší počet obyvatel měla obec Záluží (4 051) v roce 1910 a poté v roce 1930 – celkem 3 867 osob. V následujících letech počet obyvatel klesl až na 1 416 (rok 1961) a 805 (rok 1970) (Davídek et Jamborová, 1978).

7.30 Židovice

Jihovýchodně 6 km od Mostu se rozkládala obec Židovice. Jižním směrem od Židovic ležela obec Kamenná Voda, severozápadně Skyřice a severovýchodním sousedem obce byla obec Stránce. Název je odvozený ze jména Žid – ves Židových.

Osídlení na území obce je doloženo z nálezů již z období mladší a pozdní doby kamenné. První zmínka v písemných pramenech je z roku 1352 a souvisí s odvodem papežských desátků. Tato zmínka dokládala, že obec v té době, byla samostatná farnost. Obec ve 14. – 16. století patřila k vlastnictví klášteru řeholních kanovníků Božího hrobu ve Světcích. Roku 1579 byla majetkem světeckého konventu a poté patřily Židovice do majetku kláštera magdalenitek v Mostě. V roce 1782 po zrušení kláštera přešla obec na náboženský fond v rámci stejnojmenného statku. V roce 1789 se začaly sjednávat podmínky prodeje a v roce 1796 byla obec prodána městu Most. Vlastnictví obce městem Most bylo poté až do roku 1848. I tato obec byla převážně obec zemědělská. Zánik přišel v letech 1972 – 1974. Důsledkem zániku byl postup Velebudické výsypky (Sýkorová, 2002).

V roce 1850 v Židovicích žilo celkem 160 obyvatel. O 40 let později počet stoupl na 279. V roce 1910 v obci bydlelo 430 občanů, a to byl nevyšší počet v historii obce. V dalším vývoji se počet snižoval a v roce 1970 měla obec ještě 220 žijících občanů (Davídek et Jamborová, 1978).

V příloze 10 jsou obsaženy souhrnné informace o zaniklých obcích Mostecka, tj. první písemné zprávy, datum a důvod zániku obcí. V příloze 11 a 12 jsou souhrnné tabulky, které obsahují informace o počtu obyvatel, počtu domů v jednotlivých obcích a v jednotlivých letech.

8 Důlní výsypky

Při hloubení povrchových lomů, bylo potřeba někam odklidit odtěženou zeminu a ostatní materiál. Zemina byla odvážena na haldy – výsypky. Takových to vznikla na území Mostecka celá řada. Jsou to vnitřní výsypka lomu ČSA, vnitřní výsypka lomu Šverma a Vršany, Hořanská, Albrechtická, výsypka Obránců míru, Hornojřetínská, Kopistská, Růžodolská, výsypka lomu Vrbenský, výsypka Malé Březno, Slatinická, Velebudická, Střimická, Rudolická, výsypka lomu Most/Ležáky – vnitřní a vnější a Čepirožská (Anonymus, 2018). Některé vznikaly na území zaniklých obcí nebo v jejich blízkosti, proto byly nejčastěji pojmenovány právě podle zaniklých obcí nebo vlastních lomů. Umístění a počet výsypek na Mostecku je v příloze 13. Dle Štýse (2012) zachráněná skrývková zemina z těžebních prostor následně slouží jako základ k projektovaným způsobům rekultivací výsypek.

9 Současný stav

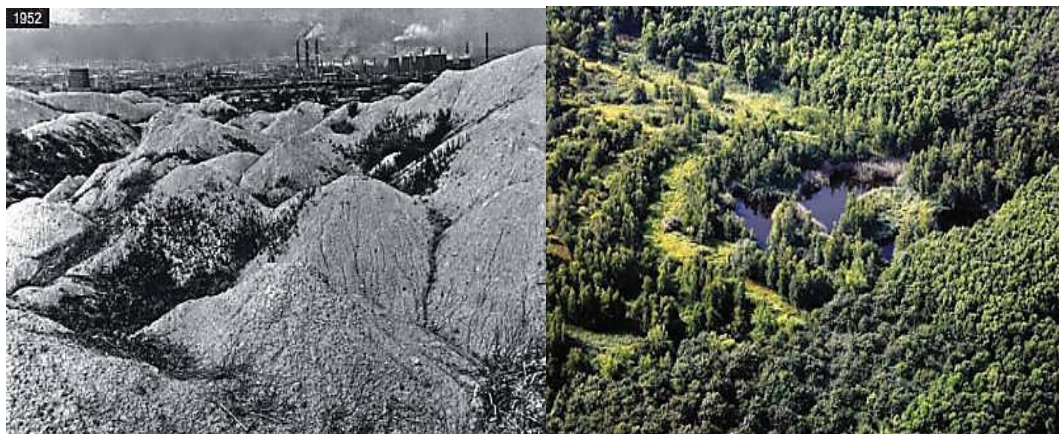
Mostecko je průmyslovou oblastí silně ovlivněnou lidskou činností, která se v průběhu let mění na oblast plnou vzácných biotopů. Krajina se pomocí rekultivací stává opět zelenou a plnou života. Nad bývalými šachetními prostory začínají růst stromy a běhat zvěř, vznikají zde jezera, parky, pole, zahrádkářské osady, hřiště a sportoviště. Všechny tyto proměny dokazují rozmanitost využití devastovaného území (Štýs, 2012). Pecharová et al. (2011) konstatují, že k úspěšné a plnohodnotné obnově krajiny je potřeba vytvořit propojení s okolní krajinou. Rozsah rekultivačních prací musí tedy probíhat nejen v místech dotčených těžbou, ale i v místech ovlivněných těžbou nepřímo. Obnova území zasaženého důlní činností se řídí požadavky platné legislativy. V oblasti Mostecka se uplatňují všechny druhy rekultivací, a to lesnická, zemědělská, vodní i ostatní, popř. jejich kombinace. Některá území jsou společně s rekultivacemi ponechávána samovolnému vývoji. Pecharová et al. (2011) uvádí, že cílem je vytvoření harmonické a funkční krajiny s ekologickými, estetickými a sociálně ekonomickými složkami umožňujícími např. sport, rekreaci, hospodářské a podnikatelské aktivity.

9.1 Lesy

Skrývkové zeminy z lomu Obránců míru se ukládaly severně od Souše na tzv. Kopistskou výsypku (cca 323 ha) (obr. 12). Tato část byla lesnický zrekulitována, je regionálním biocentrem a dokonce patří k Evropsky chráněným územím systému NATURA 2000. Celou tuto oblast obhospodařují Státní lesy. Ortofotomapy Kopistské výsypky obsahují přílohy 14, 15 a 16.

Lomem Obránců míru bylo postupně zabráno území mezi obcemi Záluží, Dolní Jiřetín a vnější (Kopistskou) výsypkou, dále prostory mezi chemičkou a obcí Komořany. U Komořan byl založen 150 ha les. Na výsypce Obránců míru vznikl 114 ha les. Na Hornojiřetínské výsypce (412 ha) byly provedeny dílčí terénní úpravy a také částečné zalesnění a na zbytku plochy bylo počítáno, že samovolně zaroste přirozenou vegetací. Růžodolská výsypka (372 ha) byla určena celá k zalesnění. Zalesnění zde probíhá postupně od roku 1972 a pěstební péče stále pokračuje. I v případě Velebudické výsypky byly její příkré svahy zalesněny. Lesní pozemky včetně zemědělských zaujímají v případě Velebudické výsypky 360 ha. Lesnické rekultivace zde probíhají již od roku 1965. V místě lomu Čs. armády (ČSA)

vzniknou také po ukončení těžby na cca 3 530 ha lesy a lesoparky. Po dokončení všech rekultivací by měla být lesnatost v pánevní části kolem 40 % (Štýs, 2012).

Obr. 12: Kopistká výsypka před a po lesnické rekultivaci (Štýs et al., 2014).

9.2 Parky a lesoparky

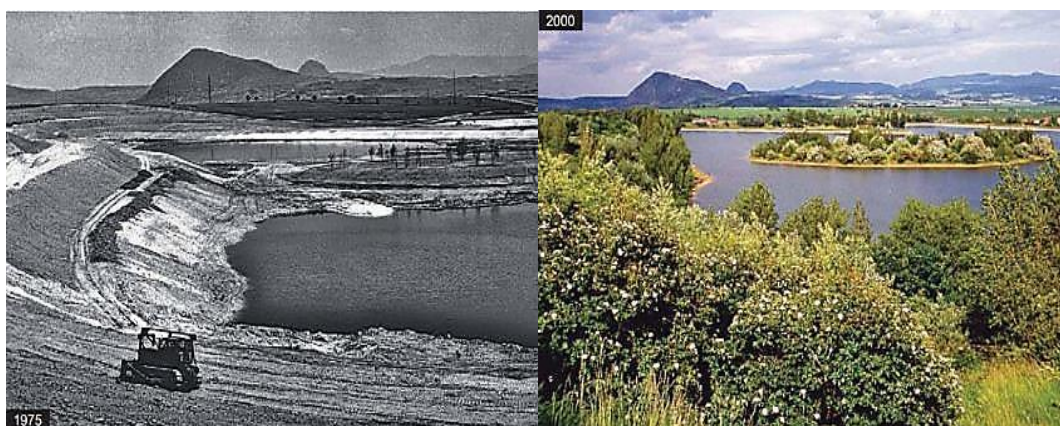
Nejnámější park Hrabák vznikl na výsypce lomu Hrabák 5 v počátku 60. let 20. století (obr. 13). Příměstské parky vznikly v okolí vodní nádrže Benedikt. V okolí vinic (bývalý lom Slatinice) je také větší část upravena jako lesopark. Mezi Širokým vrchem a Ressellem byl v minulosti důl Ovčín a nyní je zde také velký podíl vysoké zeleně a lokalita je velmi vyhledávána sportovci. Zeleň také obklopuje vodní nádrž Matyldu a přilehlý autodrom. Rovněž vnitřní výsypka ČSA bude upravena lesoparkovým způsobem a její západní svahy jsou určeny k přirozenému sukcesivnímu vývoji vegetace. Výsadba zeleně je v plánu i v místě Jezera Most, kde bude 400 hektarový lesopark. Založením parku práce ovšem nekončí, důležitá je jeho další výchova a údržba (Štýs, 2012).

Obr. 13: Vstup do parku Hrabák v letech 1962 a 1995 (Štýs et al., 2014).

9.3 Vodní nádrž Benedikt

Vodní nádrž vznikla zatopením lomu Benedikt (obr. 14), který se nacházel v blízkosti Vtelna. V roce 1963 se zde přestalo těžit a vzhledem k jeho poloze v blízkosti výstavby „nového“ Mostu bylo rozhodnuto v roce 1964 o zatopení oblasti a vzniku nádrže. Voda byla přivedena potrubím průmyslového přivaděče z řeky Ohře. Realizace projektu započala v roce 1970 terénními úpravami. Po návozu zeminy v roce 1973 byla následně vysázena zeleň, stromy a keře. Problémy způsoboval únik a výpar vody, proto byla zasypaná část zatopené plochy. V místě vznikly dvě menší vodní plochy a v místě zasypaného prostoru vznikl sportovní areál. Atraktivitu areál získal vybudováním obvodové komunikace, která slouží cyklistům, bruslařům i pěším. Areál doplňuje i několik restaurací. Areál Benedikt je dokladem úspěšně provedené rekultivace, která se stala vzorem pro další rekultivační aktivity v této oblasti (Štýs, 2012).

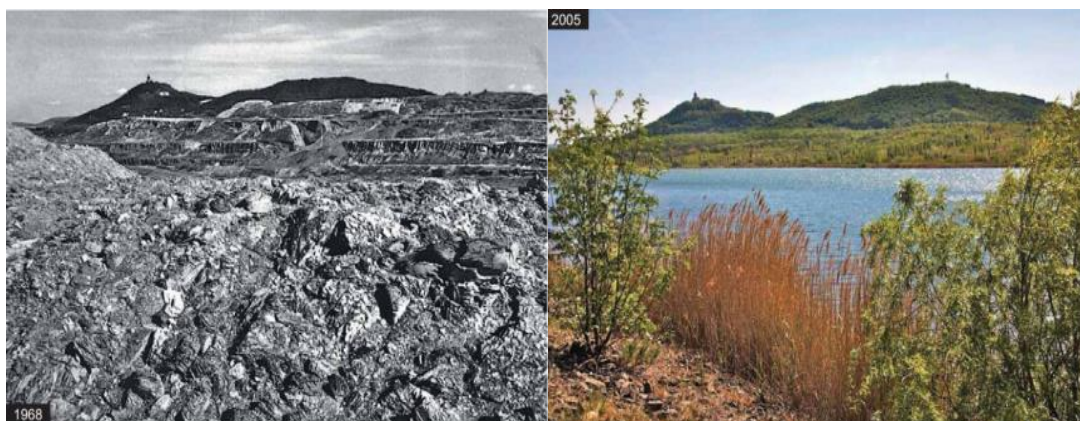

Obr. 14: Vodní nádrž Benedikt před zahájením rekultivace a stav v roce 2000 (Štýs et al., 2014).

9.4 Vodní nádrž Matylda

Vodní nádrž Matylda (obr. 15) vznikla v oblasti zaniklé obce Souš. Původní hlubinný důl Matylda existoval od roku 1886, v roce 1918 byl otevřen jako povrchový lom. Již v roce 1910 byly v místě osazovány propadliny borovicí a javorem. Všechna výsadba však byla díky postupující těžbě vykácena. Nově začala rekultivace v roce 1957, avšak lesní výsadba byla opět zčásti vykácena. Nový plán navrhoval vybudovat v celé oblasti lomu Matylda víceúčelový sportovní areál s vodní plochou, autodrom a lesopark. S rekultivačními pracemi se začalo v roce 1986 zalesňováním. Od roku 1987 byla zahájena výstavba vlastní nádrže. Práce

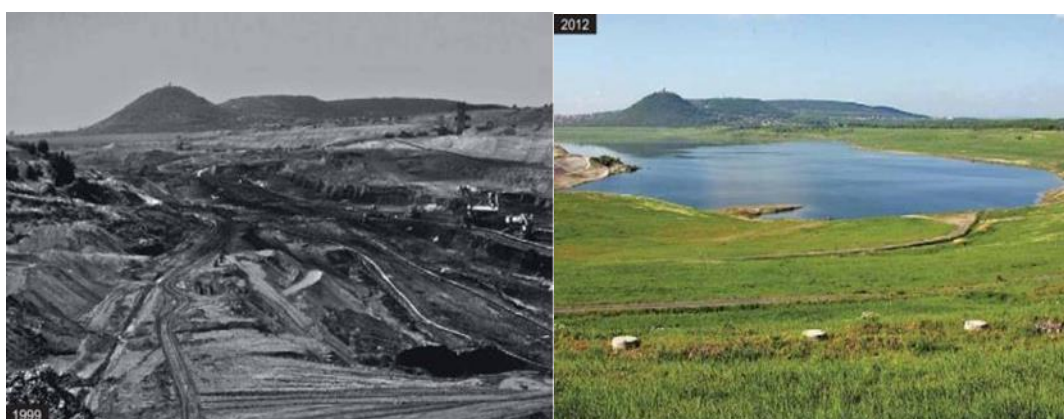
zahrnovaly terénní úpravy, zpevňování okolí, výstavbu potrubí z Komořan a napojení přivaděče vody z Ohře, výstavbu skluzu a přelivu nádrže a výstavbu obvodové komunikace a pláží. Nádrž byla napuštěna v roce 1992. Od roku 2009 je oblast nádrže revitalizována. Bylo dobudováno parkoviště, sportovní plochy, pláže a cyklotrasa podél nádrže v délce 3,5 km (Štýs, 2012). Ortofotomapy oblasti obsahují přílohy 17, 18 a 19.

Obr. 15: Prostor bývalého lomu Vrbenský – úsek vodní nádrž Matylda v roce 1968 a 2005 (Štýs et al., 2014).

9.5 Jezero Most

Jezero (obr. 16) začalo vznikat na místě původního umístění „starého“ Mostu (v místě lomu Ležáky a Most).

Obr. 16: Areál bývalého lomu Ležáky – Most a Mosteckého jezera v letech 1999 a 2012 (Štýs et al., 2014).

Zasypání lomu bylo nákladné, město nakonec zvolilo variantu zaplavení lomu. Původním zdrojem vody měla být řeka Bílina, avšak kvalita vody nebyla dost dobrá a průtok vody by umožňoval napouštění pouze v období jarního tání a trvalo by celkem 7 let. K dopravě vody byl použit potrubní přivaděč z řeky Ohře.

S napouštěním se začalo 24. 10. 2008. K doplnění vody byla používána také voda čerpaná z hlubinného dolu Kohinoor. Ještě před napouštěním bylo důležité dostatečně utěsnit místa možného úniku vody, zajistit stabilitu svahů a břehů, provést zalesnění a zatravnění zbývajícího území. Z celkové plochy dolu Ležáky byla zatopena asi $\frac{1}{4}$. Zbytek plochy bylo v plánu rekultivovat lesnický a zemědělský (Štýs, 2012).

V současnosti je Jezero Most již vodou naplněné. První termín otevření areálu byl plánován v roce 2018, stále se však dokončují dopravní cesty a inženýrské sítě (Kassal, 2016a). Vokurka (2019) uvádí, že i druhý plánovaný termín otevření jezera (červen 2019) se o rok odložil a zpřístupnění areálu jezera pro veřejnost se předpokládá až v létě roku 2020. Důvodem je problém s podložím, které komplikuje veškerou stavební činnost v oblasti na území bývalého hnědouhelného lomu.

V okolí Jezera Most, tj. na místech kde v minulosti zanikl „starý“ Most se v územním plánu do budoucna počítá i s městskou výstavbou. Jezero je hluboké 75 metrů a rozlohu má 313 ha. Podle parametrů je 2. největší jezero v České republice. V budoucnosti zde budou dobudovány písčité pláže, převlékárny, mola, restaurace a půjčovny lodí a kemp (Kassal, 2016b). Ortofotomapy oblasti Jezera Most obsahují přílohy 26, 27 a 28.

9.6 Ostatní jezera

Jak uvádí Štýs (2015) jsou v oblasti Mostecké pánve ve výstavbě další jezera. Po vytěžení budou zatopeny další lomy (tab. 3). Jezera mimo rekreačních a sportovních účelů budou v období přivalových dešťů plnit protipovodňovou funkci nebo v období sucha budou zdrojem závlahy. Pecharová et al. (2011) uvádí, že počátek napouštění závisí na době ukončení těžby. Zdrojem vody by měla být řeka Ohře a také Bílina posilovaná krušnohorskými potoky.

V zájmové oblasti dojde tedy k zatopení například lomu ČSA, kde po ukončení těžby vznikne jezero o plánované rozloze asi 700 ha. Toto jezero vznikne v místech, kde kdysi bývalo Komořanské jezero, což je v místech pod zámekem Jezeří. Z místních zdrojů by napouštění trvalo dlouho, a tak v úvahu připadá samozřejmě přivaděč vody z Ohře, což garantuje kvalitní vodu. Jezero ČSA bude sloužit převážně k rekreačním a sportovním účelům, a proto se v okolí rovněž počítá se

zatravněním a vznikem lesoparku (Štýs, 2012). Díky hydrologickým rekultivacím dochází na Mostecku k navracení původní jezerní krajiny, ovšem s jinými parametry.

Mostecká pánev					
Název lomu	Předpoklad zahájení napouštění	Plocha hladiny (ha)	Objem vody (mil. m ³)	Hloubka vody (m)	
				prům.	max.
Most	napuštěno	309,4	70,5	22,4	75,0
ČSA	2071	690,1	273,2	42,0	140,0
Vršany	2050	263,5	44,8	18,8	40,0
Vrbenský – Matylda	napuštěno	38,7	1,4	3,5	4,0
Barbora	napuštěno	63,0	11,0	30,0	60,0

Tab. 3: Jezera Mostecké pánve v zájmovém území (Štýs, 2015) (upraveno autorkou).

9.7 Vinice

Na Mostecku byly už v minulosti zakládány vinice. První zpráva o vinařství na Mostecku pocházela již z roku 1209. V 16. století 80 % obyvatel Mostecká vlastnilo vinice. Katastrofou pro mostecké vinice byla 30. letá válka, epidemie moru a světové války. Už před těžbou byla oblast zemědělsky úrodná s kvalitními půdami, dobrým klimatem a dostatkem vody. Po dosypání Čepirožské výsypky (260 ha) v roce 1973 bylo schváleno zařadit vinice do rekultivačního programu (obr. 17).

Obr. 17: Povrch Čepirožské výsypky v roce 1972 a vinohradnické rekultivace v roce 2008 (Štýs et al., 2014).

K tomuto rozhodnutí došlo samozřejmě po předchozích rekultivačních pokusech, kdy byly vysazovány i pokusné sazenice vinné révy, kterým se nebývale dařilo. Celkem bylo vysázeno 35 hektarů vinic a v roce 1983 se plocha vinic rozšířila až na 112 hektarů. V průběhu let se vinaři potýkali se dvěma problémy – exhalacemi a stabilitou výsypky. Oba problémy se zdárně vyřešily a víno může dále plodit dobré plody (Štýs, 2012).

9.8 Autodrom Most

Vznikl z části na vnější a zčásti na vnitřní výsypce lomu Vrbenský – Matylda v Souši (500 ha), v blízkosti nově vzniklé vodní nádrže Matylda (obr. 17).

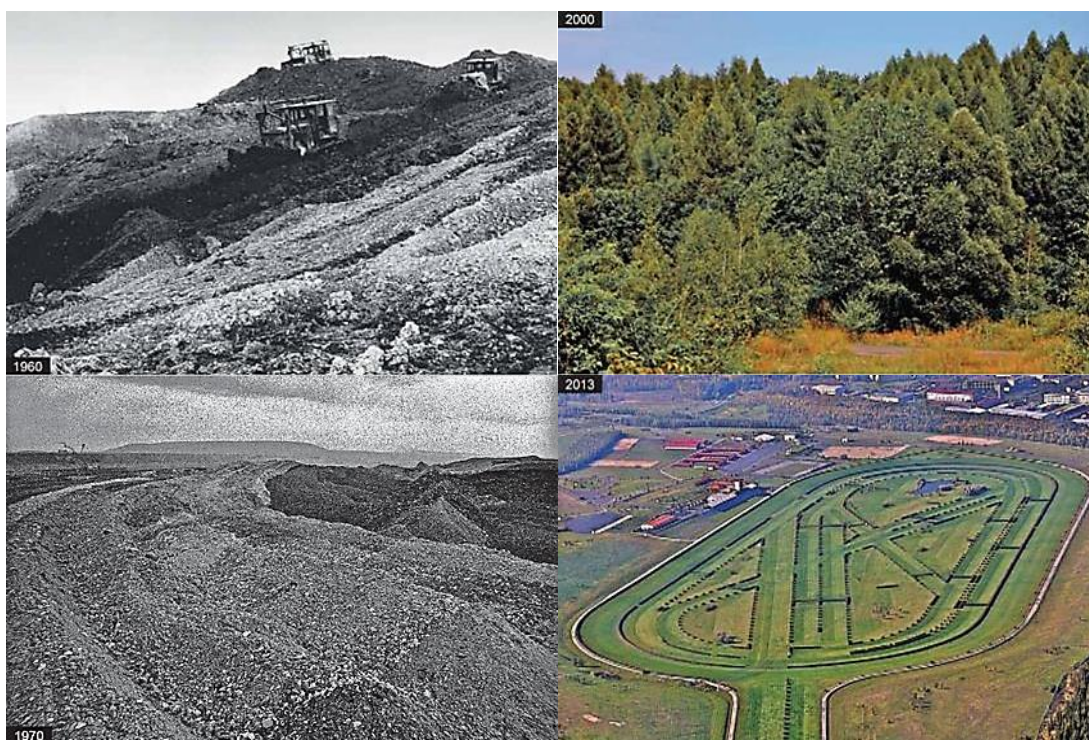
Obr. 18: Záběry na stejné území výsypky lomu Vrbenský – Matylda pořízené v letech 1977 a 2000 (Štýs et al., 2014).

Původní plán byl tuto část zalesnit a na terasách, kde je nyní postaven autodrom vysázet ovocné stromy. Koncepce byla díky problémům s exhalacemi z dolů a průmyslu změněna a v oblasti měl vzniknout branně – sportovní areál. Nakonec v roce 1976, díky bohaté motoristické minulosti Mostu, vznikl nový plán na výstavu automobilového rychlostního okruhu. Výstavba autodromu započala v roce 1978 provedením terénních úprav, dále byly vystavěny obslužné komunikace včetně příjezdového tunelu. Při rekultivaci byla dále provedena stabilizace a územní příprava vlastní dráhy. První závod se zde uskutečnil v roce 1982. V roce 2000 došlo k privatizaci a vzniku akciové společnosti Autodrom Most. Následně byl po dalších terénních úpravách a stabilizaci výsypky vystavěn ještě Polygon Most, který je využívám k nácviku jízdy a brždění v zatáčkách na kluzkém povrchu. Polygon se stal moderním a výcvikovým centrem bezpečné jízdy. Celý tento areál je důkazem

účelné koncepce příměstské rekultivace (Štýs, 2012). Rozloha celého areálu, včetně vodní nádrže, je přibližně 440 hektarů.

9.9 Hipodrom a golfové hřiště

V blízkosti obce Ervěnice byl otevřen hlubinný důl Robert a později povrchový důl Robert II (později důl Jan Šverma). Vzhledem k nedostatečnému výsypkovému prostoru byla část zemin ukládána na Hořanskou, Bylanskou a následně v letech 1955 – 1995 na Velebudickou výsypku. První dvě výsypky jsou již trvale zalesněny. Výhodou Velebudické výsypky byla velikost (cca 784 ha) a blízkost města. V 70. letech 20. století se zrodila myšlenka vybudovat zde sportovně rekreační areál. Vzniklý areál by obsahoval hipodrom, golfové hřiště a další prostory pro volnočasové aktivity obyvatel (obr. 19).

Obr. 19: Úprava Velebudické výsypky v roce 1960 a v roce 1970, vitální smíšený lesní porost v roce 2000 a letecký pohled na mostecký dostihový areál v roce 2013 (Štýs et al., 2014).

Rekultivace území započala v roce 1973. V roce 1993 byla v blízkosti hipodromu zahájena výstavba golfového hřiště. V prostoru hipodromu se konají mimo parkurových a rovinných dostihů i různé společenské a sportovní akce. Tyto dva sportovní areály jsou dokladem velmi úspěšné rekultivace na Mostecku (Štýs, 2012). V roce 2008 byla na hipodromu postavena in-line dráha, čímž se areál dále

zatraktivnil a rozšířila se tím pro obyvatele nabídka sportovních aktivit (Hipodrom Most, 2014). Mimo již uvedených ploch (hipodromu, golfového hřiště, in – line dráhy) zde měly dle projektu vzniknout další plochy s následným využitím: lesopark, zemědělské a hospodářské pozemky, farma pro chov dostihových koní a naučný park. Ortofotomapy Velebudické výsypky obsahují přílohy 20,21 a 22.

9.10 Letiště

Letiště (obr. 20) vzniklo na území mezi obcemi Braňany a mosteckým děkanským kostelem. Po likvidaci obce Střimice byla na území dopravována nadložní zemina z dolu Maxim Gorkij I a posléze také z dolu Ležáky Most. Od zaniklé obce měla výsypka svůj název – Střimická (395 ha). Výsypka byla částečně zrekultivována lesnický a zemědělsky. Na části zemědělsky obhospodařovaném pozemku vzniklo letiště. Rekultivační práce začaly v roce 1976. Výstavba vlastního letiště probíhala v letech 1988 – 1996. Letiště obsahuje kromě provozních objektů také dvě vzletové a přistávací dráhy. Kromě vnitrostátních letů letiště zajišťuje vyhlídkové lety, letecký výcvik, dětské dny a různé vnitrostátní i mezinárodní soutěže a závody (Štýs, 2012). Ortofotomapy Střimické výsypky obsahují přílohy 23, 24 a 25.

Obr. 20: Střimická výsypka a mostecké letiště - fotografie z let 1975 a 2000 (Štýs et al., 2014).

10 Zhodnocení vývoje krajiny okresu Mostu

Ke zhodnocení vývoje krajiny dle jejího využití (land use) v okrese Most jsem použila dostupné statistické údaje z Databáze LUCC Czechia, (data z roků 1845, 1948, 1990 a 2000) a data z veřejné databáze Českého statistického úřadu (data z roků 2010 a 2017).

Zdrojem k vytvoření Databáze LUCC Czechia byla data o využití ploch ve všech katastrálních území Česka v letech 1845, 1948, 1990 a 2000. Data z roku 1845 vycházejí z mapování Stabilního katastru (Kabrda, 2018). Stabilní katastr zaznamenával využití ploch velmi přesně pro každý pozemek i obec. Sumarizace těchto dat se pak odehrávala i na okresní a krajské úrovni (Trpáková, I. 2018, in litt.). Přepočítaná a sumarizovaná data se dochovala též v archivu Ministerstva financí v Praze (později je převzal Archiv Katastrálního úřadu). Úředníci Ministerstva financí k datům přidali ještě data za rok 1948. K těmto datům připojilo Výzkumné centrum změn využití ploch Česka údaje za roky 1990 a 2000. Tato data pocházejí z Centrální databáze Katastrálního úřadu v Praze. Vzhledem k tomu, že v každém časovém horizontu bylo využití plochy jinak klasifikováno, muselo dojít ke sloučení některých kategorií (Kabrda, 2018).

Sumární kategorie	Základní kategorie	Poznámky
Zemědělská půda (ZP)	Orná půda (OP)	
	Trvalé kultury (TK)	sady, zahrady, vinice, chmelnice
	Louky (Lo)	celkem Trvalé travní porosty (TTP)
	Pastviny (Pa)	
Lesní plochy (LP)	Lesní plochy (LP)	
Jiné plochy (JP)	Vodní plochy (VP)	vodní plochy a vodní toky
	Zastavěné plochy (ZaP)	
	Ostatní plochy (OsP)	

Tab. 4: Sloučení kategorií využití ploch (Kabrda, 2018).

Původně 8 základních kategorií se sloučilo do 3 sumárních kategorií (tab. 4). Sumární kategorie zemědělská půda obsahovala rozlohu orné půdy, trvalých kultur, luk a pastvin. Do rozlohy kategorie trvalé kultury se řadila rozloha sadů, vinic, chmelnic a zahrad. Sumární kategorie lesní plochy se nijak nečlenila. Sumární kategorie jiné plochy obsahovala rozlohy kategorií vodní plochy, zastavěné plochy a ostatní plochy. K vodním plochám se započítávala rozloha vodních ploch a vodních toků. Ke kategorii ostatní plochy se počítala rozloha např. dolů, skládek, hřbitovů, manipulačních ploch, sportovních a rekreačních areálů, přírodních rezervací, maloplošných chráněných území, parků atd. Katastrální úřad od roku 2001 nerozlišuje louky a pastviny. Nyní jsou zařazeny do kategorie trvalé travní porosty. V kategorii vodní plochy v roce 1948 byly na rozdíl od roku 1845 registrovány pouze stojaté vody, např. jezera, močály a rybníky, kdežto vody tekoucí byly zahrnuty mezi ostatní plochy. Dle tvůrců databáze LUCC Czechia celková rozloha vodních ploch za rok 1948 vznikla sečtením rozlohy vodních ploch (stojatých) za rok

1948 a tekoucích vod za rok 1845. Následně se musela upravit rozloha ostatních ploch za rok 1948 odečtením rozlohy tekoucích vod z roku 1845 z důvodu duplicity údajů. Vzhledem k malé rozloze vodních ploch pro sledování změn makrostruktury krajiny je tato úprava bezvýznamná. V letech 1990 a 2000 uvádí katastrální statistika rozlohu vodních ploch celkem, bez rozlišení (Kabrda, 2018).

Databáze LUCC Czechia obsahuje data pouze k roku 2000, a proto jsem převzala ke zhodnocení současné situace data z roků 2010 a 2017 z veřejné databáze Českého statistického úřadu (ČSÚ). Zdrojem těchto dat je Český úřad zeměměřický a katastrální. Abych mohla využití půdy zhodnotit, musela jsem některá data také sjednotit a sečíst. V případě trvalých kultur jsem povedla v letech 2010 a 2017 součet rozlohy vinic, ovocných sadů a zahrad. Od roku 2001 Katastrální úřad nerozlišoval rozlohy luk a pastvin, a proto, abych získala údaje celkové rozlohy trvalých travních porostů z let 1845 – 2000 sečetla jsem rozlohy luk a pastvin z těchto let. Vše je přehledně uvedeno v tab. 5. U dalších kategorií již nebylo potřeba provést dodatečné součty, jelikož Databáze LUCC Czechia a Český statistický úřad uvádějí data v totožných kategoriích.

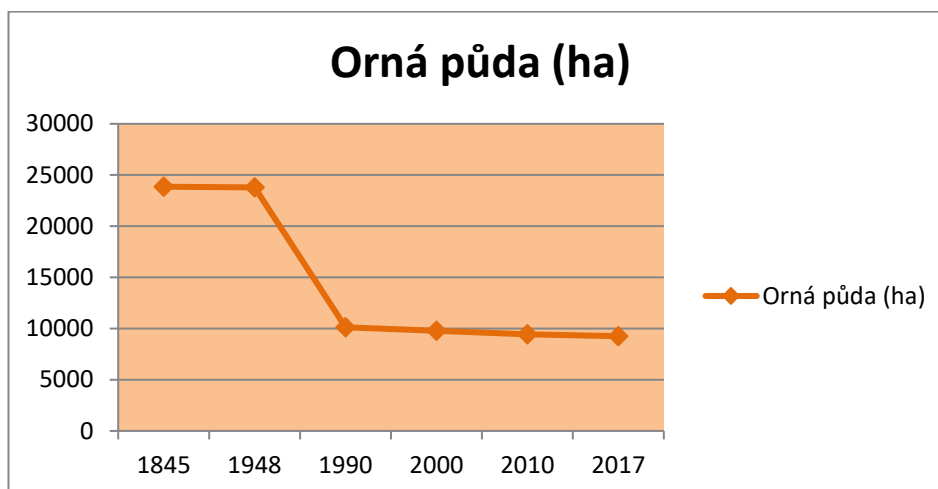
	1845	1948	1990	2000	2010	2017
Orná půda	23 853,00	23 794,50	10 127,70	9 793,10	9 445,00	9 255,00
Vinice	-	-	-	-	107,00	94,00
Ovocné sady	-	-	-	-	408,00	359,00
Zahrady	-	-	-	-	575,00	573,00
Trvalé kultury	245,30	961,00	1 164,70	1 093,90	1 090,00	1 026,00
Louky	4 684,90	3 719,60	1 270,90	1 515,30	-	-
Pastviny	2 339,40	1 276,00	1 485,60	1 477,90	-	-
Trvalé travní porosty	7 024,30	4 995,60	2 756,50	2 993,20	3024,00	3 061,00
Zemědělský půdní fond	31 122,60	29 751,10	14 048,90	13 880,20	13 559,00	13 341,00
Lesní plochy	13 639,6	13 944,90	15 079,60	15 308,10	15 833,00	16 141,00
Vodní plochy	350,30	411,00	1 106,20	981,70	995,00	983,00
Zastavěné plochy	260,50	641,80	974,50	1 093,00	826,00	826,00
Ostatní plochy	1 175,90	1 790,10	15 405,00	15 350,50	15 495,00	15 419,00
Jiné plochy	1 786,70	2 842,90	17 485,70	17 425,20	17 315,00	17 228,00
Celkem (ha)	46 548,90	46 538,90	46 614,20	46 613,50	46 708,00	46 710,00

Tab. 5: Přehled rozlohy v jednotlivých kategoriích využití půdy v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018) (upraveno autorkou).

Následné zhodnocení vývoje využití krajiny na území okresu města Mostu jsem provedla v základních kategoriích orná půda, trvalé kultury a trvalé travní porosty. Tyto základní kategorie tvoří dohromady sumární kategorii zemědělský půdní fond. Další zhodnocení bylo provedeno v sumární kategorii lesní plochy. Poslední sumární kategorii, kterou jsem hodnotila, byla kategorie jiné plochy, kde jsem provedla nejdříve hodnocení základních kategorií vodní plochy, zastavené plochy a ostatní plochy.

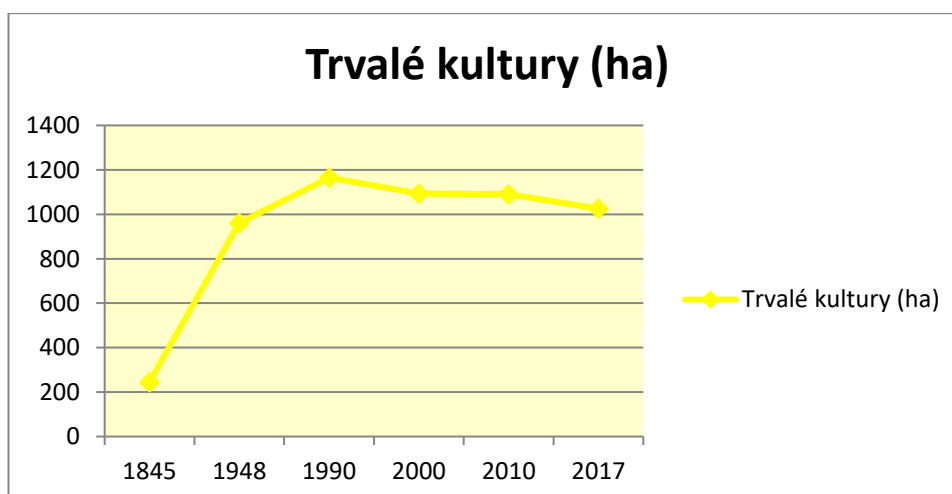
Z tabulky 5 je patrný velký úbytek **orné půdy**. Během let 1845 až 2017 se snížila v okrese Most výměra orné půdy o celkem 14 598 ha. Z obr. 21 je zřejmé, že k největšímu snížení došlo mezi roky 1948 až 1990. Což odpovídá období zániku

obcí a rozmachu těžby v okrese Most. Dle historického vývoje této oblasti se téměř ve všech obcích obyvatelé věnovali zemědělství, k čemuž potřebovali ornou půdu.

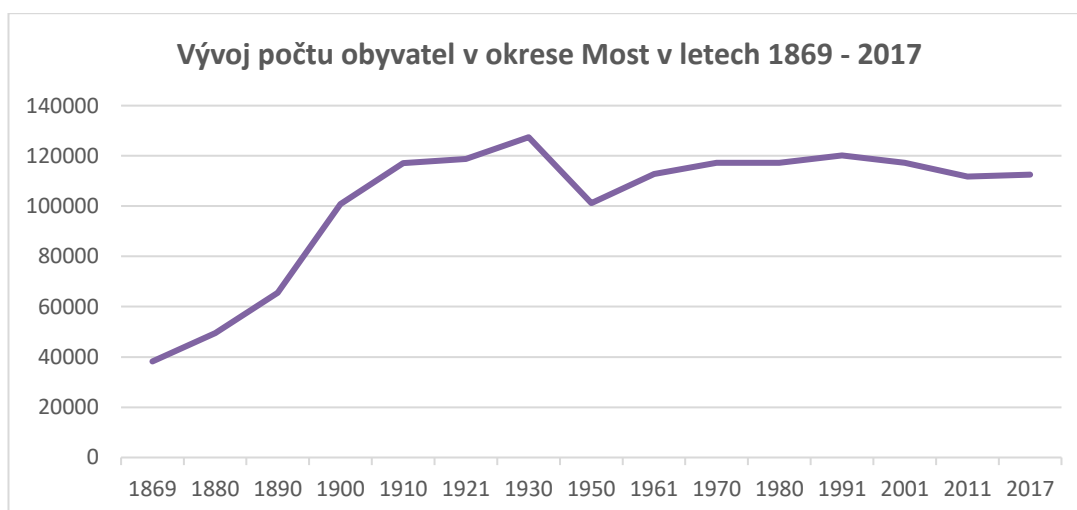
Obr. 21: Vývoj rozlohy orné půdy 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018) (upraveno autorkou).

Rozloha **trvalých kultur** se v průběhu sledovaných let zvýšila o 780,7 ha. Největší růst rozlohy této kategorie celkem o 715,7 ha je patrný mezi léty 1845 – 1948 (viz obr. 22), což příkládám také k tomu, že oblast byla v tomto období převážně zemědělská a mohlo docházet k postupnému zvyšování ploch zahrad, vinic nebo sadů. Poté ještě výměra stoupla do roku 1990 o 203,7 ha. Následné období od roku 1990 ukazuje přibližně stejnou rozlohu s mírným poklesem. Vzhledem k malé rozloze trvalých kultur vůči celkové rozloze sledovaného území, zde není patrný téměř žádný nebo pouze minimální pokles rozlohy v důsledku těžby uhlí.

Obr. 22: Vývoj rozlohy trvalé kultury 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018) (upraveno autorkou).

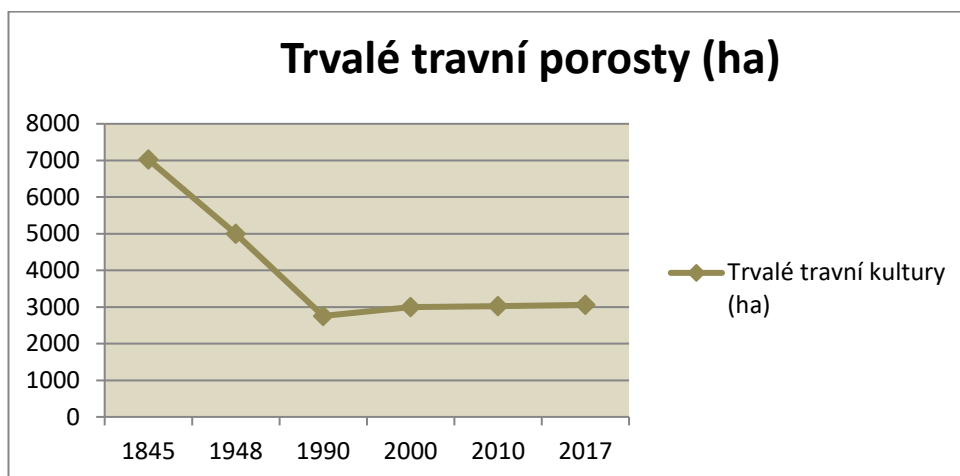
Nárůst trvalých kultur v letech 1845 – 1990 možná souvisí i s nárůstem počtu obyvatel a domů, které rostly ve všech obcích do r. 1930 (viz souhrnné tabulky v přílohách 11 a 12). Dokreslení vývoje počtu obyvatel v okrese Most je přehledné také v obr. 23. Uvedená data jsou za celý okres Most v letech 1869 – 2011 a vychází z tabulky v příloze 11. K uvedeným datům jsem připojila data za rok 2017, jejichž zdrojem je veřejná databáze Českého statistického úřadu. Z grafu je patrné, že počet obyvatel do roku 1930 stoupal, poté během válečných let poklesl a od roku 1950 mírně stoupal i klesal. Což je způsobené likvidací obcí a zároveň vznikem velkého nového města Mostu, jelikož většina obyvatel se přesídlila do nového města, kde probíhala výstavba nových sídlišť. Téměř u každého domu jsou i zahrady a drobné pozemky trvalých kultur. Po roce 1948 s rozvíjejícím se těžebním průmyslem začal logicky úbytek těchto drobných ploch, zvláště pak v 60. a 70. letech, kdy zanikaly jednotlivé obce. Že pokles není tak veliký je dáno též asi rekultivacemi s vinicemi, ovocnými sady a nárůstem zahrad v rozšiřujících se velkých sídlech.

Obr. 23: Vývoj počtu obyvatel v okrese Most v letech 1869 – 2017 (ČSU, 2018) (upraveno autorkou).

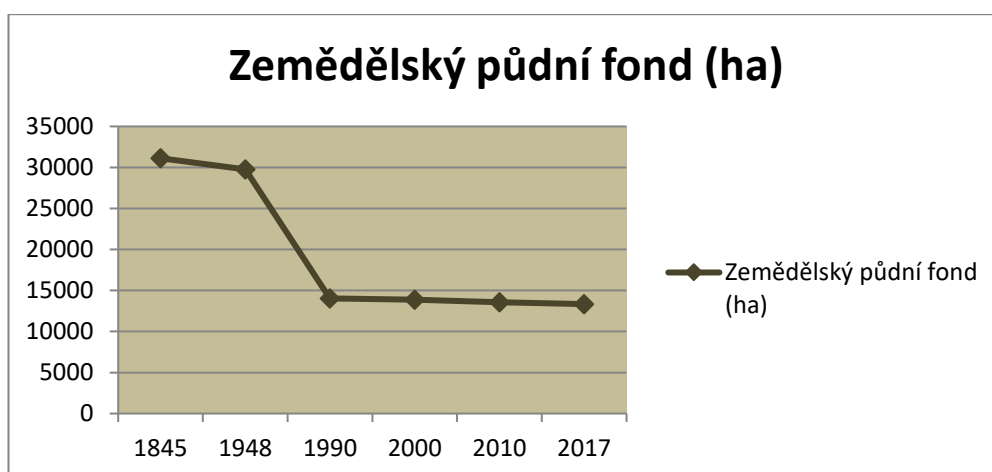
V případě **trvalých travních porostů** (luk a pastvin) došlo v letech 1845 až 1990 ke snížení o 4 267,8 ha. Ke snížení rozlohy této kategorie docházelo postupně již od roku 1845 (viz obr. 24). Snížování rozlohy hlavně mezi roky 1948 až 1990 přisuzují také k rozvoji těžby ve sledovaném území a zániku mnohých obcí. Snížení po roce 1948 také určitě souvisí s kolektivizací a zakládáním JZD, v té době docházelo k rozorávání mezí, luk a pastvin a k úpravě pozemků. V tomto období se ve sledovaném území snížila rozloha trvalých travních porostů o 2 239,1 ha.

V následném období let 1990 až 2017 se rozloha nijak výrazně nemění a rozloha trvalých travních kultur je přibližně stejná.

Obr. 24: Vývoj rozlohy trvalých travních porostů 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018) (upraveno autorkou).

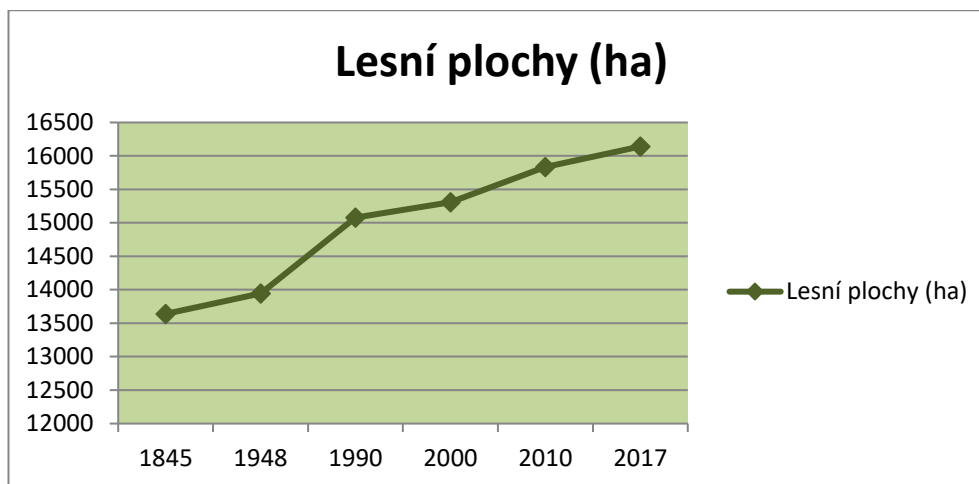
V případě **celkové rozlohy zemědělského půdního fondu**, tj. orné půdy, trvalých kultur a trvalých travních porostů jsem došla ke zjištění, že rozloha těchto tří základních kategorií se snížila o 17 781,6 ha. Největší úbytek rozlohy je patrný mezi roky 1948 až 1990 (viz obr. 25). Vývoj rozlohy zemědělského půdního fondu je totožný s vývojem rozlohy orné půdy, jelikož má v této sumární kategorii dominantní zastoupení a koresponduje s rozvojem těžby uhlí.

Obr. 25: Vývoj rozlohy zemědělského půdního fondu 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018) (upraveno autorkou).

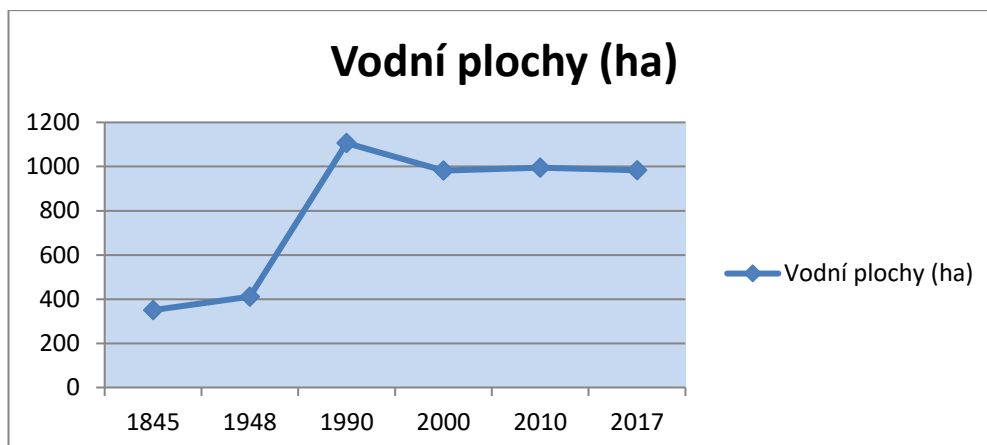
Rozloha **lesních ploch** se během sledovaných let spíše zvyšovala. Od roku 1845 se do roku 2017 zvýšila o 2 501,4 ha (viz obr. 26). V posledních cca 30 letech přisuzují zvýšení rozlohy lesních ploch probíhajícím rekultivacím. V roce 1845 byla

lesnatost v oblasti 29,30 %, naproti tomu v roce 2017 je to již 34,55 %. Pokud budou probíhat lesní rekultivace dále, jak uvádí Štýs (2012) a přibude ještě dále odhadem 3 530 ha lesů, bude skutečně lesnatost 42,11 %. Štýs (2012) uvádí lesnatost kolem 40 %. Považuji to za velmi pozitivní, jelikož lesy jsou pro život člověka velmi důležité, a to pro své produkční a mimoprodukční funkce.

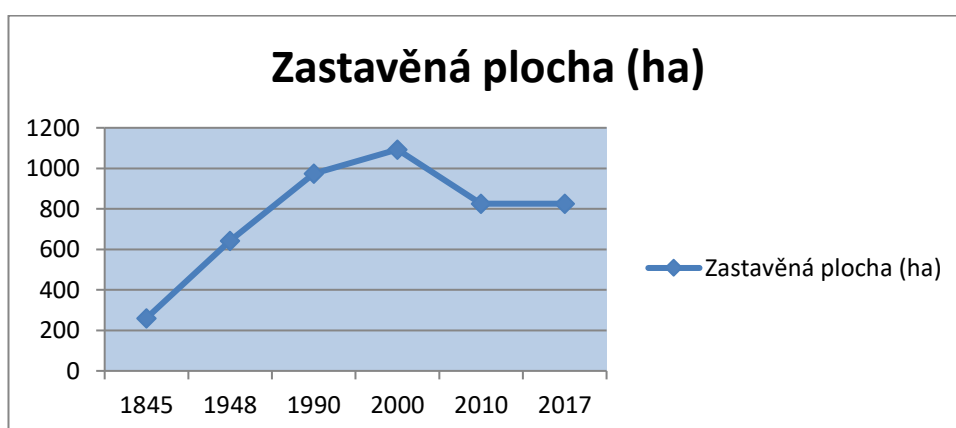
Obr. 26: Vývoj rozlohy lesních ploch 1845 – 2017 v okrese Most ((Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018) (upraveno autorkou).

V případě **vodních ploch** v okrese Most v letech 1845 – 2017 došlo k největšímu nárůstu rozlohy mezi roky 1948 až 1990 (viz obr. 27). Plocha vody se v tomto období zvýšila o celkem 695,2 ha. V dalších 10 letech rozloha mírně poklesla a od roku 2000 je přibližně konstantní, tj. rozdíly v letech 2000 až 2017 jsou nepatrné. Toto možná souvisí s postupně nově napouštěnými menšími vodními plochami. Vzhledem k rozloze vodních ploch k celkové rozloze tohoto území se moc zvýšení neprojevuje. V roce 1845 zaujímaly vodní plochy 0,75 % celkové plochy a v roce 2017 to je již 2,1 %. A to je v plánu napouštění ještě dalších jezer. Dle veřejné databáze ČSÚ (2018) je podíl vodních ploch v celé ČR také 2,1 % (166 252,6 ha vůči celkové rozloze 7 887 026,8 ha k 31. 12. 2017). Je velmi dobře, že se voda zase vrací zpět do této industriální krajiny, jelikož je jako lesy velice důležitá.

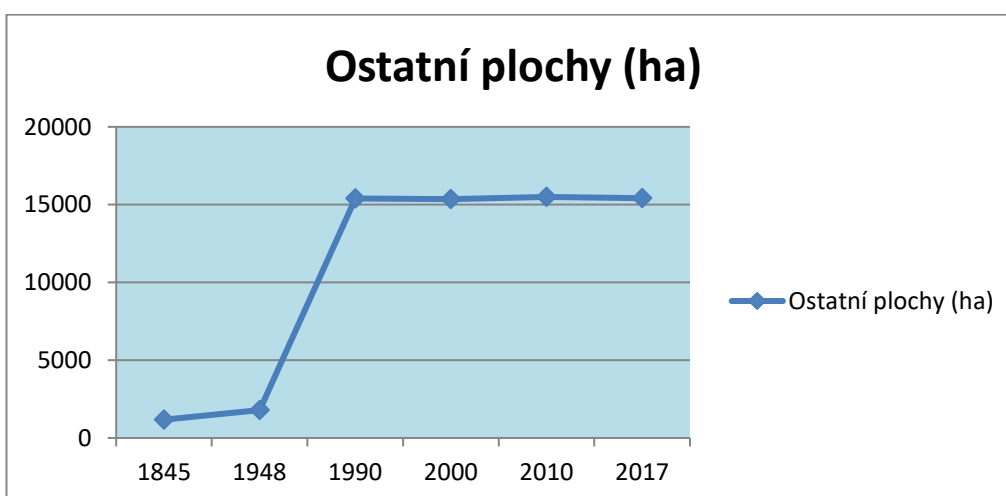
Obr. 27: Vývoj rozlohy vodních ploch 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018) (upraveno autorkou).

Kategorie **zastavěné plochy** (viz obr. 28) byla pro mě celkem překvapení, jelikož jsem očekávala úbytek rozlohy především v letech 1948 až 1990, vzhledem k likvidaci obcí v okrese. Opak je pravdou, během těchto let docházelo sice k zániku obcí a odstraňování zastavěného území, ale naopak začalo vznikat nové město Most, které má větší rozlohu než město původní (starý Most). Dalším důvodem bude zřejmě fakt, že rozloha zastavěného území je nepatrná vzhledem k celkové rozloze okresu Most (v roce 1845 0,56 % a v roce 2017 1,76 % z celkové plochy). A třetím důvodem může být také fakt, že mezi jednotlivými sledovanými roky 1948 až 1990, je rozdíl 42 let. Domnívám se, že pokud by byla databáze vytvořena po kratších časových intervalech, mohl by být rozdíl, byť nepatrný, více znatelný. V případě Mostecka stále v současné době probíhá výstavba nových rodinných domů a dalších staveb, takže rozloha do zajista dále nepatrně poroste.

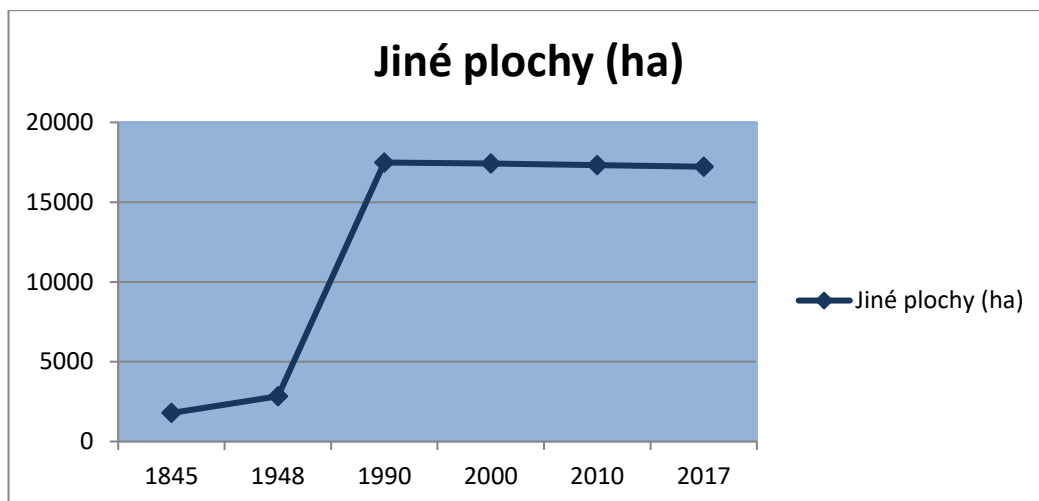
Obr. 28: Vývoj rozlohy zastavěné plochy 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018) (upraveno autorkou).

Rozloha ostatních ploch, kam lze dle členů Výzkumného centra změn využití ploch Česka - LUCC Czechia mimo jiné zařadit též rozlohu dolů se ve sledovaných letech výrazně zvýšila o celkem 14 243,1 ha. V roce 1845 byla rozloha 1 175,9 ha, kdežto v současnosti je to již 15 419 ha. V roce 2010 byla rozloha ostatních ploch ještě o 76 ha větší. Z uvedeného obr. 29 je patrné, že k výrazné změně došlo mezi roky 1948 až 1990, v této době docházelo postupně k zániku obcí, které ustupovaly těžbě uhlí. Jelikož tato kategorie obsahuje rozlohy více druhů ploch, mimo dolů např. rozlohu skládek, hřbitovů, manipulačních ploch, sportovních a rekreačních areálů, přírodních rezervací, maloplošných chráněných území, parků a komunikací, předpokládám, že výrazné zvýšení rozlohy ostatních ploch zapříčinilo právě zvýšení rozlohy dolů a jejich výsypek. V současné době jsou sice některé doly již zrekultivovány, ale vzhledem k tomu, že tato kategorie obsahuje právě i např. rozlohy sportovních a rekreačních areálů, parků, přírodních rezervací, změna v posledních letech není výrazná, to znamená, není možné konstatovat pokles rozlohy ostatních ploch. Tato databáze je proto hůře použitelná a zkrslující a o krajině mnoho nevypráví.

Obr. 29: Vývoj rozlohy ostatních ploch v letech 1845 – 2017 v okrese Most, (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018) (upraveno autorkou).

Posledním grafem je shrnutí celkové rozlohy jiných ploch, která obsahuje rozlohu vodních ploch, zastavěného území a ostatních ploch. Vývoj rozlohy jiných ploch (obr. 30) má stejný vývoj jako rozloha ostatních ploch (obr. 29). Ostatní plochy v porovnání s ostatními druhy využití půdy (vodní plochy a zastavěné plochy) patřících do sumární kategorie jiné plochy hrají dominantní roli.

Obr. 30: Vývoj rozlohy jiných ploch v letech 1845 – 2017 v okrese Most, (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018) (upraveno autorkou).

11 Diskuze

Stěžejní část bakalářské práce sleduje historický vývoj oblasti, která díky velkým zásobám hnědého uhlí, které se pod ní nacházely, přišla o svojí původní tvář. Po likvidaci obcí a ukončení těžby bylo nutné se postarat o těžbou rozvrácenou krajinu. Pokud si položíme otázku, jakým způsobem byly škody po důlní těžbě na území zaniklých obcí řešeny, tak „měsíční“ krajina Mostecka se začala proměňovat v pěknou krajinu díky rekultivacím. Osud zaniklých obcí to však nezachránilo, co bylo jednou zlikvidováno, se již znovu nepostavilo. Občané, kteří v obcích žili, přišli o své domovy a jiné hodnoty, a to se již navrátit nedá. Rekultivace pouze vylepšily a ozdravily vzhled narušené krajiny. Proces obnovy krajiny však není stále dokončen a dlouhá léta nebude. Jedno je jisté, území zaniklých obcí již nebude takové jako v minulosti.

Prach (2010) uvádí, že výsypek je na Mostecku asi 150 km² a dalších 100 km² těžbou uhlí narušených míst. V krátkém čase po nasypání výsypky započne samovolný vývoj. V době, kdy jsou na výsypce už vytvořeny cenné biotopy, nastoupí rekultivace a těžká technika. Samovolně zarostlé výsypky jsou výrazně druhově bohatší než technologicky rekultivované výsypky. Spontánní sukcese je nejjednodušší a nejlevnější způsob obnovy. V opodstatněných případech ji lze různými technikami ovlivňovat. Ideální by bylo dopředu se spontánní sukcesí počítat při plánování těžby a v průběhu těžby.

Je důležité, aby území – krajina byla zachována a mohla sloužit dalším generacím, které zde budou žít. Přirozený vývoj považují za velice důležitý zvláště v územích, které nejsou tolik narušeny. Prach et Hobbs (2008) konstatují, že primární sukcese je levná, vzniklé druhy jsou lépe adaptovatelné a nepotřebují téměř žádnou péči, přírodní hodnota přirozených lokalit je vyšší, sukcesní stadia představují útočiště pro volně žijící druhy živočichů. Bez pomoci člověka by spontánní sukcese úplně probíhat neměla, protože by sama o sobě trvala příliš dlouho, a to je nežádoucí. Je také velmi důležité sledovat, jaké druhy se vyskytují v bezprostřední blízkosti narušené lokality. Může se totiž stát, že některé dominantní druhy se budou nepříjemně rozrůstat. Souhlasím s tím, ať primární sukcese obnovu odstartuje a člověk poté musí pokračovat a vývoj usměrňovat. Nemělo by se vše, co primární sukcesí vzniklo zničit těžkou technikou a vnutit krajině nepřirozený vývoj za cenu zničení toho přirozeného.

Prach (2006) uvádí, že v České republice jsou sice k dispozici teoretické poznatky využití spontánní sukcese, v praxi je to bohužel jiné. Teoretické znalosti dosud nepronikly k lidem na rozhodovacích místech. Příčinu vidí v nízké ekologické vzdělanosti a v konzervativním myšlení, které přežívají z dob komunismu. S tímto názorem autora souhlasím, protože si z dob své základní docházky nepamatuji, že by se tolik řešila ekologie a životní prostředí, jako je tomu v současnosti, a hlavně dříve se lidé báli řešit cokoliv, co se nelíbilo tehdejšímu režimu. Jak dále Prach (2006) píše, pomohla by kvalitnější výuka na vysokých školách a informovanost veřejnosti. Výzkumů a vědomostí je dostatečné množství. Souhlasím a myslím, že se dost od dob komunismu ve vzdělanosti a informovanosti změnilo, pouze bych zařadila výuku ekologie, na rozdíl od autora myšlenky už na základních školách. Také Gremlica et al. (2011) zmiňuje, že současně prováděné technické rekultivace v České republice nejsou vždy vhodné a každý způsob (zemědělská, lesnická, hydriká a ostatní) sebou přináší různá negativa, hlavně absenci přírodních nebo přírodě blízkých ekosystémů. Rekultivace se musí přizpůsobit současnému stavu území, především částem s cennými nově vzniklými biotopy, kde se vyskytují ohrožené nebo zvláště chráněné druhy hub, planě rostoucí rostliny a volně žijící živočichové. Souhlasím s autorem a myslím si, že by laická veřejnost měla vnímat krajinu také více z hlediska přírodních biotopů, nikoliv pouze z hlediska estetického či čistě praktického využití z hlediska současné ekonomiky.

Pokud se podíváme na tuto problematiku z pohledu zahraničních zkušeností, musím podotknout, že v různých částech světa se s rekultivacemi vypořádávají různými způsoby.

V Anglii, USA a Porúří se používá při rekultivaci území po důlní činnosti řízená sukcese, při které se do samovolně vzniklých porostů sejí potřebné druhy a odstraňují se druhy nežádoucí. Tento postup urychluje začlenění poškozených míst do krajiny (Prach, 1995). Mezi Saskem a Braniborskem se rozprostírá krajina plná jezer (tzv. Lužických jezer), která vznikla v místech, kde se v minulosti dolovalo hnědé uhlí. Krajinný ráz oblasti změnilo 24 nových jezer o celkové rozloze větší než 14 000 ha. V nejbližších letech bude 10 jezer a asi 7000 ha vodní plochy propojeno kanály pro lodní provoz. Oblast slouží převážně k rekreačním a sportovním účelům (Anonymus, 2014). Další německé lokality, kde donedávna panoval průmysl, se mění na zelené krajiny s kulturními atrakcemi. Důl Zeche Zollverein v Essenu byl ve 30. letech 20. století největším a nejproduktivnějším dolem pro těžbu uhlí na světě. Po roce 1990 začala rekonstrukce, kdy nedošlo k demontování dolu, nýbrž zde bylo zřízeno centrum kultury a v nedaleké koksovně vzniklo muzeum a kasino. Bývalý uhelný důl je díky architektuře od roku 2001 zaznamenán na seznamu Světového dědictví UNESCO (Stojanovová, 2014). V kanadské Albertě v případě rekultivací na vytěžených prostorech používají návrat krajiny do původního stavu, jaký byl před těžbou. V této oblasti se obnovují rašeliniště, protože z této oblasti zmizela (Borkenhagen et al., 2016). Hnědé a převážně černé uhlí se těžilo také v americké Virginii nedaleko Bridgeportu. Hlubinné doly v oblasti byly uzavřeny ve 30. letech 20. století, povrchově se tady těžilo až do 80. let. Po uzavření dolu se zahájily rekultivační práce a vzniklo zde golfové hřiště. Dodnes jsou zde patrné pozůstatky těžby, např. rotační výklopníky vagónů s naloženým uhlím, stěny povrchového lomu, vodopády vyvěrající z podzemí. Kuriozitou hřiště je jamka č. 7, která má odpaliště v šachtě asi 140 m pod zemí (Průcha, 2014). Podobným současným případem v zahraničí, kdy město musí ustupovat těžbě, je švédské město Kiruna. Město se vlivem rozšiřování těžby železné rudy propadá. Jako řešení se nabízejí dvě varianty – přesun města nebo útlum těžby. Těžba živí většinu obyvatel, řešení je jasné, město se musí během následujících let přesunout o 3 km na východ. Přesun města započal již v roce 2015 a potrvá zhruba 20 let. Některé domy budou zničeny, některé pouze

rozebrány a přesunuty jako např. dřevěný kostel nebo muzeum (ČTK, 2015). Jaký bude další osud města a jak úspěšný bude přesun, se uvidí až v následujících letech.

Z uvedených zahraničních zkušeností je zřejmé, že se rekultivace v bývalých těžebních oblastech ubírají vesměs stejnými směry, s rozdílem použití postupů technologií k obnově. Na Mostecku se v případě rekultivací úplně zahazuje těžba a mnohdy v rekultivovaném území ji již skoro nic nepřipomíná. V případě německého Essenu i amerického Bridgeportu zůstaly pozůstatky těžby patrné a to záměrně. Vkusně doplnily a zatraktivnily lokality pro budoucí generace, které místa navštíví a uvědomí si tak, co zde kdysi v minulé době bývalo. Důležitým cílem rekultivačních prací je, bude a mělo by být zdárné obnovení krajiny, aby ji člověk mohl využívat a těšit se z její krásy. Dalším cílem by mělo být i vytvoření vhodného prostředí pro zde volně žijící faunu o flóru. Velmi se mi líbí Lužická jezerní krajina a doufám, že jednou takto bude vypadat krajina na Mostecku.

12 Závěr

Během minulého století zaniklo na území Mostecka 31 obcí, včetně samotného Mostu. Z toho počtu bylo zcela zničeno celkem 26 obcí a 5 obcí bylo zničeno částečně a jejich území bylo přičleněno k Mostu. V případě 19 obcí byla důvodem zániku těžba hnědého uhlí a v 1 obci byla důvodem zániku těžba společně s výstavbou etylenu (Třebušice). 2 obce zanikly z důvodu výstavby průmyslové zóny a 1 obec z důvodu výstavby Pozemních závodů. S těžbou souvisejí výsypky, které byly ve 4 obcích důvodem k ukončení vývoje a života obyvatel v nich. Další obec zanikla z důvodu výstavby chemických závodů, 2 obce zanikly z důvodu výstavby komunikace a koridoru a 1 obec zanikla z důvodu výstavby vodních díla.

Historický vývoj dle jednotlivých pramenů o zaniklých obcích oblasti koresponduje s provedeným zhodnocením land use této oblasti. V 18. - 19. století byla oblast Mostecka převážně zemědělská. Ve všech obcích se obyvatelstvo věnovalo primárně zemědělství, na území převládala orná půda. Člověk s přírodou víceméně spolupracoval, nedokázal ji ještě svým působením výrazněji poškodit. Rychlý nástup průmyslové revoluce v polovině 19. století, doprovázený velkoplošnými zásahy do krajiny, zahájil nové období jejího vývoje. Na Mostecku započala v průběhu 20. století, díky rozvoji povrchové těžby, etapa zániku některých

obcí, vzniku těžební krajiny a po ukončení těžby vzniku nové krajiny. V současnosti je krajina na Mostecku změněna k nepoznání.

Z provedeného hodnocení land use je patrné, že v roce 1845 tvořil zemědělský půdní fond 66,9 % z celkové rozlohy sledovaného území a naopak v roce 2017 to je již jen 28,6 %. Pokud se týká rozlohy jiných ploch, tak ty tvořilo v roce 1845 pouze 3,9 % z celkové rozlohy a v roce 2017 to je už 36,9 %. Lesní plochy se podílely v roce 1845 na celkové rozloze 29,3 % a roce 2017 34,5 %. Největší rozlohu v kategorii zemědělského půdního fondu představuje v roce 1845 právě orná půda a v kategorii jiné plochy má v roce 2017 dominantní zastoupení základní kategorie ostatní plochy. Rozloha orných ploch se výrazně během let snížila a naopak rozloha ostatních ploch, kam se zařazují mimo jiné rozlohy více druhů ploch, např. dolů, skládek, hřbitovů, manipulačních ploch, sportovních a rekreačních areálů, přírodních rezervací, maloplošných chráněných území a parků se naopak výrazně zvýšila. Tato kategorie je hodně pestrá, jsou zde smíchány přírodní i technické plochy a jedná se o dost výraznou plochu. Databáze LUCC je proto v této kategorii hůře použitelná a zkreslující a o krajině mnoho nevypovídající. Bylo by určitě vhodnější, kdyby tato kategorie byla více rozčleněna na technické a přírodní plochy.

V bakalářské práci jsem popsala historický vývoj území a obyvatel obcí na Mostecku a rovněž současný stav a provedené rekultivace. Většina obcí sice již v současnosti neexistuje, ale krajina v místech obcí má již své nové využití a začíná psát svoji novou historii. Po ukončení těžby kromě vodních nádrží, lesů, parků a vinic vznikly na Mostecku v místech bývalé těžby další areály, které nyní slouží obyvatelům samotného města Most a také obyvatelům přilehlého okolí. Jedná se o převážně sportovní areály: autodrom, hipodrom, golfové hřiště a letiště. Určitá část zničené krajiny je na Mostecku ponechávána přirozenému vývoji, samozřejmě musí být zajištěna ochrana před negativními zásahy člověka. Z mého pohledu je Mostecko zdárným dokladem, že jsou zde provedené rekultivace úspěšné. K obnově zničené krajiny je zapotřebí důkladně zvážit jakými způsoby toho docílit a dále je potřeba velkého úsilí a respektu ke krajině a přírodě.

Hlavními cíli bakalářské práce bylo na základě literárních, statistických a mapových pramenů zmapování vývoje území zaniklých obcí na Mostecku a zhodnocení změny krajiny okresu města Most podle jejího využití v období před a po zániku obcí. Výsledkem měl být ucelený přehled o vývoji, kterým území obcí prošlo

a mapy vybraného území okresu města Most před a po zániku obcí. Stanovené cíle v úvodu práce byly naplněny.

Seznam použité literatury

Odborné publikace:

Bárta Z. et Brus Z. et Hurník S. et Toběrná V. et Tyrner P., 1973: Příroda Mostecka. Severočeské nakladatelství, Ústí nad Labem, 146 s.

Bažant V., 2010: Růstové vlastnosti dřevin na výsypkových stanovištích Mostecké pánve (Severočeské hnědouhelné pánve). Disertační práce, nepublikováno, dep. Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta lesnická a dřevařská, Praha, 118 s.

Bejček V. et Šťastný K., 1999: Fauna Tušimicka. Grada Publishing, Praha, 71 s.

Bejček V. et Šťastný K., 2000: Fauna Bílinska. Grada Publishinng, Praha, 155 s.

Beneš E. D. et Bureš S. et Goll D. et Hellmich M., 2004: Mostecko Regionální vlastivěda. Hněvín, Most, 142 s.

Blažková M., 2002: Antropogenní geologické procesy v Severních Čechách. In: Němec J. (ed.): Krajina 2002 Od poznání k integraci. Ministerstvo životního prostředí, Praha, s. 6 – 9.

Borkenhagen A. et Cooper D. J., 2016: Creating fen initiation conditions: a new approach for peatland reclamation in the oil sands region of Alberta, *Jurnal of applied ekology*, Volume 53, s. 550 – 558.

Bumba J., 2004: Zeměměřičské právo. Linde, Praha, 201 s.

Bumba J., 2007: České katastry od 11. do 21. století. Grada Publishing, Praha, 190 s.

Culek M. et Grulich V. et Povolný D., 1996: Biogeografické členění České republiky. Enigma, Praha, 347 s.

Davídek V. et Jamborová H., 1978: Retrospektivní lexikon Československé socialistické republiky 1850-1970: počet obyvatel a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850-1970. Díl 1., sv. 1., Úvodní část, Česká socialistická republika. Federální statistický úřad, Praha, 678 s.

Fejtová O., 1986 : 800 let Libkovice. MNV Libkovice, 16 s.

Forman R.T.T. et Godron M., 1993: Krajinná ekologie. Academia, Ministerstvo životního prostředí České republiky, Praha, 583 s.

- Fröhlichová Z. et Mannlová - Raková H., 1982: Most 1932-1982. Městský národní výbor v Mostě, SHD koncern, generální ředitelství, Most, Severočeské nakladatelství, Ústí nad Labem, 320 s.
- Gremlica T. et Cílek V. et Vrabec V. et Zavadil V. et Lepšová A., 2011: Využívání přirozené a usměrňované sukcese při rekultivacích území dotčených těžbou nerostných surovin. Ústav pro ekopolitiku, o.p.s. Praha, 108 s.
- Hadač E, 1982: Krajina a lidé. Academia, Praha, 152 s.
- Hrabák M., 2009: Zmizelé Záluží. Jan Syrový – Česká reklamní společnost, Most, 176 s.
- Jančárek P., 1979: Kopisty. MNV Kopisty, 34 s.
- Kender J. [ed], 2000: Teoretické a praktické aspekty ekologie krajiny. Enigma, Praha, 220 s.
- Klápště J. et Novák O., 1992: Gotický kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě. Památkový ústav Ústí nad Labem, Praha, 40 s.
- Kocourek L., 1980: Albrechtice 1365 – 1983. MNV Albrechtice, 64 s.
- Kocourek L. et Jančárek P., 1986: Třebušice 1391 – 1979. MNV Třebušice, 40 s.
- Kostihová Z., 2004: Zaniklé obce na Mostecku - Dolní Jiřetín. In: Jakubec I. et Pokorná L. (eds.): Sborník učitelských prací z kursů univerzitních extenzí v Mostě. Mostecko, Litvínovsko, Lounsko, Žatecko v historických studiích. Okresní muzeum, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Dialog, Most Praha Litvínov, 78-92.
- Kovář P., 2012: Ekosystémová a krajinná ekologie. Univerzita Karlova, Praha, 166 s.
- Kraus K., 1981: Hořany. Místní národní výbor Hořany, 45 s.
- Krejčí V., 2008: Most, zánik a vznik města. Nakladatelství AA 2000, Most, 263 s.
- Kryl V. et Frölich E. et Sixta J., 2002: Zahlazení hornické činnosti a rekultivace. VŠB – Technická univerzita Ostrava, 79 s.
- Kuča K., 2000: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 4. díl, Ml-Pan. Libri, Praha, 941 s.
- Lipský Z., 1999: Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů. Univerzita Karlova v Praze, 129 s.

- Mannlová - Raková H., 1969: Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě v dějinách českosaské pozdní gotiky, Dialog, Most, 114 s.
- Miklós L. et Izakovičová Z., 1997: Krajina jako geosystém: cvičení. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 152 s.
- Novotná D. [ed], 2001: Úvod do pojmosloví v ekologii krajiny. Enigma, Praha, 399 s.
- Pecharová E. et Svoboda I. et Vrbová M., (2011): Obnova jezerní krajiny pod Krušnými horami. Lesnická práce, s.r.o. 2011, 112 s.
- Petržilka R., 2014: Dějiny města Mostu v datech. Nakladatelství Hněvín, Most, 448 s.
- Prach K. (2006): Příroda pracuje zadarmo – Technické, nebo přírodní rekultivace?, Vesmír 85, s. 272 – 277.
- Prach K., 2010: Výsypky. – In: Řehounek J. et Řehouňková K. et Prach K. (eds.) (2010): Ekologická obnova území narušených těžbou nerostných surovin a průmyslovými deponiemi. Calla, České Budějovice, s. 15 – 35.
- Quitt E., 1971: Klimatické oblasti Československa. Academia, Studia Geographica 16, GÚ ČSAV v Brně, 73 s.
- Reichholf J., 1999: Les, ekologie střeoevropských lesů, Knižní klub Ikar, Praha, 223s.
- Rhind D. et Hudson R., 1980: Land use. Methuen, New York, 272 s.
- Růžková J. et Škrabal J., 2006: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005. II. díl, Abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1869-2005. Český statistický úřad, Praha, 759 s.
- Semotánová E., 2001: Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí. Nakladatelství Libri, Praha, 263 s.
- Sklenička P., 2003: Základy krajinného plánování. Naděžda Skleničková, Praha, 321 s.
- Sýkorová J., 2002: Zmizelé domovy. Okresní muzeum, Státní okresní archiv, Most, 100 s.

- Štýs S. et Helešicová L., 1992: Proměny měsíční krajiny. Praha, 256 s.
- Štýs S., 2012: Proměny Mostecka. Statutární město Most, 63 s.
- Štýs S. et Bízková R. et Ritschelová I., 2014: Proměna Severozápadu. Český statistický úřad, Praha, 181 s.
- Štýs S., 2015: Země znovuzrozená. Ecoconsult Pons, 156 s.
- Trpáková I., 2013: Krajina ve světle starých pramenů. Lesnická práce, s. r. o., 248 s.
- Trucker G. M. et Heat F. M., [eds], 1994: Birds of Europe: their Conservation Status. BirdLife Conservation Series, č. 3. Cambridge, Cambridge U.K. BirdLife International, 600 s.
- Valášek V. et Chytka L., 2009: Velká kronika o hnědém uhlí. G2 studio, s. r. o., Plzeň, 379 s.
- Víšek I. et Netík J., 1987: Komořany 1250 – 1987. MNV Komořany, 63 s.
- Vráblíková J. et Šoch M. et Vráblík P., 2009: Rekultivovaná krajina a její možné využití. Zpráva o řešení projektu, nepublikováno, dep. Univerzita J. E. Purkyně, Fakulta životního prostředí, Ústí nad Labem, 82 s.
- Vráblíková J. et Vráblík P., 2010: Metodika revitalizace krajiny v Podkrušnohoří, Univerzita J. E. Purkyně, Fakulta životního prostředí, Ústí nad Labem, 68 s.
- Zelený V., 1999: Rostliny Bílinska. Grada Publishing, Praha, 135 s.

Legislativní zdroje:

Zákon č. 114 / 1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), v platném znění.

Internetové zdroje:

Anonymus, 2014: Lužická jezera – jezerní království hned za humny (online) [cit. 2019.1.19], dostupné z <<https://www.novinky.cz/cestovani/evropa-a-stredomori/nemecko/332410-luzicka-jezera-jezerni-kralovstvi-hned-za-humny.html>>.

Anonymus, 2018: Rekultivovaná území – výsypky okres Most (online) [cit. 2018.5.28], dostupné z <<http://zazijzmenu.cz/okres-most/>>.

Bělecká V., 2015: Müllerova mapa Čech (online) [cit. 2019.4.16], dostupné z <<https://mapy.vugtk.cz/muller/index.php?rs=2>>.

Bičík I., 2004: Dlouhodobé změny využití krajiny České republiky. Životnie prostredie, vol. 38, no. 2 (online) [cit. 2018.10.28], dostupné z <<https://docplayer.cz/390307-Dlouhodobé-zmeny-vyuziti-krajiny-ceske-republiky.html>>

Brůna V., Křováková K., 2005: Staré mapy jako cenný zdroj informací o stavu a vývoji krajiny, Mostecko na starých mapách (online) [cit. 2018.6.22], dostupné z <<http://docplayer.cz/14478610-Stare-mapy-jako-cenny-zdroj-informaci-o-stavu-a-vyvoji-krajiny.html>>.

ČSU, ©2018: Veřejná databáze, statistiky (online) [cit. 2018.5.28], dostupné z <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=31674>>

ČUZK, ©2017: Stručná historie pozemkových evidencí (online) [cit. 2017.10.31], dostupné z <<http://www.cuzk.cz/Katastr-nemovitosti/O-katastru-nemovitosti/Historie-pozemkovych-evidenci.aspx>>.

ČTK, ©2015: Švédové kvůli těžbě železa demolují a přesouvají své nejsevernější město Kiruna (online) [cit. 2018.8.8.], dostupné z <<https://www.e15.cz/zahranicni/svedove-kvuli-tezbe-zeleza-demoluji-a-presouvaji-sve-nejsevernejsi-mesto-kiruna-1183579>>.

Čtvrtníček V., 2011: Vodní dílo Fláje (online) [cit. 2017.12.08], dostupné z <<http://litvinov.sator.eu/kategorie/zanikle-obce/flaje/vodni-dilo-flaje>>.

Hipodrom Most a.s., ©2014: Nejlepší in – line okruh na Mostecku! (online) [cit. 2018.1.31], dostupné z <<http://www.hipodrom.cz/cz/hipodrom/inline.html>>.

Jansen L. J. M. et Gregorio A., 2000: Land cover classification system (LCCS): classification concepts and user manual (online) [cit. 2018.6.6], dostupné z <http://www.fao.org/docrep/003/x0596e/X0596e01e.htm#P213_18188>.

Kabrda J., 2018: Databáze a její tvorba (online) [cit. 2018.6.5], dostupné z <<http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/lucc/index.php/data/>>.

Kassal T., 2016 a): Jezero Most je plné, ale chybí mu zázemí. Potřeba je 700 milionů korun (online) [cit. 2018.1.30], dostupné z <https://usti.idnes.cz/jezero-most-je-plne-vody-otevreni-2018-d7u-/usti-zpravy.aspx?c=A160126_2221212_usti-zpravy_hrk>.

Kassal T., 2016 b): Pusté břehy Jezera Most ožijí. Vyrostou tam pláže, přístav a hřiště (online) [cit. 2018.1.30], dostupné z <https://usti.idnes.cz/plaze-hriste-a-pristaviste-u-jezera-most-se-zacnou-stavet-pristi-rok-1jr-/usti-zpravy.aspx?c=A160418_160945_usti-zpravy_vac2>.

Nedvídek L., 2005: Některé historické katastrální předpisy (online) [cit. 2018.2.26], dostupné z <<http://www.zememeric.cz/default.php?/clanek.php?zaznam=1605>>.

Stojanovová K., 2014: Uhelny důl památkou UNESCO: Zeche Zollverein v Essenu (online) [cit. 2017.10.20], dostupné z <<https://www.novinky.cz/cestovani/evropa-a-stredomori/nemecko/336163-uhelny-dul-pamatkou-unesco-zeche-zollverein-v-essenu.html>>.

Pešl I., 1998: Katastr nemovitostí po kapkách (podruhé). Zeměměřič 1998/3-4 (online) [cit. 2018.2.20], dostupné z <<http://www.zememeric.cz>>.

Prach K., 1995: "Restaurační ekologie", či ekologie obnovy? (online) [cit. 2018.8.2], dostupné z <<https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1995/cislo-3/034-restauracni-ekologie034-ci-ekologie-obnovy.html>>.

Prach K. et Hobbs R.J., 2008: Spontaneous succession versus technical reclamation in the restoration of disturbed sites. Restoration Ecology 16 (3), 363-366. (online) [cit. 2018.10.30], dostupné z <<http://forumochranyprirody.cz/spontanni-sukcese-versus-technicke-rekultivace-pri-obnove-narusovanych-lokalit>>.

Průcha J., 2014: Z dolu ve Virginii udělali golfové hřiště (online) [cit. 2018.8.7], dostupné z <<http://iuhli.cz/z-byvaleho-dolu-v-zapadni-virginii-je-golfove-hriste/>>.

Vokurka M., 2019: Jezero Most se otevře pro rekreaci až za rok, stavební práce brzdí složitý terén (online) [cit. 2019.1.11], dostupné z <https://mostecky.denik.cz/zpravy_region/jezero-most-se-otevre-pro-rekreaci-az-za-rok-stavebni-prace-brzdi-slozity-teren-20190108.html>.

Seznam obrázků

Obr. 1: Lom Vršany v roce 1990 a během rekultivace v roce 2010 (Štýs), URL 1: <<http://iuhli.cz/posledni-lom-otevreny-na-zelene-louce/>> [cit. 2018.11.9.].

Obr. 2: Rekultivace dle druhů k 31.12 2014 – Mostecká hnědouhelná pánev (Štýs, 2015).

Obr. 3: Technologie lesnických rekultivací (Kryl et al., 2002).

Obr. 4: Technologie hydrických rekultivací (Vráblíková et Vráblík, 2010).

Obr. 5: Technologie zemědělských rekultivací (Kryl et al., 2002).

Obr. 6: Geografická mapa Ústeckého kraje – měřítko 1: 1 000 000, URL 2: <<https://www.czso.cz/documents/10180/46120827/33008517mg.png/cd1e7bca-678e-4001-8b1a-cd70882d121c?version=1.1&t=1513686361604>> [cit. 2018.15.5.].

Obr. 7: Linduška úhorní (*Anthus campestris*) (Tunka, 2014), URL 3: <http://www.birdphoto.cz/?lang=cz&sc_lang=cz&action=photo&prev_action=select&cat_id=1&subcat_id=10&sort_id=442&photo_id=14420> [cit. 2018.24.11.].

Obr. 8: Most z roku 1960 fotografovaný z hradu Hněvín (Štýs, 2018), URL 4: <https://www.lidovky.cz/Fmesto_most_2014/SK5209f5_1960.jpg> [cit. 2018.24.11.].

Obr. 9: Most z roku 1982 fotografovaný z hradu Hněvín (Štýs, 2018), URL 5: <https://www.lidovky.cz/Fmesto_most_2014/SK5209f7_1982.jpg> [cit. 2018.24.11.].

Obr. 10: Přesun děkanského Kostela Nanebevzetí Panny Marie (Štýs at al., 2014).

Obr. 11: Děkanský Kostel Nanebevzetí Panny Marie v současnosti (Haušild, 2018), URL 6: <<https://www.kostel-most.cz/cs/cs/fotogalerie/18807-exterior-kostela-nanebevzeti-panny-marie>> [cit. 2018.20.6.].

Obr. 12: Kopistská výsypka před a po lesnické rekultivaci (Štýs et al., 2014).

Obr. 13: Vstup do parku Hrabák v letech 1962 a 1995 (Štýs et al., 2014).

- Obr. 14: Vodní nádrž Benedikt před zahájením rekultivace a stav v roce 2000 (Štýs et al., 2014).
- Obr. 15: Prostor bývalého lomu Vrbenský – úsek vodní nádrž Matylida v roce 1968 a 2005 (Štýs et al., 2014).
- Obr. 16: Areál bývalého lomu Ležáky – Most a Mosteckého jezera od severu v letech 1999 a 2012 (Štýs et al., 2014).
- Obr. 17: Povrch Čepirožské výsypky v roce 1972 a vinohradnické rekultivace v roce 2008 (Štýs et al., 2014).
- Obr. 18: Záběry na stejné území výsypky lomu Vrbenský – Matylida pořízené v letech 1977 a 2000 (Štýs et al., 2014).
- Obr. 19: Úprava Velebudické výsypky v roce 1960 a v roce 1970, vitální smíšený lesní porost v roce 2000 a letecký pohled na mostecký dostihový areál v roce 2013 (Štýs et al., 2014).
- Obr. 20: Střimická výsypka a mostecké letiště - fotografie z let 1975 a 2000 (Štýs et al., 2014).
- Obr. 21: Vývoj rozlohy orné půdy 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018).
- Obr. 22: Vývoj rozlohy trvalé kultury 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018).
- Obr. 23: Vývoj počtu obyvatel v okrese Most v letech 1869 – 2017 (ČSU, 2018) (upraveno autorkou).
- Obr. 24: Vývoj rozlohy trvalých travních porostů 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018).
- Obr. 25: Vývoj rozlohy zemědělského půdního fondu 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018).
- Obr. 26: Vývoj rozlohy lesních ploch 1845 – 2017 v okrese Most ((Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018).
- Obr. 27: Vývoj rozlohy vodních ploch 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018).

Obr. 28: Vývoj rozlohy zastavěné plochy 1845 – 2017 v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018).

Obr. 29: Vývoj rozlohy ostatních ploch v letech 1845 – 2017 v okrese Most, (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018).

Obr. 30: Vývoj rozlohy jiných ploch v letech 1845 – 2017 v okrese Most, (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální, 2018).

Seznam tabulek

Tab. 1: Údaje o objektu Kostela (Klápště et Novák, 1992).

Tab. 2: Údaje o přesunu Kostela (Klápště et Novák, 1992).

Tab. 3: Jezera Mostecké pánve (Štýs, 2015).

Tab. 4: Sloučení kategorií využití ploch (Kabrda, 2015).

Tab. 5: Přehled rozlohy v jednotlivých kategoriích využití půdy v okrese Most (Databáze LUCC Czechia, ČSÚ, Český úřad zeměměřický a katastrální úřad, <http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/lucc/index.php/data/>, [https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=RSO01&z=T&f=TABULKA&katalog=32327&str=v133&evo=v727_!_VUZEMI97-100-101hal_1&c=v4~2__RP2017MP12DP31#w=, \).](https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=RSO01&z=T&f=TABULKA&katalog=32327&str=v133&evo=v727_!_VUZEMI97-100-101hal_1&c=v4~2__RP2017MP12DP31#w=,)

Přílohy

Příloha 1: Müllerova mapa (1720, 1:132 000) - výřez mapového listu č. 7 – okolí města Mostu © Historický ústav AV ČR

(<http://mapy.vugtk.cz/muller/sheets.php?rs=2&lg=cze&id=07&print=7>, upraveno autorkou, 2018).

Příloha 2: I. vojenské (josefské) mapování (1764-1768, 1:28 800) - výřez mapového listu č. 37 - okolí města Mostu © Laboratoř geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně -

<http://www.geolab.cz> (http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c037, upraveno autorkou, 2018).

Příloha 3: II. vojenské (Františkovo) mapování (1836 -1852, 1: 28 800) - výřez mapového listu W_5_III – okolí města Mostu © Laboratoř geoinformatiky

Univerzita J.E. Purkyně - <http://www.geolab.cz> ([http://oldmaps.geolab.cz/ map_](http://oldmaps.geolab.cz/map_)

viewer.pl?lang =cs& map_root=2vm&map_region=ce&map_list=W_5_III, upraveno autorkou, 2018).

Příloha 4: Indikační skica ZAT014018420 (1842, 1:720) – výřez město Most © Národní archiv (https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/skici/skici/ZAT/ZAT014018420/ZAT014018420_index.html, upraveno autorkou, 2018).

Příloha 5: Císařské otisky mapy stabilního katastru (1841 – 1843, 1:2 800) – výřez listu č. 4845-1-005 – město Most a blízké okolí © ČUZK (https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/4845-1/4845-1-005_index.html, upraveno autorkou, 2018).

Příloha 6: Originální mapa stabilního katastru (1824 – 1843, 1:2 880) – výřez listu č. 0583_05 – město Most a blízké okolí © ČUZK (https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/omc/omc_pom/omc_wms_01.html?mapfile=0583_05&image_dir=0583&maxextent=0,-6885,8430,0, upraveno autorkou, 2018).

Příloha 7: Topografická sekce III. vojenského mapování (1872-1953, 1:25 000) – výřez mapového listu č. 3751 - okolí města Mostu © ČUZK (https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/topo3v25/topo3v25_data/3751/3751-004_index.htm, upraveno autorkou, 2018).

Příloha 8: Současná ortofotomapa – výřez - město Most a blízké okolí (2017, 1: 57 150) © ČUZK (<http://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec/>, upraveno autorkou, 2018).

Příloha 9: Ukázka výkazu ploch - město Most 1845 a 1948 (<http://archivnimapy.cuzk.cz>, 2018).

Příloha 10: Zaniklé obce Mostecka- první písemné zprávy, datum a důvod zániku obcí, zpracováno na základě použitých literárních údajů.

Příloha 11: Souhrnný vývoj počtu domů (ČSÚ, <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>, 2018).

Příloha 12 : Souhrnný vývoj počtu domů (ČSÚ, <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>, 2018).

Příloha 13: Výsypky na Mostecku (<http://zazijzmenu.cz/okres-most/>, upraveno autorkou, 2018).

Příloha 14: Kopistská výsypka v roce 1953 (období před zánikem obce Kopisty) (<http://zazijzmenu.cz/kopistska-vysypka/>, 2018).

Příloha 15: Kopistská výsypka v roce 1975 (v období zániku obce Kopisty) (<http://zazijzmenu.cz/kopistska-vysypka/>, 2018).

Příloha 16: Kopistská výsypka v roce 2015 (po rekultivaci) (<http://zazijzmenu.cz/kopistska-vysypka/>, 2018).

Příloha 17: Výsypka Vrbenský v roce 1953 (období před zánikem obce Třebušice a větší části obce Souše) (<http://zazijzmenu.cz/vysypka-lomu-vrbensky/>, 2018).

Příloha 18: Výsypka Vrbenský v roce 1975 (období před zánikem obce Třebušice a po zániku Souše) (<http://zazijzmenu.cz/vysypka-lomu-vrbensky/>, 2018).

Příloha 19: Výsypka Vrbenský v roce 2015 (po rekultivaci zde vznikl autodrom a jezero Matylda) (<http://zazijzmenu.cz/vysypka-lomu-vrbensky/>, 2018).

Příloha 20: Velebudická výsypka v roce 1953 (před zánikem obce Velebudice a Skyřice) (<http://zazijzmenu.cz/velebudicka-vysypka/>, 2018).

Příloha 21: Velebudická výsypka v roce 1975 (v období likvidace obce Velebudice a Skyřice a výstavby průmyslové zóny) (<http://zazijzmenu.cz/velebudicka-vysypka/>, 2018).

Příloha 22: Velebudická výsypka v roce 2015 (po rekultivaci zde vznikl sportovně rekreační areál) (<http://zazijzmenu.cz/velebudicka-vysypka/>, 2018).

Příloha 23: Střimická výsypka v roce 1953 ((v průběhu likvidace obce Střimice) (<http://zazijzmenu.cz/strimicka-vysypka/>, 2018).

Příloha 24: Střimická výsypka v roce 1975 (po likvidaci obce Střimice) (<http://zazijzmenu.cz/strimicka-vysypka/>, 2018).

Příloha 25: Střimická výsypka v roce 2015 (po rekultivaci vzniklo letiště) (<http://zazijzmenu.cz/strimicka-vysypka/>, 2018).

Příloha 26: Výsypka lomu Most/Ležáky - vnitřní a vnější v roce 1953 (před zánikem města Mostu a obce Souše) (<http://zazijzmenu.cz/vysypka-lomu-most-lezaky-vnitri-a-vnejsi/>, 2018).

Příloha 27: Výsypka lomu Most/Ležáky - vnitřní a vnější v roce 1975 (v průběhu zániku města Mostu a po zániku Souše) (<http://zazijzmenu.cz/vysypka-lomu-most-lezaky-vnitri-a-vnejsi/>, 2018).

Příloha 28: Výsypka lomu Most/Ležáky - vnitřní a vnější v roce 2015 (po rekultivaci, v místě lomu Ležáky vzniklo jezero Most, ortofotomapa ukazuje rovněž nové umístění města Mostu, vodní nádrž Matyldu a autodrom) (<http://zazijzmenu.cz/vysypka-lomu-most-lezaky-vnitri-a-vnejsi/>, 2018).

Příloha 1: Müllerova mapa (1720, 1:132 000) - výřez mapového listu č. 7 – okolí města Mostu © Historický ústav AV ČR.

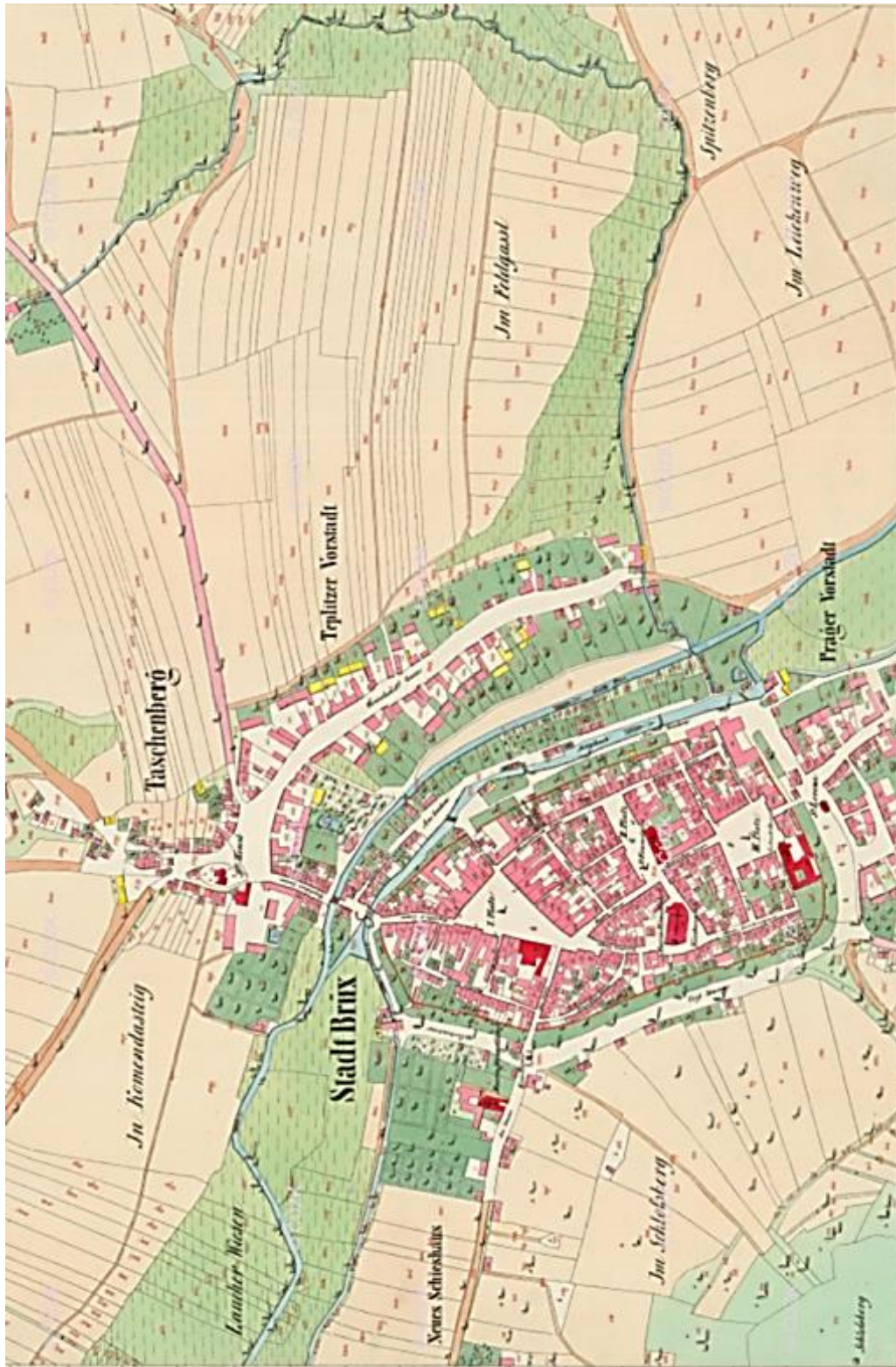
Příloha 2: I. vojenské (josefské) mapování (1764-1768, 1:28 800) - výřez mapového listu č. 37 - okolí města Mostu © Laboratoř geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně.

Příloha 3: II. vojenské (Františkovo) mapování (1836 -1852, 1: 28 800) - výřez mapového listu W_5_III - okolí města Mostu © Laborař geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně.

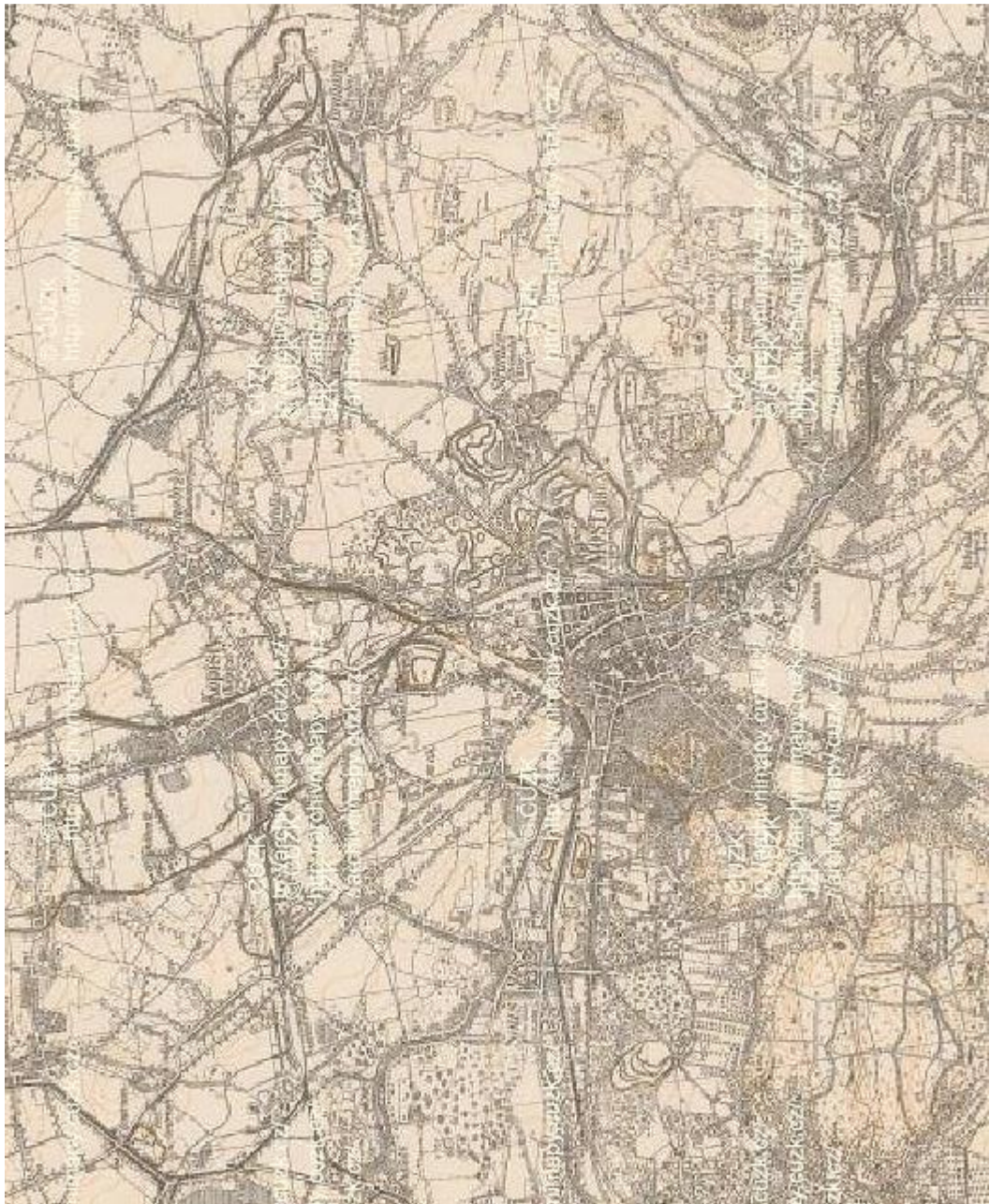
Příloha 4: Indikační skica ZAT014018420 (1842, 1:720) – výřez město Most © Národní archiv.

Příloha 5: Císařské otisky mapy stabilního katastru (1842, 1:2 800) – výřez listu č. 4845-1-005 – město Most a blízké okolí © ČUZK.

Príloha 6: Originální mapa stabilního katastru (1842, 1:2 880) – výřez listu č. 0583 _05 – město Most a blízké okolí © ČUZK.

Příloha 7: Topografická sekce III. vojenského mapování (1872-1953, 1:25 000) – výřez mapového listu č. 3751 - okolí města Mostu © ČUZK.

Příloha 8: Současná ortofotomapa – výřez - město Most a blízké okolí (2017, 1: 57 150)

© ČUZK.

39-1
Katastrální území *Most*
Okres: *Most*
Kraj: *ÚSTÍ nad Labem.*

		V ý m ě r a						Poznámky
		1845			1948			
		ha	a	m ²	ha	a	m ²	
R o l e	role	1597	01	55				<i>Změna hraní</i> <i>67423</i>
	s ovocnými stromy	92	39	89				
	s vinnou révou							
	střídavě louka							
	střídavě pastvina (úhor)							
	s užitkovým dřívím (požářně)							
	Celkem:	1689	41	24	1369	31	05	
L o u k y	louky	129	17	48				
	s ovocnými stromy	1	20	55				
	s užitkovým dřívím							
	Celkem:	130	37	03	70	51	03	
Z a h r a d y	zeleninové	5	23	27				
	ovocné	14	28	66				
	okrasné	7	75	19				
	chmelnice							
	Celkem:	26	77	12	124	20	94	
V i n i c e	vinice							
	s ovocnými stromy							
	s výtěžkem rolí							
	s výtěžkem luk							
	Celkem:		57	08	-	-	-	
P a s t v i n y	pastviny	120	85	42				
	s ovocnými stromy	19	35	03				
	s užitkovým dřívím	25	57	87				
	alpy							
	Celkem:	207	78	32	108	20	04	
M o č a ř y, j e z e r a a r y b n í k y	rybníky a jezera s rákosem							
	jezera bez rákosu	2	54	93				
	rybníky bez rákosu	1	36	82				
	rašelinité a slatiny							
	Celkem:	3	91	75	513	82		
Celkem zemědělská půda		2078	47	29	1677	23	06	
L e s y	listnaté							
	jehličnaté							
	smíšené							
	nizkokmenné	196	10	96				
	palouky							
	křoviny							
	anglické parky							
	lesní a ošloví požářně							
	Celkem:	196	10	96	318	14	85	
Zastavěné plochy a nádvoří		23	77	61	100	78	57	
N e p l o d n á p ů d a	holé skály	1	48	15				
	kamenné lomy							
	litérkovité, pískovité a hlinité	1	92	46				
	Celkem:	3	40	61	31	16	19	
j i n é p. p. d. n.	řeky a potoky	8	74	81				
	silnice a cesty	73	25	12				
	dráhy							
	Celkem:	81	99	93	154	08	15	
Úhrnná výměra katastrálního území:		2359	62	65	2284	54	58	

50t 26-2310-32

Příloha 9: Ukázka výkazu ploch - město Most 1845 a 1948.

Obec	První písemné zprávy	Rok zániku	Důvod zániku	Způsob likvidace
Albrechtice	1352	1981 - 1983	těžba	zničena zcela
Bylany	13. století	1978	výstavba Pozemních staveb	zničena zcela
Čepirohy	1331	1968 - 1972	těžba	zničena částečně - část přičleněna k Mostu
Dolní Jiřetín	1263	1980 - 1983	těžba	zničena zcela
Dolní Litvínov	1459	1957 - 1959	těžba	zničena zcela
Dřínov	1542	1976	těžba	zničena zcela
Ervěnice	1238	1959 - 1960	těžba	zničena zcela
Fláje	1346	1958 - 1960	výstavba vodního díla	zničena zcela
Holešice	polovina 14. století	1978 - 1979	těžba	zničena zcela
Hořany	1396	1980 - 1981	těžba	zničena zcela
Jezeří	1365	polovina 50. let	těžba	zničena zcela - zachován zámek
Kamenná Voda	1450 - 1453	první polovina 70. let	důlní výsypka	zničena zcela
Komořany	1250	1986 - 1987	výstavba komunikace	zničena zcela
Konobřez	1394	1976 - 1979	těžba	zničena zcela
Kopisty	počátek 13. století	1974 - 1979	těžba	zničena zcela
Libkovice	1186	1990 - 1993	těžba	zničena zcela
Lipětín	1227	1957 - 1959	těžba	zničena zcela
Most	1040	1982	těžba	zničeno částečně - zachována část Zahražany
Pařidla	1341	1967 - 1969	těžba	zničena zcela
Rudolice nad Bílinou	1298	2. polovina 60. let	výstavba koridoru a nádraží	zničena částečně - část přičleněna k Mostu
Růžodol	1333	1956 - 1959	těžba	zničena zcela
Skyřice	1381	první polovina 70. let	výstavba průmyslového areálu	zničena zcela
Slatinice	1227	1965 - 1968	důlní výsypka	zničena zcela
Souš	1312	60. léta	těžba	zničena částečně - část přičleněna k Mostu
Stránce	1595	počátek 70. let	důlní výsypka	zničena zcela
Střimice	1278	50. léta	těžba	zničena zcela
Třebošice	1391	1978 - 1980	těžba, výstavba etylenu	zničena zcela
Velebudice	1227	70. léta	výstavba průmyslové zóny	zničena zcela - území přičleněno k Mostu
Vršany	1350	1978	těžba	zničena zcela
Záluží	1333	1974 - 1975	výstavba petrochemie	zničena částečně
Židovice	1352	1972 - 1974	důlní výsypka	zničena zcela

Příloha 10: Zaniklé obce Mostecká - první písemné zprávy, datum a důvod zániku obcí, zpracováno na základě použitých literárních údajů.

Okres, obec, část obce (díl), historická osada / lokality	Katastrální území	Výměra v ha	Počet obyvatel													
			1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
okres Most - celkem			38 222	49 486	65 500	100 808	117 111	118 762	127 424	101 199	112 818	117 189	117 297	120 212	117 196	111 775
Kamenná Voda	Kamenná Voda	356	180	229	169	179	249	252	236	119	150	67
Stránce	Stránce	156	112	106	98	85	164	163	149	69	77	22
Židovice	Židovice u Bečov	438	219	242	279	274	430	418	411	278	263	220
Fláje	Fláje	1 968	548	599	554	490	508	419	487	192	36	39	26	20	20	11
Čtrnáct Dvorců	Čtrnáct Dvorců	141	198	273	475	476	447	370	364	327	285	220	175	.	.	.
Dolní Jiřetín	Dolní Jiřetín	640	591	685	2 361	3 471	3 238	3 182	3 485	2 710	2 201	1 661	605	.	.	9
Albrechtice	Albrechtice u Mostu	444	467	405	442	584	711	715	873	684	665	587	479	.	.	.
Jezeň	Jezeň	1 040	158	210	203	183	231	196	195	210	18	8	3	.	.	.
Dolní Ltvínov	Dolní Ltvínov		340	347	678	1 339	1 394	1 495	1 425	1 888	9	58
Lipetín	Dolní Ltvínov		242	241	503	1 189	1 253	1 266	1 207
Růžodol	Růžodol	531	111	126	211	923	1 079	1 272	1 172	1 267
Záluží	Záluží u Ltvínova	648	435	646	1 487	3 093	4 051	3 754	3 867	3 258	1 416	805	.	.	.	1
Bylany	Bylany u Mostu	732	178	234	217	182	200	195	209	86	97	68
Vršany	Bylany u Mostu		111	174	168	201	167	182	177	108	127	86
Holešice	Holešice	604	281	405	515	693	940	998	1 104	780	709	605
Libkovice	Libkovice u Mostu	745	424	452	607	1 076	1 434	1 794	2 314	2 184	1 385	1 181	986	257	3	.
Čepirohy	Čepirohy	309	246	328	380	323	420	525	677	468	468	306	142	574	471	468
Hořany	Hořany	640	333	509	605	656	813	893	1 015	652	607	502	443	.	.	.
Dřínov	Dřínov u Komořan	606	193	239	258	994	1 387	1 580	1 811	1 293	1 145	956
Ervénice	Ervénice	569	980	1 334	1 979	2 962	3 579	4 028	5 121	3 372	178	116	98	.	.	.
Komořany	Komořany u Mostu	446	450	837	1 512	2 108	2 269	2 293	2 920	3 093	1 891	1 226	883	.	1	9
Třebušice	Třebušice	506	253	477	920	1 364	1 625	1 624	1 652	1 340	1 014	768	14	.	.	.
Most	Most II	1 560	47 860	58 835	68 867	66 452	62 893
Slatnice	Slatnice u Mostu	273	230	232	235	244	279	293	306	248	174
Rudolice	Rudolice nad Bělín	219	132	283	245	299	318	389	1 279	826	839	304	217	150	158	206
Souš	Souš	663	378	1 804	2 665	3 803	4 082	4 326	4 751	3 583	2 726	552	510	383	436	530
Konobrzé	Konobrzé	148	164	217	182	430	1 028	1 113	1 347	704	682	425
Kopisty	Kopisty	204	549	820	1 862	4 044	4 879	4 990	5 285	3 879	2 728	1 654	2	.	.	.
Pláň	Kopisty		67	82	142	170	194	211	170
Starý Most	Most I	916	5 922	9 535	14 136	21 154	25 376	27 239	27 871	25 165	43 621	5 956	3	.	3	73
Pařidla	Pařidla	239	190	276	253	399	433	488	383	271	168
Střimice	Střimice	398	179	272	353	501	548	546	661	525
Skyřice	Skyřice	320	126	154	136	170	277	335	339	399	129	.	.	.	56	135
Velebudice	Velebudice	213	147	151	167	160	178	215	215	132	118	210	4	38	58	162

Příloha 11: Souhrnný vývoj počtu obyvatel (ČSÚ, 2018).

Okres, obec, část obce (díl), historická osada/ lokality	Katastrální území	Počet domů													
		1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
okres Most - celkem		5 484	5 971	6 727	8 295	9 346	9 750	12 513	13 921	11 628	10 609	8 925	9 084	9 390	10 296
Kamenná Voda	Kamenná Voda	24	24	25	25	27	22	29	33	25	14
Stránce	Stránce	21	23	20	23	20	21	23	16	.	10
Židovice	Židovice u Bečova	39	36	43	46	58	57	66	72	70	53
Fláje	Fláje	97	104	107	111	112	112	113	100	.	7	2	4	3	2
Čtáct Dvorců	Čtáct Dvorců	36	36	44	48	46	46	48	36	.	44	43	.	.	.
Dolní Jiřetín	Dolní Jiřetín	99	100	124	163	172	178	244	304	303	237	162	.	.	1
Albrechtice	Albrechtice u Mostu	67	78	80	101	107	110	133	131	140	133	124	.	.	.
Jezeři	Jezeři	30	36	36	34	40	39	49	56	.	3	3	1	.	.
Dolní Litvínov	Dolní Litvínov	53	51	63	82	96	101	117	242	1	4
Lipětín	Dolní Litvínov	38	40	49	74	80	81	102
Růžodol	Růžodol	21	23	31	63	72	66	78	57
Záluží	Záluží u Litvínova	69	70	95	158	188	182	271	189	114	115	.	.	.	3
Bylany	Bylany u Mostu	34	32	35	33	34	33	38	30	43	21
Vršany	Bylany u Mostu	17	17	20	21	22	22	25	25	.	20
Holešice	Holešice	50	58	59	91	105	109	144	167	138	138
Libkovice	Libkovice u Mostu	74	79	91	105	118	135	258	298	277	264	249	88	1	1
Čepirohy	Čepirohy	28	31	33	39	43	45	85	88	69	37	10	117	122	129
Hořany	Hořany	52	54	57	63	63	63	104	121	112	111	107	.	.	.
Dřínov	Dřínov u Komořan	33	37	43	90	122	137	170	199	182	181
Ervénice	Ervénice	164	171	184	227	265	305	498	469	17	12	10	.	.	.
Komořany	Komořany u Mostu	80	92	104	136	159	162	269	275	268	229	201	.	.	5
Třebošice	Třebošice	45	55	67	87	105	111	139	147	121	113
Most	Most II	1 768	2 036	2 478	2 521	2 866
Slatinice	Slatinice u Mostu	33	33	33	42	44	44	51	47	38
Rudolice	Rudolice nad Blinc	24	28	29	29	32	33	170	238	.	76	64	74	67	93
Souš	Souš	60	87	146	221	246	262	373	480	457	138	148	159	158	198
Konobříže	Konobříže	23	25	25	41	91	99	166	166	.	124
Kopisty	Kopisty	90	95	170	265	307	310	413	443	495	229	1	.	.	.
Pláň	Kopisty	10	9	12	12	14	13	12
Starý Most	Most I	497	595	747	1 029	1 244	1 380	1 726	2 113	2 737	596	3	.	9	12
Pařídla	Pařídla	34	36	35	37	42	40	48	48
Střimice	Střimice	32	36	37	45	48	47	64	64
Skyřice	Skyřice	25	27	28	29	36	35	45	53	53	.	.	.	7	5
Velebudice	Velebudice	16	16	22	22	19	20	33	24	.	56	1	9	3	3

Příloha 12: Souhrnný vývoj počtu domů (ČSÚ, 2018).

Příloha 13: Výsyvky na Mostecku (upraveno autorkou, 2018).

Č. 5 - vnitřní výsypka lomu ČSA, č. 6 - vnitřní výsypka lomu Šverma a Vršany, č. 7 - Hořanská výsypka, č. 8 - Albrechtická výsypka, č. 9 - výsypka Obránců míru, č. 10 - Hornojřetínská výsypka, č. 11 - Kopistská výsypka, č. 12 - Růžodolská výsypka, č. 13 - výsypka lomu Vrbenský, č. 14 - výsypka Malé Březno, č. 15 - Slatinická výsypka, č. 16 - Velebudická výsypka, č. 17 - Strimická výsypka, č. 18 - Rudolická výsypka, č. 19 - výsypka lomu Most/Ležáky – vnitřní a vnější, č. 20 - Čepirožská výsypka (Anonymus, 2018).

Příloha 14: Kopistská výsypka v roce 1953 (období před zánikem obce Kopisty).

Příloha 15: Kopistská výsypka v roce 1975 (v období zániku obce Kopisty).

Příloha 16: Kopistká výsypka v roce 2015 (po rekultivaci).

Příloha 17: Výsypka Vrbenský v roce 1953 (období před zánikem obce Třebušice a Souš).

Příloha 18: Výsypka Vrbenský v roce 1975 (období před zánikem obce Třebušice a po zániku Souše).

Příloha 19: Výsypka Vrbenský v roce 2015 (po rekultivaci zde vznikl autodrom a jezero Matylda).

Příloha 20: Velebudická výsypka v roce 1953 (před zánikem obce Velebudice a Skyřice).

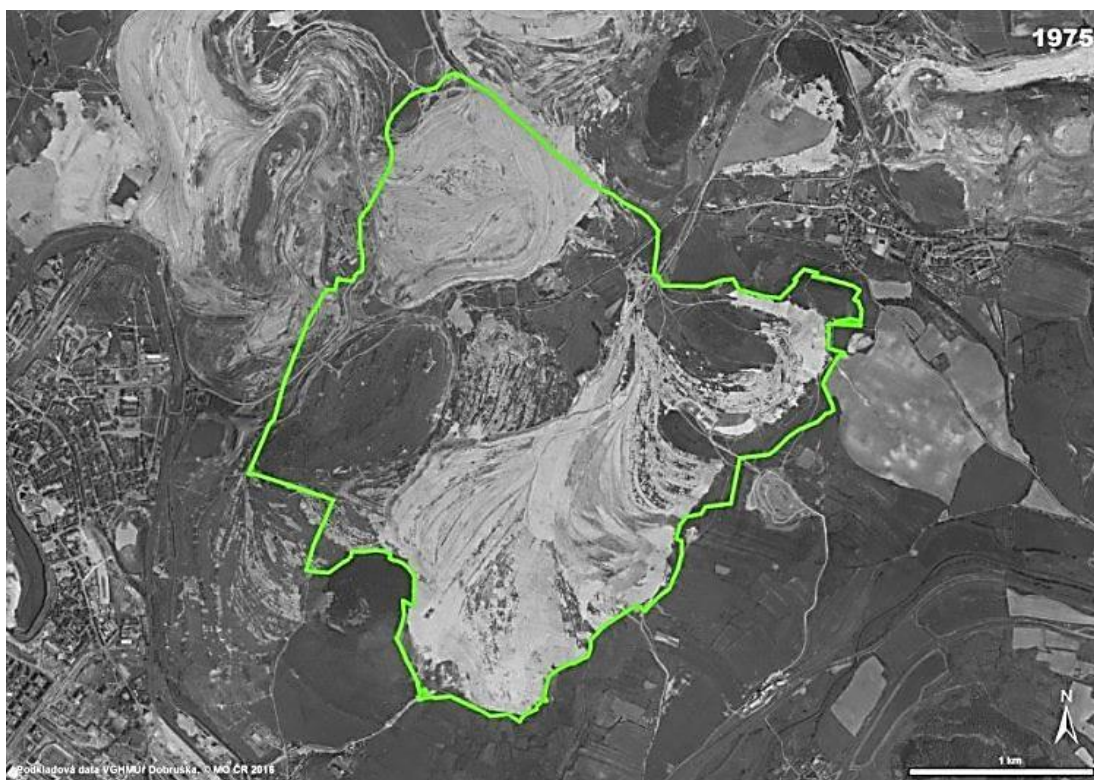
Příloha 21: Velebudická výsypka v roce 1975 (v období likvidace obce Velebudice a Skyřice a výstavby průmyslové zóny).

Příloha 22: Velebudická výsypka v roce 2015 (po rekultivaci zde vznikl sportovně rekreační areál).

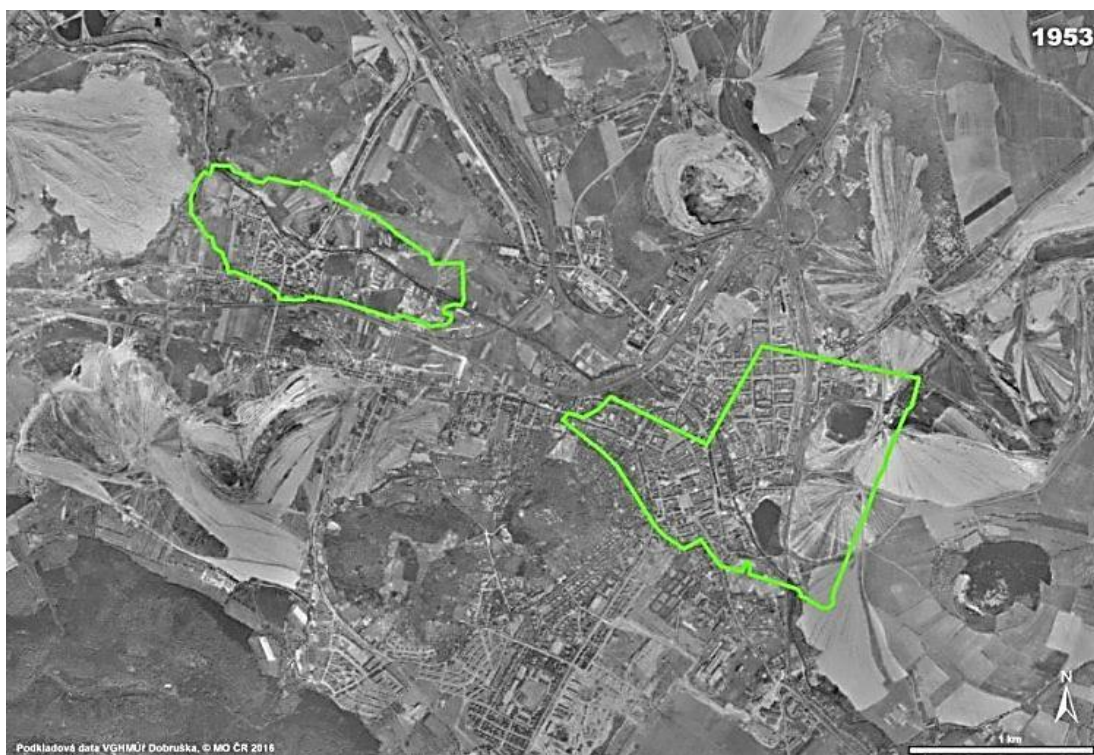
Příloha 23: Střimická výsypka v roce 1953 (v průběhu likvidace obce Střimice).

Příloha 24: Střimická výsypka v roce 1975 (po likvidaci obce Střimice).

Příloha 25: Střimická výsypka v roce 2015 (po rekultivaci vzniklo letiště).

Příloha 26: Výsypka lomu Most/Ležáky - vnitřní a vnější v roce 1953 (před zánikem města Mostu a obce Souše).

Příloha 27: Výsypka lomu Most/Ležáky - vnitřní a vnější v roce 1975 (v průběhu zániku města Mostu a po zániku Souše).

Příloha 28: Výsypka lomu Most/Ležáký - vnitřní a vnější v roce 2015 (po rekultivaci, v místě lomu Ležáký vzniklo jezero Most, ortofotomapa ukazuje rovněž nové umístění města Mostu, vodní nádrž Matyldu a autodrom).